

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย
Educational Model to Enhance the Quality of Life for Children with Special Needs
in Early Childhood

นายวรพล ฐิติจันทร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม

**Educational Model to Enhance the Quality of Life for Children with Special Needs
in Early Childhood**

Mr.Woraphon Thulechan

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Doctor of Philosophy in Education Administration Graduate School

Siam University

Academic Year 2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ
 จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

นามผู้วิจัย นายวรพล ฐิติจันทร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิง สุภัทรา เอื้อวงศ์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาคุุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิง สุภัทรา เอื้อวงศ์) รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

เอกธ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรยอด) ประธานกรรมการ

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิง สุภัทรา เอื้อวงศ์) อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.จอมพงศ์ มงคลวนิช) กรรมการ

.....
 (ดร.สมพร หวานเสร็จ) ผู้ทรงคุณวุฒิกายนอกมหาวิทยาลัย

วันที่ 5 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

บทคัดย่อ

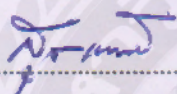
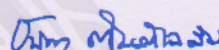
ชื่อเรื่อง : รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
ระดับปฐมวัย

โดย : นายวรพล รุธิจันทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปรัชญาคุณฎีบัณฑิต

สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลเรือตรีหญิง สุภัทรา เอื้อวงศ์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิศา ดันติเฉลิม)

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการการศึกษา และระดับคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 486 คน ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ขั้นตอนที่ 4 ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบของการจัดการศึกษา และคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ 5) ด้าน

สัมพันธภาพทางสังคม 6) ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว และ 7) ด้านภาคีเครือข่าย ด้านการจัดการศึกษา 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

2. สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก ภาพรวมของการจัดการศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 4 ด้าน 1) ด้านความเหมาะสม 2) ด้านความสอดคล้อง 3) ด้านความมีประโยชน์ และ 4) ด้านความเป็นไปได้ ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, คุณภาพชีวิต, เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

Abstract

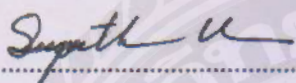
Title : Educational Model to Enhance the Quality of Life for Children with Special Needs
in Early Childhood

By : Mr. Woraphon Thulecchan

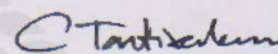
Degree : Doctor of Philosophy (Ph.D.)

Major : Educational Administration

Thesis Advisor

(Asst. Prof. R. Adm. Supathra Urwongse Ph.D.)

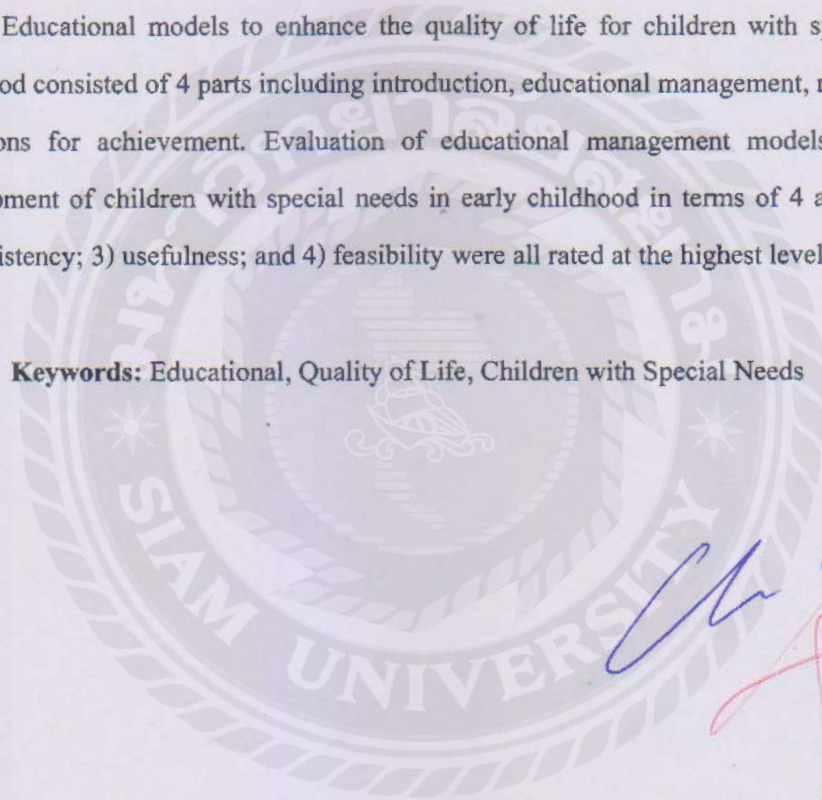
(Asst. Prof. Chanisa Tantixalerm Ph.D.)

The purposes of this research were: (1) to explore the components of the quality of life of children with special needs in early childhood; (2) to investigate the current and desirable conditions in educational management for quality of life development of children with special needs in early childhood; and (3) to develop an educational management model to improve the quality of life for children with special needs in early childhood. The research procedures had the following steps: 1) exploration of components by interviewing experts in educational management and experts in quality of life of children with special needs in early childhood; 2) investigation of current and desirable conditions for managing education and the quality of life for children with special needs in early childhood where questionnaires were sent to collect data from 486 people, including school administrators, heads of the academic administration and teachers; 3) generation of the educational management model for quality of life development of children with special needs in early childhood; and 4) evaluation of the educational management model by means of seminar-based meeting with 9 experts. Data was analyzed using frequency, percentage, mean values and standard deviation as well as content analysis.

The result revealed: that the components of educational management and the quality of life of children with special needs in early childhood in terms of quality of life of children aspect consisted of 7 components: 1) physical components; 2) environmental components; 3) educational components;

4) emotional and mental components; 5) social relationships components; 6) family relationships components and 7) network partnership components. For educational management aspect, 6 components were found: 1) teaching and learning processes; 2) management; 3) teachers; 4) school curriculum; 5) measurement and evaluation; and 6) atmosphere and environment. Overall, the current condition of the quality of life for children with special needs in early childhood was rated at a high level (an average score of 3.74), whereas the educational management was also rated at a high level (an average score of 3.60). The desired conditions were rated at the highest level (an average score of 4.71). Educational models to enhance the quality of life for children with special needs in early childhood consisted of 4 parts including introduction, educational management, model application and conditions for achievement. Evaluation of educational management models for quality of life development of children with special needs in early childhood in terms of 4 aspects: 1) suitability; 2) consistency; 3) usefulness; and 4) feasibility were all rated at the highest level.

Keywords: Educational, Quality of Life, Children with Special Needs

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิง สุภัทรา เอื้อวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ดันติเฉลิม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนข้อคิดที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอค ประธานกรรมการ ดร.สมพร หวานเสด็จ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร.จอมพงศ์ มงคลวนิช กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำ แนะนำ ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้สละเวลา ให้การสัมภาษณ์ มาร่วมประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจน ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูผู้สอน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด ทั้ง 77 แห่ง ที่เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถามของผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม และสาขาวิชาอื่น ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดวิชาความรู้ อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และน้อง ๆ คุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม ที่ได้มีส่วนในการให้ข้อคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย เป็นอย่างดีตลอดมาขอขอบพระคุณท่าน และท่านผู้อำนวยการ คณะกรรมการบริหาร สมาชิกกลุ่มบริหารวิชาการ และพี่ น้อง เพื่อนครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา ที่คอยให้กำลังใจและช่วยกันปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนและรับภาระแทนในช่วงที่ผู้วิจัยต้องมุ่งมั่นทำวิจัย ได้เป็นอย่างดี

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณนางฉลวย ชูลีจันทร์ (คุณย่า) ดร.นพดล ชูลีจันทร์ (คุณพ่อ) นางละเอียด แมชย์ภูมิ (คุณแม่) และญาติพี่น้องของครอบครัวชูลีจันทร์ ที่คอยดูแล ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอันสำคัญของชีวิต ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจที่เข้มแข็ง มีกำลังกายที่แข็งแรง จนสามารถประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

วรพล ชูลีจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	6
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
4. ขอบเขตของการวิจัย	7
5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	15
1.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	15
1.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	18
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	20
2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต	20
2.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต	24
2.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	29
2.3.1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนทั่วไป	29
2.3.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของนักเรียน	31
2.3.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนพิการ	33
2.4 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต	41
3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1 ความหมายของการจัดการศึกษา	55
3.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา	57
3.3 เป้าหมายของการจัดการศึกษา	58
3.4 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา	62
3.5 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	64
3.6 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI)	80
3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา	107
3.8 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการจัดการศึกษา	117
4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ	128
4.1 ความหมายของรูปแบบ	128
4.2 ประเภทของรูปแบบ	132
4.3 องค์ประกอบของรูปแบบ	134
4.4 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ	135
4.5 การประเมินรูปแบบ	136
4.6 การพัฒนารูปแบบ	137
5. บทสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	142
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	147
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	158
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	234
1. สรุปผลการวิจัย	235
2. อภิปรายผล	239
3. ข้อเสนอแนะ	245
บรรณานุกรม	247
ภาคผนวก	256
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	257

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	276
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูลวิจัย	281
ภาคผนวก ง หนังสือตอบรับการลงวารสารเผยแพร่ผลการวิจัย เกียรติบัตรนา เสนอ ผลงานวิจัยวิชาการระดับชาติ	284
ประวัติผู้วิจัย	287

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	39
2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย	72
3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ	73
4 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม	74
5 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา	76
6 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งให้คำปรึกษา	92
7 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษา	116
8 แสดงจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล สำหรับงานวิจัย	151
9 สรุปลองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	158
10 สรุปลองค์ประกอบด้านการจัดการศึกษา	161
11 แสดงจำนวนและคำร้อยละสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	164
12 แสดงสภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	166
13 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยรวมของแต่ละองค์ประกอบ	167
14 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา	172
15 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการเรียนการสอน	173
16 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ	175
17 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านครู	176

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของ การจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	178
19 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของ การจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล	179
20 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของ การจัดการศึกษา ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	181
21 สรุปความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	202
22 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	228
23 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเหมาะสม	229
24 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความสอดคล้อง	230
25 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความมีประโยชน์	231
26 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเป็นไปได้	232

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 องค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษา	64
2 กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	90
3 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบของ Steiner (1988)	138
4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	146
5 กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	147
6 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย (ฉบับร่าง)	190
7 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	205

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษากับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันในทางเจริญงอกงามการศึกษาถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคลากรและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านการสร้าง และการพัฒนาศักยภาพหรือแม้แต่การพัฒนาทักษะในการทำงานของบุคคลก่อให้เกิดการพัฒนา และเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันสังคมโลกรวมทั้งประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งสวนทางกับการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เช่นเดียวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 26 ว่า “ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา และการศึกษาจะต้องเป็นการศึกษาแบบให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับ” โดยความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งสหประชาชาติด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายการศึกษาให้ครอบคลุมทัดเทียมและทั่วถึงทุกคนได้รับสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่เกิด และมีนัยว่ารัฐบาลและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติจำเป็นต้องเคารพพิทักษ์ และเติมเต็มสิทธิทางการศึกษานี้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ทุกคนให้สามารถเข้าถึงการศึกษาโดยปราศจากการถูกกีดกันไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม รวมไปถึงการพิทักษ์สิทธิให้แก่อุปการะทุกคนเพื่อไม่ให้เด็กเหล่านี้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันพร้อมทั้งให้ความคุ้มครองแก่เด็กจากการถูกเลือกปฏิบัติในโรงเรียนด้วยสาเหตุที่ว่าเด็กเหล่านี้เป็นคนพิการ (ยูเนสโก, 2550, น. 5) และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากกว่าที่เคยผ่านมา ทำให้การจัดการศึกษาเอื้อประโยชน์ต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ได้รับสิทธิ และความเสมอภาค ทั้งทางด้านการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสื่อสาร การเข้าถึงอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามกฎหมาย และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหา และอุปสรรคอันเนื่องมาจากสภาพความบกพร่องหรือความต้องการพิเศษ โดยจัดให้เข้าเรียนตามสภาพความบกพร่องในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุดโดยทั่วไป และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา ที่ 54 ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็ก

ได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล” “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยให้เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบ และทุกระดับการศึกษา

ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ทางสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนพิการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง และเสมอภาค” โดยมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการ คือ 1. คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และเสมอภาค 2. คนพิการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละประเภทความพิการในทุกระบบ และรูปแบบ การศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 4. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถจัดบริการทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 9 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความ

บกพร่องทางการพูดและภาษา 7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก และ 9) บุคคลพิการซ้อน ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ มีการให้บริการการศึกษาในระบบ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ ประกอบไปด้วย โรงเรียนการศึกษาคณาบิด โรงเรียนโสตศึกษา โรงเรียนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งมีที่ตั้งกระจายอยู่ทุกภาคของประเทศ 2) ศูนย์การศึกษาพิเศษ มีที่ตั้งอยู่ทุกจังหวัด จำนวน 77 ศูนย์ และ 3) การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไป ทั้งนี้การจัดการศึกษาให้ครอบคลุมกับทุกบุคคลนั้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม การศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญงอกงาม พัฒนาคุณภาพชีวิต มีความพร้อมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และเป็นกำลังสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มช่วงปฐมวัย ซึ่งอยู่ระหว่างอายุ 0-6 ปี

“เด็กปฐมวัย” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบหกปีบริบูรณ์ และให้หมายความรวมถึงทารกในครรภ์มารดาด้วย ปฐมวัยจึงเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและการพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อ ๆ ไป เด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังคำกล่าว ของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” สำหรับการศึกษาระดับปฐมวัยของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จะจัดในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) ซึ่งการศึกษาและการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีศักยภาพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกคน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับโอกาสและสิทธิทางการศึกษาเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยกระดับมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการหรือทุพพลภาพ และมุ่งพัฒนาระบบการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ได้คุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การศึกษาพิเศษจะต้องจัดการศึกษาให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ โดยจัดให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการ

จำเป็นพิเศษ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) โดยการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไปทั้งในด้านวิธีการสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น เพราะการศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาพิเศษจึงควรสนองความต้องการและความสามารถตั้งแต่กระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ (พวงมณีชัยเสรี, 2555) การดำเนินการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลและประวัติของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การคัดกรอง การประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การเยี่ยมบ้าน การอบรมผู้ปกครอง การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan : IFSP) การจัดทำสื่อ การจัดทำเครื่องมือการวัดผล การให้บริการที่เหมาะสม การวัดประเมินผล การส่งเสริมสนับสนุนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษ การส่งต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไปยังสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพื้นฐานความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และความพร้อมของครอบครัว ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการลดผลกระทบจากความพิการและป้องกันความพิการหรือปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลัง อันเนื่องจากความพิการนั้น ๆ (สมพรหวานเสรีจ, 2543 ; นระงษ์ ชาวเพ็ชร, 2553) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของศูนย์การศึกษาพิเศษทั่วประเทศที่จะต้องดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มารับบริการ โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เครือข่ายในชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญรวมถึงเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้วยเช่นกัน เพราะในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำเครือข่ายความร่วมมือ อีกทั้งเครือข่ายผู้ปกครอง และองค์กรคนพิการ เข้ามามีส่วนร่วมในฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความต้องการ

จำเป็นพิเศษ รวมถึงพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น โรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์บริการคนพิการ และสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โรงเรียนและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ประกอบการ และองค์กรคนพิการ เป็นต้น และมีการประสานงานที่ดีในการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

การจะพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยกลไก และความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่จะต้องเอื้อและส่งเสริมให้ประชากรในวัยเรียน ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง แต่จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา การศึกษาในระบบการศึกษายังไม่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยเท่าที่ควร ซึ่งกระบวนการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตจึงจำต้องปรับให้เป็นการศึกษาแบบเสรีเปิดกว้าง ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน มีบริการที่เข้าถึงเด็กทุกคน และยืดหยุ่น เพื่อให้ตอบสนองต่อข้อจำกัดและสภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในแต่ละคน รวมทั้งไม่จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในสถานศึกษา แต่ขยายออกไปสู่บ้าน วัด และสื่อต่าง ๆ ด้วยการศึกษาดูต้องเสริมสร้างทั้ง สติปัญญา และศีลธรรม จริยธรรม ในขณะที่เดียวกันต้องช่วยให้เด็กพิการสามารถพัฒนาศักยภาพ ความรู้และทักษะ ที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิต พัฒนาศักยภาพ เข้าสู่สังคมและเป็นผู้นำในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาคนพิการ เพื่อให้การทำงานร่วมกัน หรือทีมงานประสบความสำเร็จ ความร่วมมือจึงเป็นคุณลักษณะที่กลุ่ม ทีม หรือองค์กรพึงปรารถนา เพื่อให้ขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ (Lucas, 1998) แต่ในปัจจุบันมีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอีกเป็นจำนวนมากยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา เป็นผลให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง แม้ว่าจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน ได้พยายามจัด บริการในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าถึงการให้บริการทางการศึกษาแล้วก็ตาม สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการปฏิรูปประเทศไทย เพื่อสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยการสร้างอนาคตของชาติด้านการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน เนื่องจากการสร้างอนาคตของชาติด้วยการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน โดยการให้โอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยนำไปสู่การพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่ง

พบว่า ยังมีเด็กพิการ ที่อยู่ในวัยเรียนจำนวนหนึ่งที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเอง (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2554) ดังแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564 กำหนดวิสัยทัศน์ “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียม (EQUAL) ได้แก่ เสริมพลังคนพิการ และองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management) เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding) สร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility) ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่าย และสร้าง การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน (Linkage) (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นส่วนที่สำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับ โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไป หรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเองก็ตามย่อมมีความปรารถนาในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกัน ถึงอย่างไรรากฐานที่สำคัญให้การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอาชีพเลี้ยงตนเอง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดมรรคผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. คำถามการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษามีองค์ประกอบใดบ้าง
2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา อยู่ในระดับใด

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย มีลักษณะอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ ให้ใกล้เคียงหรือเทียบเท่าเด็กปกติทั่วไป

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับความสอดคล้อง ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากการศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้อง แนวคิด หลักการ และผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับ

ปฐมวัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เรียงตามลำดับความสอดคล้อง ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประกอบด้วยคุณภาพชีวิต ดังต่อไปนี้

1.1 คุณภาพชีวิตของคนทั่วไป ได้นำแนวคิด หลักการ และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980) องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1989) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1996)

1.2 คุณภาพชีวิตของนักเรียน ได้นำแนวคิด หลักการ และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย The United Nations Children's Fund : UNICEF (2007) Bradshaw, Hoelscher, & Richardson (2007) Awartani et al. (2007) OECD (2008) Camfield et al. (2009) Lippman (2009) และ White (2009) Dubois (2009) Prettapapop (2009) Wallman (2012) The Children's Society (2012) Save the Children (2012) เบญจวรรณ หอมหวาน (2546) รจนา คงคาถ้ำ (2550) สุพรรณิการ์ มาศยคง (2554) และประสิทธิ์ เรื่องแสงอร่าม (2560)

1.3 คุณภาพชีวิตของคนพิการ ได้นำแนวคิด หลักการ และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ชานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559) และจิร โชค วีระสย และคณะ (2561)

สามารถสรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย
- 2) ด้านสิ่งแวดล้อม
- 3) ด้านการศึกษา
- 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ
- 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

2. การจัดการศึกษา จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวขององค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เรียงตามลำดับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบที่มีนักวิชาการให้นิยามและได้ทำการวิจัยเกี่ยวขององค์ประกอบการจัดการศึกษา จำนวน 12 ท่าน และสรุปรวมได้

องค์ประกอบที่นักวิชาการได้ทำการวิจัยมากที่สุดและนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ในครั้งนี้จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

- 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน
- 2) ด้านการบริหารจัดการ
- 3) ด้านครู
- 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา
- 5) ด้านการวัดและประเมินผล
- 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

4.3 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด จำนวน 77 แห่ง ในประเทศไทยทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

5.1 รูปแบบ หมายถึง แบบแผนขององค์ประกอบในแต่ละด้านของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้ช่วยสามารถวิเคราะห์และเข้าใจกระบวนการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยได้ง่ายและดียิ่งขึ้น

5.2 คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการรับรู้มิติของการมีชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ความนับถือตนเองสุขภาพ การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกายจิตใจความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้วฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน และสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี รวมถึงการพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกทางบวกของเด็กที่มีต่อครู เพื่อนในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับบริการต่าง ๆ จากโรงเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียน และความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 6) ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว และ 7) ด้านภาคีเครือข่าย

5.2.1 ด้านสุขภาพทางร่างกาย หมายถึง การรับรู้สุขภาพทางด้านสุขภาพร่างกายของตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย

ความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ พลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน ความสามารถในการทำงาน และการไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ

5.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

5.2.3 ด้านการศึกษา หมายถึง การแสดงออกทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร งานที่ได้รับมอบหมายการสอนของครูอาจารย์ ผลการเรียน ความรู้ความสามารถในการเรียน การมีสมาธิในเวลาเรียน ความสามารถในการจัดจำ และการตามบทเรียนให้ทัน รู้จักการปรับตัวและวางตัวได้อย่างเหมาะสม รู้จักการคิดวิเคราะห์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

5.2.4 ด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพความรู้สึกและสภาพจิตใจของตนเอง เช่น ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง ภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน ความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล ความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค การมีอารมณ์และสภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม ได้บำเพ็ญประโยชน์ตลอดจนได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน เช่น การฝึกนั่งสมาธิ การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเรียน

5.2.5 ด้านสัมพันธภาพทางสังคม หมายถึง การรับรู้สภาพความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์และความรู้สึกต่อผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การให้ความเคารพครู เพื่อน บุคคลในครอบครัว และผู้อาวุโส การรู้จักเกรงใจผู้อื่น และการคบหาสมาคมกับผู้อื่น

5.2.6 ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว หมายถึง ลักษณะการอบรมเลี้ยงเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของครอบครัว การเอาใจใส่ของครอบครัว การยอมรับของสมาชิกในครอบครัว การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน การพาผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง การมีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว

5.2.7 ด้านภาคีเครือข่าย หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล การลงพื้นที่ติดตามเยี่ยมบ้านร่วมกับภาคีเครือข่าย การประสานงานระหว่างหน่วยงานและครอบครัวเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การเตรียมความพร้อมของครอบครัว การให้ความรู้ให้แนวทางในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคลการมีส่วนร่วมในการสร้างเจตคติที่ดีให้การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

5.3 การจัดการศึกษา หมายถึง โครงสร้าง และองค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

5.3.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งด้านความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ควบคู่การฝึกทักษะต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้เรียน รวมถึงการจัดหาสื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และได้รับประโยชน์สูงสุด

5.3.2 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการ สถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยมีการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา การกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

5.3.3 ด้านครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งครูจะต้องมีคุณวุฒิความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล รวมทั้งต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา ในรูปแบบของการศึกษา

อบรมมาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด ให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.4 ด้านหลักสูตรการศึกษา หมายถึง โครงสร้างของเนื้อหาสาระหรือทักษะในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในการจัดทำหลักสูตรศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ควรมีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ และการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

5.3.5 ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่ให้ครูใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน โดยการวัดและประเมินผลผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3.6 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม หมายถึง ลักษณะของอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในห้องเรียนมีความจำเป็นต้องจัดมุมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในห้องเรียน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5.4 เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หมายถึง บุคคลซึ่งมีความบกพร่องหรือมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ การดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 0-6 ปี ที่มารับบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด

5.5 การศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาการตามวัยของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ถึงอายุ 6 ปี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ซึ่งจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

6.1 ด้านการนำไปใช้

6.1.1 ได้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ตอบสนองการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน

6.1.2 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ไปวางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

6.1.3 เป็นสารสนเทศสำหรับรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย นำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในภาพรวมของประเทศ

6.1.4 หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชนสามารถนำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยทั้งที่เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวดำเนินการ และกลไกของนโยบายไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือ และการแก้ปัญหาสังคมในภาพรวมต่อไป

6.2 ประโยชน์เชิงวิชาการ

6.2.1 ได้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ในการจัดทำร่าง ตรวจสอบและจัดทำเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการวิจัยที่มีอยู่ให้ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2.2 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ที่มีเกณฑ์การพิจารณาในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้คือ เกณฑ์ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” ในบทที่ 2 นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษา หลักการ แนวคิด งานวิจัย ตำรา รายงานการวิจัย เอกสารงานวิชาการ วารสาร เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและประมวลองค์ประกอบ นิยามและตัวบ่งชี้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา และคุณภาพชีวิต เพื่อนำไปสู่การสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
 - 1.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
 - 1.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
 - 2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต
 - 2.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต
 - 2.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
 - 2.3.1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนทั่วไป
 - 2.3.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของนักเรียน
 - 2.3.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนพิการ
 - 2.4 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต
3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการจัดการศึกษา
 - 3.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา
 - 3.3 เป้าหมายของการจัดการศึกษา
 - 3.4 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา
 - 3.5 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 3.6 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI)
 - 3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา
 - 3.8 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการจัดการศึกษา

4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

- 4.1 ความหมายของรูปแบบ
- 4.2 ประเภทของรูปแบบ
- 4.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
- 4.4 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ
- 4.5 การประเมินรูปแบบ
- 4.6 การพัฒนารูปแบบ

5. บทสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

1.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ก่อนปี พ.ศ. 2534 แนวคิดเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของสังคมไทยมีทัศนะว่า เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์เลี้ยงดูให้มีชีวิตรอดด้วยความเมตตาสงสารตามหลักมนุษยธรรม โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันหรือฟื้นฟูให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ เจกเช่นบุคคลทั่วไปในสังคมจนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพและการมีงานทำ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ให้ความหมายของ “เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” ไว้ว่าเป็นคนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเน้นไปที่ความพิการของปัจเจกบุคคล และพยายามแก้ไขปัญหามาของแต่ละคน โดยลดความพิการหรือลดเชยความพิการด้วยวิธีการทางการแพทย์ ภายอุปกรณ์ หรือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ส่วนมากเน้นรูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) ซึ่งได้มีนักวิชาการ กฎหมาย ให้นิยามความหมายของคนพิการไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 มาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเขาไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและ

หลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนดพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการขององค์การสหประชาชาติ (Journal of Social Work, 1993) กล่าวว่า “ความพิการ” หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่มีความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็มาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตามจนทำให้ไม่แน่ใจว่า จะสามารถดำรงชีวิตได้เช่นคนปกติไม่ว่าจะเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดได้ด้วยตนเอง

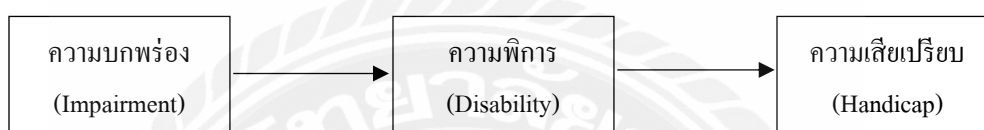
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of People with Disabilities – CRPD) (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งชาติ, 2552 : 6) กล่าวว่า คนพิการ หมายความว่า รวมถึงบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือประสาทสัมผัสในระยะยาว ซึ่งเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับอุปสรรคนานัปการจะกีดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิผลบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization - WHO) (2538) ได้พยายามที่จะจำกัดความหรือให้ความหมายของคำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการทำความเข้าใจว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องอยู่ในขอบเขต 3 ประการ คือ

1. ความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง มีการสูญเสียหรือมีความผิดปกติของจิตใจและสรีระหรือโครงสร้างและหน้าที่ของร่างกาย
2. ไร้สมรรถภาพ (Disability) หมายถึง การมีข้อจำกัดใด ๆ หรือการขาดความสามารถอันเป็นผลมาจากความบกพร่อง จนไม่สามารถกระทำกิจกรรมในลักษณะหรือภายในขอบเขตที่ถือว่าปกติสำหรับมนุษย์ได้
3. ความเสียเปรียบ (Handicap) หมายถึง การมีความจำกัดหรืออุปสรรคกีดกันอันเนื่องมาจากความบกพร่อง และการไร้สมรรถภาพที่จำกัดหรือขัดขวางจนทำให้บุคคลไม่สามารถ บรรลุการกระทำตามบทบาทปกติของเขาได้สำเร็จ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) ให้ความหมาย ความพิการ ว่าเป็นข้อจำกัดทั้งหลายที่ทำให้ประชากรประเทศใดประเทศหนึ่งไม่อาจทำหน้าที่ของตนเองได้ อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า คนเราอาจจะพิการได้จากสาเหตุความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา หรือประสาทสัมผัส หรือจากสภาพการณ์ด้านการแพทย์ หรืออาการเจ็บป่วยทางจิตที่กล่าวมานี้ก็อาจมีลักษณะถาวรก็ได้ หรือเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเท่านั้นก็ได้

Hammerman และ Maikowski (1981) ได้สรุปความหมายของ “คนพิการ” ไว้ดังนี้

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลหนึ่งอาจมีความบกพร่อง โดยไม่พิการและพิการโดยไม่เกิดการเสียเปรียบก็ได้ หากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวหรือมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้สามารถเยียวยาความบกพร่องที่มีอยู่ได้ และจะไม่ส่งผลทำให้บุคคลนั้นเกิดความเสียเปรียบในการดำรงชีวิต เช่น คนตาบอดทำงานที่ใช้สายตาไม่ได้ แต่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ที่มีเสียงประกอบได้ สามารถเล่นดนตรี เป็นนักกีฬาได้ เป็นต้น

ขนิษฐา เทวนิทรภักดี (2540) ในด้านการใช้ภาษาคำว่า คนพิการหรือความพิการในภาษาอังกฤษ จะใช้คำว่า Disability และ Handicap ความแตกต่างของ 2 คำนี้แยกได้ดังนี้

Disability มักใช้ความหมายและความรู้สึกในเรื่องของบุคคลที่สูญเสียความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลดลง อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย เช่น แขนขาด ขาขาด ตาบอด หรือความ ผิดปกติทางพฤติกรรม และสติปัญญา เป็นความพิการที่สามารถวัดได้ เช่น คนขาอัมพาตและขาขาด ไม่สามารถเดินโดยปกติได้ คนตาบอดไม่สามารถอ่านหนังสือแบบคนตาดีได้ ทำให้คนพิการไม่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างเหมือนคนทั่วไปได้

Handicap มักใช้ความหมายที่เป็นความเสียเปรียบซึ่งเป็นอุปสรรคทำให้มีความยากลำบากในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในขณะที่คนทั่วไปสามารถทำได้ เช่น คนตาบอด ทำงานที่ใช้สายตาไม่ได้ เช่น งานถ่ายรูป คนตาบอดจะมี Handicap ของงานถ่ายรูป แต่คนตาบอดสามารถพิมพ์ดีดตามเสียงในทปได้ สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีเสียงประกอบได้ อ่านหนังสือเบลล์ได้เข้าใจ

เช่นเดียวกันคนปกติอ่าน หนังสือปกติ คนตาบอดก็ไม่เสียเปรียบสำหรับกรณีนี้ เป็นต้น ดังนั้น Handicap จึงหมายถึงสภาพที่เกิด จากมี Disability บางอย่างเท่านั้น

สรุป เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หมายถึง บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ในการวิจัยในครั้งนี้ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หมายถึง บุคคลซึ่งมีความบกพร่องหรือมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ การดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้จะต้องกำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัย

1.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 โดยการพิจารณาบุคคลที่มีความบกพร่องเพื่อจัดประเภทของคนพิการแบ่งออกเป็น 9 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

1.1 คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง

1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษร ตัวพิมพ์ขยายใหญ่ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาสายดี เมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70)

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทางการได้ยินไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป

2.2 คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูด ผ่านทางการได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน น้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 26 เดซิเบล

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญรวมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้านทักษะทางสังคม/การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ 18 ปี

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์หรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหว ความบกพร่องดังกล่าวอาจเกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติดต่อ

4.2 บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือ มีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ

5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมองบางส่วนที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของ การรับรู้ อารมณ์หรือความคิด เช่น โรควิตกกังวล โรควิตกกังวล โรควิตกกังวล เป็นต้น

8. บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมอง บางส่วน ซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัด เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินี้ พบได้ ก่อนอายุ 30 เดือน

9. บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่ง ประเภทในบุคคลเดียวกัน

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย จะเจองศึกษากลุ่มบุคคลซึ่งมีความบกพร่องหรือมีข้อจำกัดในการ เรียนรู้ ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา อายุ 0-6 ปี ที่มารับบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด

2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการได้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ เกี่ยวกับจิตใจ ที่บรรยายหรือตีความด้วยภาษาที่แตกต่างกัน มีหลากหลายมุมมอง ขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝง อยู่ มักถูกกำหนดค่าโดยบุคคล ชนชั้นกลางของสังคมนั้น ๆ รวมทั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการของ จิตใจ ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ กัน (Romney & Brown, 1994) แต่ก็ได้มีการให้ คำอธิบายความหมายของคุณภาพชีวิตไว้หลายมิติ ดังนี้

ความหมายของคุณภาพชีวิตกลุ่มแรก ให้นิยามไว้ค่อนข้างแคบ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ที่ดี เช่น พงนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ และชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดี WHOQOL group (1995, 1998) ให้ความหมายว่า เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสมบูรณ์ของชีวิต ของแต่ละบุคคล Ferrell (1996) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า เป็นความรู้สึกถึงความผาสุกในชีวิตของบุคคลที่ได้มาจาก

ประสบการณ์ชีวิต Spiker (1990 Cited in Oliver et al., 1999) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ครอบคลุมทั้งในเรื่องสภาวะสุขภาพทางกาย (physical health status) ความสามารถในการทำหน้าที่ (functional ability) สภาวะทางจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดี (psychological status and well-being) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) และสถานภาพทางเศรษฐกิจ (economic status) Roger & Knafelz (2000) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ของความคิด และการให้ความหมายรวมถึงการแสดงออกถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม World Health Organization : WHO (2004) ได้นิยามคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง การรับรู้ของบุคคลภายในบริบท ของวัฒนธรรม ระบบคุณค่าต่าง ๆ ของเขา อันสัมพันธ์กับเป้าหมายของชีวิต ความคาดหวัง มาตรฐาน และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ และรวมถึงแนวความคิดที่มีขอบเขตกว้างขวางอันเป็นผลซับซ้อนจากสุขภาพทางกายของบุคคล สภาพ จิตใจ ระดับความเป็นอิสระ ความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในชีวิตของบุคคลเป็นสำคัญ McMahon (2005) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายเช่นเดียวกับความสุข (happiness) ซึ่งเป็นแนวคิดของความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงความสมดุลพอดีของชีวิตและ Nesse (2005) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า ความรู้สึกถึงความสุข หรือมีในชีวิตที่ดีซึ่งบุคคลรับรู้ได้ทั้งในเรื่องของร่างกายและจิตใจ

ความหมายของคุณภาพชีวิตกลุ่มที่สอง ให้ทัศนะไว้กว้างขึ้น โดยได้กล่าวถึงความพึงพอใจด้วย เช่น Liu (1975) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การเป็นอยู่ที่ดีของคน และสิ่งแวดล้อมตามสภาพทั่วไป โดยในด้านบุคคล จะแสดงออกในรูป ของความต้องการ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุข มีความพึงพอใจ ในด้านสังคมและ สภาพแวดล้อมการมีชีวิตอย่างมีคุณภาพต้องไม่ เป็นภาระหรือก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม Shama (1975) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่มีความ สลับซับซ้อนเนื่องจาก คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของความพึงพอใจอันเกิดมาจากการได้รับ สนองตอบต่อ ความต้องการทางจิตใจและสังคมทั้งยังเกี่ยวข้องกับความสามารถของสังคมในการตอบสนองต่อ ความ ต้องการ พื้นฐานของสมาชิกในสังคมอีกด้วย George & Bearson (1980) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตหมายถึง มิติ ของการมีชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิต ความนับถือตนเองสุขภาพ และสภาพการ ทำงานของร่างกาย และสภาวะ ทางเศรษฐกิจที่ดี Flanagan (1982) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความ พึงพอใจในชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ความสุขสบาย และองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธภาพ กับบุคคลอื่น การมีกิจกรรมทางสังคม มีการพัฒนาตนเองและ ความรู้สึกภูมิใจ มีการพักผ่อนหย่อน ใจหรือนันทนาการ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดและเป็นความต้องการพื้นฐาน ของบุคคลที่ควรได้รับการ ตอบสนอง Ferrans & Powers (1992) และ Meeberg (1993) ได้วิเคราะห์ หัม โนทัศน์ คุณภาพชีวิตไว้ สอดคล้องกันว่า เป็นความรู้สึกถึงความพึงพอใจเกี่ยวกับชีวิตโดยรวมในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านจิตใจใน

แต่แต่ละบุคคลด้วย ซึ่งประเมิน โดยการรับรู้ในจิตใจของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีชีวิตอยู่ได้โดยที่ไม่มีสิ่ง
 คุกคามและได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของความเป็นมนุษย์อย่างเพียงพอ Zhan (1992)
 ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นระดับความพึงพอใจในชีวิตและความรู้สึกผาสุกในชีวิตที่
 บุคคลรับรู้ความหมาย และประเมินได้ด้วยตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลนั้น โดย
 ต้องคำนึงถึงภูมิหลังของบุคคล สถานภาพทางสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและอายุ Fisher (1992)
 กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ความสามารถ ด้านสังคม ความพึงพอใจของ
 ชีวิต สภาวะของสุขภาพทุกด้าน และความสามารถในการทำหน้าที่ Hanter (1992) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต
 หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตตนเองของบุคคล Hughes (1993) ได้
 ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความสุข ความพึงพอใจในชีวิตตนเองของบุคคล Orem (2001)
 กล่าวว่า คุณภาพชีวิตมีความหมายเช่นเดียวกับความผาสุก ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่
 ตามประสบการณ์ของความพึงพอใจ ความรู้สึกเป็นสุขภายในจิตใจ และ The United Nations
 Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO (2010) องค์การร่วมมือทางการศึกษา
 วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม ระหว่างประเทศ ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง ระดับความ
 เป็นอยู่ที่ดีของสังคม และระดับความพึงพอใจ ในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์

อย่างไรก็ตามความหมายของคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปยังคงมีความแตกต่างกันไปในมุมมอง และ
 แนวคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันตามประสบการณ์ ความเชื่อ ความคาดหวัง และการรับรู้ และม
 การเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงชีวิต โดยขึ้นกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม การศึกษา ความเป็นอยู่
 ที่ดี ภาวะสุขภาพ และฐานะทางเศรษฐกิจ (Weisgerber, 1991) ในปัจจุบันทฤษฎีคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่
 เน้นเรื่องความพึงพอใจ ซึ่งเป็นระดับของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการคิด (Ventegodt et.al, 2003) ซึ่งจะเห็น
 ว่าเป็นคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรมค่อนข้างสูงมีลักษณะการรวมคำไว้หลายมิติทั้งทางด้านชีวภาพ จิตใจ
 อารมณ์ สังคมเข้าไว้ด้วยกัน จึงพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต เป็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของ
 บุคคล ซึ่งเป็นชีวิตที่มีคุณภาพโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวได้ และทำให้บุคคล
 นั้นมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต ไม่เป็นภาระหรือเกิดปัญหาต่อสังคม

มาร์คเลย์ และบาร์เลย์ (Markley and Barleys, 1975 อ้างถึงในสมพล ประดับผล, 2547 :
 8) ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากความต้องการของ
 มนุษย์ โดยเฉพาะด้าน ความรู้สึกนึกคิดจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาวะด้านต่าง ๆ ของมนุษย์
 เช่น อายุ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระดับการพัฒนา
 เทคโนโลยี ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล

บาร์โรว์ และสมิท (Barrow and Smith, 1979 อ้างถึงในกฤษณ์ วงเกิด, 2550 : 8) ได้ให้แนวคิดของ คุณภาพชีวิตว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การมีสุขภาพดีมีรายได้ เพียงพอไม่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจและการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งได้ให้แนวคิดว่าการที่บุคคลจะดำรงชีวิต อยู่อย่างมีความสุขจะต้องมีองค์ประกอบ 9 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการการศึกษาการทำงาน (สภาพการ ทำงาน) การมีที่อยู่อาศัยมีเครื่องนุ่งห่ม เพียงพอมีการประกันสังคมมีนันทนาการและมีอิสระในการดำเนินชีวิต

ประภาพร จินันทุยา (อ้างถึงในกฤษณ์ วงศ์เกิด, 2550 : 9) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับ การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุตามการรับรู้ต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต 5 ด้าน คือ สภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพสภาพแวดล้อมการพึ่งพาตนเองการทำกิจกรรมประจำวันในชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สมพล ประดับผล (2547 : 24) คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพของชีวิตที่มีความสำเร็จ สุขสงบ ซึ่งเหมาะสมกับภาวะและวัย คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อาจพิจารณาเป็นด้าน ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านอาชีพ เศรษฐกิจและกฎหมาย ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ด้านข้อมูลความรู้ และนันทนาการ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994 อ้างถึงในกฤษณ์ วงศ์เกิด, 2550 : 9) ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ความพึงพอใจ การรับรู้สถานะทางบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนภายใต้วัฒนธรรมและบริบททางสังคมของบุคคลต่อการดำเนินชีวิต

สุนนต์ อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงในกฤษณ์ วงศ์เกิด, 2550:9) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการและบุคคลนั้น สามารถปรับตัว และแก้ไข ปัญหาได้ เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่าง สงบตามอัตภาพ

ฟ้าใส พุ่มเกิด (2547 : 18) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดีมี ความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกายจิตใจความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

โฮมและคิคเกอร์สัน (Holmes and Dikcersion, 1987 อ้างถึงในพจนา ศรีเจริญ, 2544 : 31) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าเป็นการตอบสนองของบุคคลต่อร่างกาย จิตใจ และปัจจัยทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้ การดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

มีเบอร์ก (Meeberg GA, 1993 อ้างถึงในกฤษณ์ วงศ์เกิด, 2550 : 9) เห็นว่าคุณภาพชีวิตครอบคลุมถึง ความสามารถในการประเมินชีวิต ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตภาวะปกติของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมซึ่งเป็นที่ ยอมรับได้รวมทั้งความเป็นอยู่ที่ปกติสุขจากการประเมินของผู้อื่นการรับรู้ ความพึงพอใจในชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ไปตามภาวะสุขภาพ โดยวัดจากความสามารถในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของร่างกาย เจตคติของตนเองต่อสุขภาพ ความพอใจในชีวิต และความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

สุพรรณิการ์ มาศยคง (2554) ให้ทัศนะว่าคุณภาพชีวิตเด็ก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกทางบวกของเด็กที่มีต่อครู เพื่อนในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับบริการ ต่าง ๆ จากโรงเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียน

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการรับรู้มิติของการมีชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ความนับถือตนเองสุขภาพ การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกายจิตใจความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน และสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี รวมถึงการพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกทางบวกของเด็กที่มีต่อครู เพื่อนในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับบริการต่าง ๆ จากโรงเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียน และความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากสังคม

2.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

ความปรารถนาอันสูงสุดของมนุษย์ก็คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากจะให้บังเกิดขึ้นแก่ตนเองแล้วเรายังหวังที่จะให้เกิดแก่ครอบครัว เครือญาติ และบุคคลอื่น ๆ ในสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมด้วย ปัจจุบันคุณภาพชีวิตได้รับการกำหนดให้เป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเป้าหมายทุกด้านไม่ว่าจะในด้านสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ฯลฯ ล้วนมุ่งเน้นไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในสังคม คุณภาพชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อบุคคลและสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดการสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อให้ระดับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ และเพื่อการทำให้การพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนา เกี่ยวกับความสำคัญของคุณภาพชีวิตมีผู้ให้แนวคิดที่สำคัญ ไว้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 58 การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม

สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อจัดการความเหลื่อมล้ำ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (2554) มาตรา 11) 3) และมาตรา 19 ที่ให้มีการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้การช่วยเหลือทางวิชาการในการวิจัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข หรือกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

WHO (2011) องค์การอนามัยโลกในฐานะเป็นองค์กรหลักที่ดูแลด้านสุขภาพอนามัยยังเห็นว่า "ร่างกาย จิตใจ สังคมที่ดีและการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นสภาวะของความสมบูรณ์ที่ดี" ถึงแม้ว่าข้อกำหนดนี้จะไม่ได้เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตามในระยะแรกผลสัมฤทธิ์ของแนวคิดที่ว่านี้เกิดกับกลุ่มประชาชนในวัยทำงานในโลกตะวันตกซึ่งหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการให้คำแนะนำในเรื่องสุขภาพภายนอกร่างกาย และมีการชักชวนให้มีการดูแลสุขภาพ ซึ่งทำให้เชื่อมไปสู่ความสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเรา ซึ่งในช่วงนั้น "สุขภาพ (Health)" ถูกให้ความหมายว่าเป็นสภาวะของความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมมิใช่หมายถึงเพียงปราศจากโรคและความอ่อนแอเท่านั้น แต่การดำเนินการพัฒนาด้านการสาธารณสุขกับการพัฒนาด้านการคิดค้นความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านการรักษาสุขภาพที่เกิดจากการเจ็บป่วยด้านเดียว ขณะที่การเจ็บป่วยด้านอื่น ๆ กลับไม่ได้รับการดูแล ในเดือนพฤษภาคม 1998 ที่ประชุมสมัชชาองค์การอนามัยโลก (World Health Organization Assembly) เพิ่มคำว่า "spiritual well-being" หรือ "สภาวะทางจิตวิญญาณ" เข้าไปในคำนิยามเดิม ดังนั้น ความหมายของคำว่า "สุขภาพ" หลังจากนั้น จึงรวมความหมายถึง สภาวะ

ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ หรือสภาวะที่สมบูรณ์ทุก ๆ ทางเชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ ซึ่งความหมายในแต่ละด้าน คือ

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น
2. สุขภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น
3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น
4. สุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุด สุดแล้วแต่ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน สุขภาวะทางจิตวิญญาณจึงหมายถึงมิติทางคุณค่าที่สูงสุดเหนือไปจากโลกหรือภาพภูมิทางวัตถุ การมีศรัทธาและมีการเข้าถึงคุณค่าที่สูงส่ง ทำให้เกิดความสุขอันประณีตลึกซึ้ง

ความหมายของสภาวะทั้ง 4 ด้าน สุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางจิตเป็นสภาวะที่ทำให้ความเข้าใจได้ง่าย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ตลอดเวลา สุขภาวะทางสังคมเป็นการแสดงออก รวมกันของสังคม ซึ่งต้องทำความเข้าใจและยอมรับรวมกันของทั้งสังคม และสุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) เป็นสภาวะที่ทำให้ความเข้าใจได้ยากและเป็นขั้นสูงสุดของสุขภาพองค์รวม ก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1986 การประชุมนานาชาติที่กรุงออตตาวา เมืองหลวงของแคนาดา ในเรื่องคุณภาพชีวิต (quality of life) นั้นได้ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) เป็นครั้งแรกซึ่งเกิดขึ้น โดยได้ถูกบันทึกไว้ว่า "ความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจและสังคม บัณฑิตบุคคลหรือลักษณะเฉพาะของกลุ่ม และความปรารถนาที่เกิดขึ้นจริง ความต้องการการเปลี่ยนแปลง หรือการจัดการกับสภาพแวดล้อม" ในอนาคตไม่มีจุดสิ้นสุดแต่สามารถประยุกต์แนวคิดได้ในแต่ละบุคคล กลุ่ม ชุมชนหรือประชาชน สำหรับหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพนี้เป็นแนวคิดที่เน้นการปฏิบัติใหม่ขึ้นมาทั้งหมด โดยยึดเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) และสิ่งที่เพิ่มเข้ามาในโครงสร้างของคุณภาพชีวิต มี 5 ประเด็น ที่ผ่านมาก็คือ ระดับทักษะของแต่ละคน ผ่านการกระทำทางชุมชนและการให้บริการสาธารณสุข ครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อม นโยบาย และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในที่นี้การส่งเสริมสุขภาพ แสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบสองอย่าง ได้แก่ สิ่งสำคัญในเรื่อง

การส่งเสริมสุขภาพเป็นการสร้างสุขภาพโดยทั่ว ๆ ไป สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินการทางสังคมและทางด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสุขภาพ จะนำไปสู่การพิจารณา การวางแผนออกแบบโครงสร้างสภาพแวดล้อมใหม่และการแลกเปลี่ยนเหตุผลของแต่ละคน ซึ่งผลที่ตามมาที่คาดหวังในการส่งเสริมสุขภาพกับผลสะท้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายใต้ประเด็นหลักนี้ จึงสัมพันธ์กับคำว่า "สุขภาพที่แท้จริงเป็นเรื่องของคุณภาพชีวิต"

ดังนั้น ผลในทางบวกที่คาดว่าจะเกิดคือ สุขภาพที่มีลักษณะเฉพาะอันอยู่ในคุณภาพชีวิต และมีความสำคัญต่อผลที่ตามมาในทางที่เป็นบวกกับการมีชีวิตที่ดีขึ้น นั่นคือ ความเข้มแข็งที่แท้จริงของแนวคิดนี้ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยอธิบายและกำหนดตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพให้ดีขึ้น นั่นคือการทำ ความเข้าใจการส่งเสริมสุขภาพ อันที่จริงจุดร่วมที่สำคัญของปัจจัยและเงื่อนไขที่เหมาะสมน่าจะอยู่ที่ปัจจัยทาง การเมืองและอำนาจของระบบการตลาด ซึ่งเป็นประเด็นที่มีผลกระทบมากที่สุดกับเรื่องของสุขภาพ หากพิจารณาพัฒนาการของการส่งเสริมสุขภาพ ที่มุ่งเน้นการทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ประกอบกับปัจจัยลักษณะทางชีวภาพและลักษณะทางจิตวิทยาของแต่ละคนในระยะเวลายาว รวมถึงเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การควบคุมโอกาสที่อาจเกิดขึ้น ทรัพยากร ระบบให้ความช่วยเหลือ ทักษะการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม จะทำให้เราเชื่อได้ว่า ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จในผลที่ได้คาดหวังไว้ ปัจจุบันแม้จะมีการพัฒนากรอบความคิดใหม่ๆ ที่เชื่อมของ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมสุขภาพ มีการรณรงค์ชักชวนให้มีการส่งเสริมสุขภาพ ด้วยงบประมาณจำนวนมากทั้งจากรัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ จึงมองว่าการส่งเสริมสุขภาพก็ เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีผลทางด้านบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีของ ประชากร ประกอบกับการส่งเสริมสุขภาพก็จะเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมอย่างยั่งยืน

แต่อย่างไรก็ตาม การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นสามารถทำได้โดยการกำหนดความเข้าใจที่ชัดเจนทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ไม่อาจหาตัวแบบที่เป็นสูตรสำเร็จได้ ดังจะเห็นได้ว่าข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ/สุขภาวะ ณ ปัจจุบัน มีความหลากหลายขึ้นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์ เรื่องชีวภาพ ภายภาคเพียงอย่างเดียว แต่การสร้างควมตระหนักสุขภาพเป็นเรื่องของสังคม ดังนั้นข้อมูลหรือชุดความรู้ที่ต้องการเสริมความสามารถในการดูแลตนเองและคุ้มครองสุขภาพ เพื่อการตัดสินใจและเปิดทางเลือกในการดำเนินการดูแลตนเองของผู้คนในสังคมจึงเป็นทิศทางที่เกิดขึ้นในระยะหลัง ที่จริงคุณภาพชีวิต (quality of life) และการส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) เป็นแนวความคิดที่ต่างก็พิจารณาถึงเรื่องเป้าหมาย

ในเรื่องสุขภาพเป็นสำคัญ แต่ทั้งสองแนวคิดอยู่บนฐานคติทางการเมืองที่ต่างกัน ฝ่ายหนึ่งอยู่กับเสรีนิยมและความเป็นปัจเจก ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งอยู่กับฝ่ายก้าวหน้าเน้นชุมชน การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรอนามัยโลก ที่มองแนวคิดของสุขภาพเป็นการกล่าวถึงในเชิงลึกด้านจิตวิญญาณ และในขณะที่การส่งเสริมสุขภาพนั้นให้ความสำคัญที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจนเรื่องของการสร้างเสริมอำนาจให้กับชุมชน โดยเห็นความสำคัญของสุขภาพ ขึ้นอยู่กับภาวะทางสังคม การเมือง นั่นเอง

วิริยะ สว่างโชติ (2552) กล่าวว่า ปัจจุบันแม้จะมีการพัฒนากรอบความคิดใหม่ ๆ ที่เชื่อมของความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมสุขภาพ มีการรณรงค์ชักชวนให้มีการส่งเสริมสุขภาพด้วยงบประมาณจำนวนมากทั้งจากรัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ จึงมองว่าการส่งเสริมสุขภาพก็เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีผลทางด้านบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร ประกอบกับการส่งเสริมสุขภาพก็จะเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นสามารถทำได้โดยการกำหนดความเข้าใจที่ชัดเจนทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปฏิกริยาระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ไม่อาจหาตัวแบบที่เป็นสูตรสำเร็จได้ ดังจะเห็นได้ว่าข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสุขภาพะ ณ ปัจจุบัน มีความหลากหลายขึ้นองค์ความรู้เพื่อการ/พัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์เรื่องชีวภาพ กายภาพเพียงอย่างเดียว แต่การสร้างควมตระหนักสุขภาพเป็นเรื่องของสังคม ดังนั้น ข้อมูลหรือชุดความรู้ที่ต้องการเสริมความสามารถในการดูแลตนเองและคุ้มครองสุขภาพ เพื่อการตัดสินใจและเปิดทางเลือกในการดำเนินการดูแลตนเองของผู้คนในสังคมจึงเป็นทิศทางที่เกิดขึ้นในระยะหลัง

อย่างไรก็ดี คุณภาพชีวิต (quality of life) และการส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) เป็นแนวความคิดที่ต่างก็พิจารณาถึงเรื่องเป้าหมายในเรื่องสุขภาพเป็นสำคัญ แต่ทั้งสองแนวคิดอยู่บนฐานคติที่ต่างกัน ฝ่ายหนึ่งอยู่กับเสรีนิยมและความเป็นปัจเจก ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งอยู่กับฝ่ายก้าวหน้าเน้นชุมชน การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรอนามัยโลก ที่มองแนวคิดของสุขภาพเป็นการกล่าวถึงในเชิงลึกด้านจิตวิญญาณ และในขณะที่การส่งเสริมสุขภาพนั้นให้ความสำคัญที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจนเรื่องของการสร้างเสริมอำนาจให้กับชุมชน โดยเห็นความสำคัญของสุขภาพ ขึ้นอยู่กับภาวะทางสังคม การเมือง จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าแนวคิดคุณภาพชีวิตและการสร้างเสริมสุขภาพ ได้สร้างภาพความคิดที่มีความแตกต่าง มีคำกล่าวที่ตามมาที่ว่า "ชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร" ใครเป็นคนกำหนด การเริ่มปฏิบัติด้านสุขภาพควรเริ่มสำหรับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มประชาชน การที่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ จะนิยามคุณภาพชีวิตหมายถึงว่า "ระดับความพึงพอใจของแต่ละคนซึ่งมีความสำคัญในชีวิตของปัจเจกบุคคล" ดูจะไม่ใช่ว่า

เรื่องง่ายอย่างไร ท่ามกลางการรณรงค์เรื่องคุณภาพชีวิตที่มุ่งเป้าไปที่การปฏิบัติของแต่ละบุคคลคน คุณยังเป็นข้อกังขาและสับสนในเชิงความคิด แต่การสร้างเสริมสุขภาพที่เน้นวิถีปฏิบัติของงานด้านการสร้างเสริมอำนาจชุมชนก็ดูยังห่างไกลกับการเปิดพื้นที่ใหม่ทางการเมืองเรื่องสุขภาพอยู่เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของความสำคัญของคุณภาพชีวิต จะเห็นว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว จะมองถึงการส่งเสริมสุขภาพเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายในเรื่องสุขภาพเป็นสำคัญ ซึ่งจะมีผลทางด้านบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร ประกอบกับการส่งเสริมสุขภาพก็จะเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นสามารถทำได้โดยการกำหนดความเข้าใจที่ชัดเจนทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานคติที่ต่างกันทั้งในเรื่องของปัจเจกบุคคล และชุมชน แต่สามารถนำมาบูรณาการกันได้ โดยเริ่มต้นจากปัจเจกบุคคลก่อนและอาศัยกลุ่มประชาชน หรือชุมชนช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การปฏิบัติด้านสุขภาพส่วนบุคคลเกิดประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง

2.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

2.3.1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนทั่วไป

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ ได้แก่ อาหาร สุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ที่อยู่อาศัย และทรัพยากร โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาด้านภาวะวิสัย ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลที่สามารถนับได้หรือวัดได้ เช่น ข้อมูลทางประชากรและเศรษฐกิจ และการศึกษาด้านอัตวิสัย เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก และเจตคติในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้การตอบตามความรู้สึก ความนิยม ความคิดเห็น การตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งที่ถามในแบบสอบถาม องค์การยูเนสโก (UNESCO) ยังได้กล่าวว่า พื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากร คูได้จาก 1) รายได้ครอบครัวที่พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ 2) การมีงานทำ 3) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5) การมีเอกราชของประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลอื่น

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1989 อ้างถึงในกฤษณ์ วงเกิด, 2550 : 15) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็นกรณีใหม่ที่ซับซ้อนภาวะสังคม ประกอบด้วย สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตการศึกษา การมีส่วนร่วมในชุมชน การทำกิจกรรมในชีวิตที่สามารถ วัดได้ทั้งทางวัตถุวิสัยและจิตวิสัย แต่ควรวัดด้วยตัวชี้วัดทาง

สังคม ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนามนุษย์ที่ควรประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การมีชีวิตที่ยืนยาว ความรู้ และมาตรฐานความเป็นอยู่

องค์การอนามัยโลก (1996) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลทั่วไปว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต 6 ด้าน คือ (กัญจนพร อ่วม ลำอังก์, 2547)

1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิต ประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพสมบุรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบายไม่มี ความเจ็บปวด การรับรู้ถึง ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึง พละกำลัง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ เรื่องการนอนหลับและพักผ่อนรวมทั้งการรับรู้เรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจา สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนและการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับ ความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น

3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระ ที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่พึ่งพาอาศัยต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์ อื่น ๆ เป็นต้น

4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับ บุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ว่าคุณได้ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ บุคคลอื่นในสังคมด้วย

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับ ข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรม สันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/Religion/Personal Beliefs) คือ การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิต-วิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่คิดต่อการดำรงชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

2.3.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของนักเรียน

The United Nations Children's Fund : UNICEF (2007) กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กว่าเป็นเรื่องของการรับรู้ถึงความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ทั้งในด้านวัตถุ (material well-being) จิตใจ (subjective well-being) พฤติกรรมและความเสี่ยง (behaviors and risks) สุขภาพและความปลอดภัย (health and safety) ความสัมพันธ์ในครอบครัวและเพื่อนฝูง (family and peer relationships) และการศึกษา (educational well-being)

Bradshaw, Hoelscher, & Richardson (2007) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตเด็กว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสมบูรณ์ของชีวิตของแต่ละบุคคลภายใต้มิติคุณภาพชีวิตเด็ก (child well-being dimensions) ไว้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 มิติ ได้แก่ ด้านวัตถุ (material well-being) ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม (housing and the environment) ด้านการศึกษา (education) ด้านสุขภาพ (health) ด้านพฤติกรรมเสี่ยง (risk behaviors) และด้านคุณภาพความเป็นอยู่ในโรงเรียน (quality of school life)

Awartani et al. (2007) ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเด็กไว้ว่าเป็นความรู้สึกรับถึงความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลโดยรวมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งอาจประเมินได้โดยการรับรู้ในจิตใจของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีชีวิตอยู่ได้โดยที่ไม่มีสิ่งคุกคามและได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของความเป็นมนุษย์อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา (intellectual) ด้านทักษะอาชีพ (occupational) ด้านอารมณ์ (emotional) ด้านจิตวิญญาณ (spiritual) ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental) ด้านร่างกาย (physical) และด้านสังคม (social)

OECD (2008) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของเด็กจะเกี่ยวข้องกับระดับความพึงพอใจในชีวิตและความรู้สึกเป็นสุขหรือความผาสุกในชีวิตที่บุคคลรับรู้ความหมาย และประเมินได้ด้วยตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลนั้น ภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญ 5 มิติ ได้แก่ ด้านวัตถุ (material) ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม (housing & environment) ด้านการศึกษา (educational) ด้าน

สุขภาพ ความปลอดภัย/ (health & safety) ด้านพฤติกรรมเสี่ยง (risk behaviors) และด้านคุณภาพความเป็นอยู่ในโรงเรียน (quality of school life)

Camfield et al. (2009) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กว่ามีความหมายเช่นเดียวกับความสุข (happiness) ซึ่งเป็นแนวคิดของความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ซึ่งอาจรวมถึงความสมดุลพอดีของชีวิต โดยได้อธิบายถึงมิติคุณภาพชีวิตเด็ก (child well-being) ไว้ 7 มิติ ประกอบด้วย ด้านสติปัญญา (intellectual) ด้านทักษะอาชีพ (occupational) ด้านอารมณ์ (emotional) ด้านจิตวิญญาณ (spiritual) ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental) ด้านร่างกาย (physical) และด้านสังคม (social)

Lippman (2009) และ White (2009) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับมิติของคุณภาพชีวิตเด็กไว้สอดคล้องกันคือ เป็นระดับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กทั้งทางด้านสังคม และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ ได้แก่ ด้านการศึกษา การเรียนรู้/ (education/learning) ด้านจิตใจ (psychological) ด้านสังคม (social) ด้านร่างกาย (physical) และด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (environment)

Dubois (2009) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของเด็ก หรือ child well-being ว่าการเป็นอยู่ที่ดีของคน และสิ่งแวดล้อมตามสภาพทั่ว ๆ ไปโดยในด้านบุคคลจะแสดงออกในรูปของความต้องการ และเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุข มีความพึงพอใจ ในด้านสังคมและสภาพแวดล้อมการมีชีวิตอย่างมีคุณภาพต้องไม่เป็นภาระหรือก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมซึ่งพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ (mental) ด้านอารมณ์ (emotional) ด้านร่างกาย (physical) ด้านสังคม (social) และด้านสิ่งแวดล้อม (environmental)

Prettapapop (2009) ได้ศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมบริโภคนิยมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอายุ 13-18 ปี ได้จำแนกคุณภาพชีวิตไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ด้านจิตใจ 4) ด้านสังคม และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

Wallman (2012) ได้นำเสนอองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเด็กไว้ใน America's Children in Brief: Key National Indicators of Well-Being 2012 ประกอบด้วย ด้านครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทางสังคม (family & social environment) ด้านเศรษฐกิจ (economic) ด้านการดูแลสุขภาพ (health care) ด้านร่างกาย (physical) ด้านพฤติกรรม (behavior) ด้านการศึกษา (education) และด้านสุขภาพ (health)

The Children's Society (2012) ได้นำเสนอองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กในรายงาน The Good Childhood Report 2012 ไว้ 11 ด้าน คือ ด้านครอบครัว (family) ด้านที่อยู่อาศัย (home) ด้านการเงินและทรัพย์สิน (money and possessions) ด้านเพื่อนฝูง (friends and peers) ด้านโรงเรียน (school) ด้านสุขภาพ (health) ด้านภาพลักษณ์ (appearance) ด้านการใช้เวลา (time use) ด้านทางเลือกและความเป็นอิสระ (choice and autonomy) ด้านอนาคต (the future) และด้านสภาพท้องถิ่น (local area)

Save the Children (2012) กล่าวถึง คุณภาพชีวิตของเด็กว่าเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี ที่เด็กได้รับการพัฒนาครอบคลุมทั้งในด้านการศึกษา (education) ด้านสุขภาพ (health) และด้านความต้องการพื้นฐาน (basic needs)

วิจิตร นฤสิทธิ และคณะ (อ้างอิงในวารสารกุมารเวชศาสตร์ 2558 ; 54 : 17-24) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กไทย (ThQLC) โดยได้สร้างแบบประเมินคุณภาพชีวิต สำหรับเด็กไทยอายุ 6-15 ปี โดยสร้างข้อคำถามตาม ประเด็นคุณภาพชีวิตที่ได้จากการ ทบทวนวารสารและการจัดกลุ่มพูดคุย (focus group) กับผู้ปกครองและเด็ก แล้วนำมาพิจารณาในการ ประชุมคณะผู้วิจัยร่วมกับ ผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเป็นข้อคำถาม 23 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 5 ข้อ 2) ด้านจิตใจ 5 ข้อ 3) ด้านสังคม 5 ข้อ 4) ด้านการเรียน 4 ข้อ และ 5) ด้านการมองชีวิต โดยรวม 4 ข้อ จัดทำเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับผู้ปกครองและฉบับเด็กโดยในทั้ง 2 ฉบับประกอบ ด้วยข้อ คำถามแบบเดียวกัน ตรวจสอบความแม่นยำด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อคำถามโดย ผู้เชี่ยวชาญด้านกุมารเวชศาสตร์และด้านจิตเวชเด็ก จำนวน 3 ท่าน และได้้นำแบบประเมินไปทดสอบ กับ เด็กและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งเพื่อให้แน่ใจว่าข้อคำถาม เหล่านั้นเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ก่อนที่จะ ปรับแก้ไขเป็น แบบประเมินฉบับสมบูรณ์โดยใช้ชื่อว่า Thai Quality of Life Instrument for Children (ThQLC) สรุปการศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนาแบบ ประเมินคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ป่วยเด็กไทยอายุ 6-15 ปี ในชื่อ ThQLC ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและวัด psychometric property โดยทดสอบในกลุ่ม ตัวอย่าง ผู้ป่วยเด็ก โรคเรื้อรังและเด็กที่มีสุขภาพดีพบว่า แบบประเมินนี้มี validity และ reliability ใน ระดับที่ยอมรับ ได้และสามารถนำไปใช้ประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย เพื่อประเมินผลการรักษา รวมทั้งในการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กและวัยรุ่น

2.3.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the rights of persons with disabilities : CRPD) ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28

สิงหาคม 2551 โดยหลักการสำคัญที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้คือ การเคารพในศักดิ์ศรี การไม่เลือกปฏิบัติ การมีส่วนร่วมและการเข้าร่วมในสังคม การเคารพความแตกต่างและการยอมรับความหลากหลายของมนุษยชาติ ความเสมอภาคของโอกาส ความสามารถในการเข้าถึงความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง การเคารพขีดความสามารถของเด็กพิการ โดยสาระสำคัญของ อนุสัญญาฉบับนี้คือ รัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย การปกครอง และการปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกันของคนพิการ ในส่วนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมในทางกฎหมายสำหรับโอกาสในการรับการศึกษา การเข้าทำงาน การรักษาพยาบาล การประกันสิทธิ และโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ดังนั้นการดำรงชีวิตของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นพลวัต คือ มีการเปลี่ยนแปลง มีการเกิด เติบโต เสื่อมโทรม และสิ้นชีวิต ฉะนั้นชีวิตที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบเพื่อวัดคุณภาพชีวิต ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง องค์ประกอบคุณภาพชีวิตคนพิการไว้ ดังนี้

ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558) คุณภาพชีวิตคนพิการประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1) ด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของคนพิการ ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดของร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความรู้สึกในการนอนหลับพักผ่อนของตนเอง การรับรู้ถึงคามเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

2) ด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพทางจิตใจของคนพิการ เช่นการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความจำ สมาธิ การตัดสินใจ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล และการรับรู้ถึงความรู้สึกว่าชีวิตตนเองมีความหมาย เป็นต้น

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของคนพิการกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

4) ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ เช่น การรับรู้ว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่ามีที่อยู่อาศัยที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารต่าง ๆ เป็นต้น

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559) มีการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จึงมีการนำข้อเสนอแนะจากผลการศึกษามาจัดทำ “โครงการเสริมพลังคนพิการ สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในสังคม พ.ศ. 2559” ขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะเป็นการบูรณาการภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเป็นระบบ อันจะนำผลไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทัวถึงและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างครบวงจร ทำให้สังคมได้ประจักษ์ว่าคนพิการไทยเป็นพลเมืองที่มีผลิตภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันสำหรับทุกคน (Inclusive Society) ตามเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งมีตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ ดังนี้

1. สิทธิและความเท่าเทียม

1.1 การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ

1.1.1 การมีบัตรประจำตัวคนพิการ

1.1.2 การได้รับเบี้ยความพิการ

1.1.3 การรับรู้เรื่องสิทธิคนพิการตามกฎหมาย

1.1.4 การดำเนินการร้องเรียนเรื่องการละเมิดสิทธิและดำเนินการ

คุ้มครองสิทธิคนพิการ

1.1.5 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิทธิตามมาตรา 20 พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

1.2 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

1.2.1 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์จากสื่อหรือ หน่วยงานต่าง ๆ

2. สุขภาวะคนพิการ

2.1 การได้รับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข

2.2.1 การได้รับบริการตามระบบสาธารณสุข

2.1.2 ความรู้ ความเข้าใจ การดูแลสุขภาวะองค์รวม (สุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา) สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ตามศักยภาพ

2.1.3 การตรวจสุขภาพประจำปี

3. การศึกษา

3.1 การส่งเสริมการศึกษา

3.1.1 การได้รับบริการจัดการศึกษาอย่างเต็ม ตามศักยภาพ

3.1.2 การได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการศึกษาใน

สถานการศึกษา

3.1.3 การสำเร็จการศึกษาในช่วงชั้นของ การศึกษาหรือ ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

4. อาชีพการจ้างงาน และรายได้

4.1 การฝึกอาชีพ และการมีรายได้

4.1.1 การได้รับคำแนะนำ คำปรึกษาด้านอาชีพ

4.1.2 การสำเร็จการศึกษาได้ตามหลักสูตรอาชีพที่ฝึก

4.1.3 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งกู้ยืม เงินเพื่อประกอบอาชีพ

4.1.4 การมีอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ

4.1.5 การได้รับการจ้างงานผ่านระบบบริการ จัดหางานของคนพิการ

5. การออกสู่สังคม

5.1 การร่วมกิจกรรมทางสังคม

5.1.1 การได้รับการฝึกทักษะการดำรงชีวิต ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของตนเอง

5.1.2 การเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักศาสนา วัฒนธรรมประเพณี

5.1.3 การได้รับบริการ

1) การมีผู้ช่วยคนพิการ

2) การจัด ปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

3) การดูแลช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล

5.1.4 การได้รับการฝึกอบรมการอยู่ร่วมกับ สมาชิกในครอบครัวด้วย

สัมพันธภาพที่ดี มีความภาคภูมิใจในตนเอง

5.1.5 การรวมกลุ่มคนพิการ ชมรมคนพิการเป็นกลุ่มช่วยเหลือตัวเอง

5.1.6 การมีส่วนร่วมประชุมกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่

เกี่ยวข้องกับงานคนพิการ

6. กีฬาและนันทนาการ

6.1 กีฬาและนันทนาการ

6.1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาและนันทนาการ

7. สิ่งอำนวยความสะดวก

7.1 การเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยงานของ
ภาครัฐและเอกชน

7.1.1 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกใน
หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน

7.1.2 ความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จาก สิ่งอำนวยความสะดวก
สาธารณะ

จิรัช วิระสย และคณะ (2561) การยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี หมายถึง การที่คนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี รู้สึกว่าสภาพชีวิตของตนเองได้รับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ทำให้มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางร่างกายของคนพิการซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงสภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ความรู้สึกสุขสบายไม่มีอาการเจ็บปวด ความสามารถในการจัดการความเจ็บปวดของร่างกายตนเองได้ การรับรู้ถึงผลกระทัดในการดำรงชีวิตประจำวัน ความรู้สึกในการนอนหลับพักผ่อน ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ตนว่าไม่ต้องพึ่งพาหรือการรักษาทางการแพทย์ เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพทางจิตใจของคนพิการ เช่น รับรู้ถึงภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภูมิใจ ความมั่นใจในตนเอง ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล และความรู้สึกว่าชีวิตของตนเองมีความหมาย เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของคน
พิกากับบุคคลอื่น การที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือ
การมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนิน
ชีวิตของคนพิการ์ เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต มีที่พักอาศัยที่ดี ปราศจาก
มลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคม
สงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารต่าง ๆ เป็นต้น

จากองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาตั้งเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ที่-	องค์ประกอบ	คุณภาพชีวิตของ คนทั่วไป			คุณภาพชีวิตเด็กนักเรียน										คุณภาพชีวิต คนพิการ			ความถี่	
		องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978)	องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1989)	WHO (1996)	The United Nations Children's Fund : UNICEF (2007)	Bradshaw, Hoelscher, & Richardson (2007)	Awartani et al. (2007)	OECD (2008)	Camfield et al. (2009)	Lippman (2009) และ White (2009)	Dubois (2009)	Prettapapop (2009)	Wallman (2012)	The Children's Society (2012)	Save the Children (2012)	ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558)	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559)		จิระโชค วีระสุข และคณะ (2561)
1	ด้านสุขภาพร่างกาย		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
2	สัมพันธภาพทางสังคม			✓			✓		✓	✓	✓					✓	✓	✓	11
3	ด้านสิ่งแวดล้อม		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		14
4	ด้านการศึกษา	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓			15
5	ด้านอารมณ์และจิตใจ			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓		15
6	ด้านจิตวิญญาณ						✓		✓										2
7	ด้านวัตถุ				✓	✓		✓											3
8	ด้านเศรษฐกิจ	✓	✓									✓	✓						4
9	ด้านครอบครัว		✓		✓								✓						3
10	ด้านทักษะอาชีพ/การมีงานทำ	✓	✓				✓		✓							✓			5

ร.ร.	องค์ประกอบ	คุณภาพชีวิตของ คนทั่วไป			คุณภาพชีวิตเด็กนักเรียน										คุณภาพชีวิต คนพิการ			ความถี่	
		องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978)	องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1989)	WHO (1996)	The United Nations Children's Fund : UNICEF (2007)	Bradshaw, Hoelscher, & Richardson (2007)	Awartani et al. (2007)	OECD (2008)	Camfield et al. (2009)	Lippman (2009) และ White (2009)	Dubois (2009)	Prettapapop (2009)	Wallman (2012)	The Children's Society (2012)	Save the Children (2012)	ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558)	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559)		จิร โทษ วีระศษ และคณะ (2561)
11	ด้านความปลอดภัย		✓																1
12	ด้านที่อยู่อาศัย												✓						1
13	ด้านภาพลักษณ์												✓						1
14	ด้านการใช้เวลา/การทำกิจกรรมประจำวัน/ด้านทางเลือกความเป็นอิสระ												✓						1
15	ด้านอนาคต												✓						1
16	ด้านความต้องการพื้นฐาน													✓					1
17	ด้านโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง	✓																	1
18	ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน		✓																1
19	ด้านสิทธิและความเท่าเทียม	✓															✓		2
20	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก																✓		1

จากตารางจะเห็นว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยอ้างอิงคุณภาพชีวิตของคนทั่วไป นักเรียนปกติทั่วไป สนวกกับคุณภาพชีวิตของคนพิการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ว่าด้วย บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบที่มีนักวิชาการให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่มีความถี่สูง (มีความถี่ตั้งแต่ 9 ขึ้นไป) และสรุปรวมได้องค์ประกอบที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสัมพันธภาพทางสังคม

2.4 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสัมพันธภาพทางสังคม

2.4.1 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทางร่างกาย

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทางร่างกายนั้นเป็นความสามารถของบุคคลที่มีความพร้อมในสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตรวมถึงกิจกรรมที่ทำอยู่เป็นประจำ เป็นเรื่องของความจำเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติตน ตลอดจนความเจ็บป่วย/ความไม่สบาย และการรักษาสุขภาพ (Phaladze, et al., 2005; WHOQOL, 1995; WHOQOL Group, 1998; WHOQOL-HIV Group, 2003; Wilson & Clearly, 1995; Sousa, 1996; Sousa, Holzemer, Henry, & Slaughter, 1999) โดยคุณภาพของชีวิตก็มีส่วนในการเชื่อมโยงกับสุขภาพทั้งที่อยู่ที่บ้าน และที่โรงเรียน (The Children's Society, 2012) ซึ่งมีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านร่างกายไว้ดังนี้

WHO (1996) ; McGregor (2006) ; Wallman (2012) ; The Children's Society (2012) และ Save the Children (2012) ให้แนวคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านร่างกายและด้านสุขภาพไว้สอดคล้องกันว่า เป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึง

ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

Pollard & Davidson (2001) กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพรวมถึงโภชนาการ การออกกำลังกาย ความปลอดภัยทางกายภาพ การดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน สุขภาพด้านการเจริญพันธุ์และการใช้สารเสพติด

Masters (2004); Zhan (2006) กล่าวถึงตัวบ่งชี้ด้านสุขภาพร่างกายไว้สอดคล้องกันว่าเป็นสุขภาพที่ปราศจากโรคและสามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการเคลื่อนไหว

Awartani, Whiteman & Gordon (2008) กล่าวว่า ร่างกายหมายถึงรวมถึง ประสาทรับรู้ต่าง ๆ ในร่างกาย ประสบการณ์ผ่านประสาทรับรู้ สุขภาพของเด็กโดยรวม และความปลอดภัย ความปลอดภัยด้านร่างกายเป็นการที่ไม่ต้องเป็นกังวลว่าจะเกิดการบาดเจ็บ ไม่ว่าจะเป็นการบาดเจ็บร่างกาย หรือบาดเจ็บในเชิงจิตวิทยา

Prettapapop (2009) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของพฤติกรรมบริโภคนิยมนิยมนมีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้นำตัวบ่งชี้การวัดด้านร่างกายของนักเรียน ประกอบด้วย ความพอใจกับสุขภาพ การมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน การพอใจกับการนอนหลับ ความพึงพอใจในชีวิต การมีสมาธิในการทำงานสิ่งต่าง ๆ การรู้สึกพอใจในตนเอง การยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเอง และการความรู้ที่ไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล เป็นต้น

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2540) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL – BREF – THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย (perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน โดยอธิบายตัวบ่งชี้ด้านร่างกายไว้ดังนี้ คือ ด้านร่างกาย (physical domain) จะเกี่ยวข้องกับรับรู้สภาพทางร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีอาการเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพา

ผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยใคร ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540) ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ของคุณภาพชีวิตนักเรียนในโรงเรียนด้านร่างกาย ได้แก่ ความเจริญเติบโตของร่างกาย การรับประทานอาหารเช้าที่มีคุณภาพ การได้ออกกำลังกาย การได้อยู่ในโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีความปลอดภัย

รจนา คงคาลับ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี ได้นิยามองค์ประกอบด้านร่างกายไว้ว่า คือ การที่นักเรียนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความสุขสบาย ไม่มีความเจ็บป่วย มีการออกกำลังกายและเล่นกีฬา การได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และครบ 5 หมู่ มีการนอนหลับและพักผ่อนอย่างเพียงพอ โดยได้กำหนดตัวบ่งชี้ในการวัด ได้แก่ การรับประทานอาหารเช้าที่เป็นประโยชน์และเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย การออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ การพักผ่อนและนอนหลับอย่างเพียงพอ การมีความพอใจกับสุขภาพร่างกาย ตลอดจนการสนใจและห่วงใยในสุขภาพของตนเอง

ธนกร ช่างน้อย (2552) ได้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพและการบริการอนามัยโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้สรุปนิยามองค์ประกอบด้วยร่างกายว่าหมายถึงการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารเช้าครบ 5 หมู่ การดื่มน้ำอย่างเพียงพอ การได้ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และการได้รับการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วย

สายฝน เหมสุทธิ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้นิยามองค์ประกอบด้านร่างกายว่าเป็นการรับรู้สภาพร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ความรู้สึกสุขสบาย เป็นต้น

สุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ได้นิยามองค์ประกอบด้านสุขภาพร่างกายว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกของนักเรียนต่อบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้ เพื่อเป็นการพัฒนาด้านร่างกาย เช่น

อาหารที่มีสารอาหารครบถ้วน สะอาด อร่อย น้ำดื่มที่สะอาด การออกกำลังกาย บริการตรวจสุขภาพ และพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกความสมบูรณ์และแข็งแรงของร่างกาย โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ การมีน้ำดื่มสะอาดไว้บริการนักเรียน การมีอาหารที่สะอาดรับประทาน ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การออกกำลังกายและเล่นกีฬา การได้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาในโรงเรียน และการตรวจสุขภาพประจำปีเป็นประจำ

จิรโชค วีระสย และคณะ (2561) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยวิธีการบูรณาการ ได้นิยามองค์ประกอบด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางร่างกายของคนพิการซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงสภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวด ความสามารถในการจัดการความเจ็บปวดของร่างกายตนเองได้ การรับรู้ถึงผลกระทัดในการดำรงชีวิตประจำวัน ความรู้สึกในการนอนหลับพักผ่อน ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ตนว่าไม่ต้องพึ่งพาหรือการรักษาทางการแพทย์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทางร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านสุขภาพร่างกายของตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ พละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน ความสามารถในการทำงาน และการไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ

2.4.2 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียน หรือบริการต่าง ๆ ให้สอดคล้องหรือสนองต่อความต้องการพื้นฐานของเด็ก ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กด้วย ซึ่งมีผู้อธิบายถึงตัวบ่งชี้ด้านสิ่งแวดล้อมไว้สอดคล้องกัน ดังต่อไปนี้

WHO (1996) กล่าวถึงตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม (environment) ว่าเป็น การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคม

สงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะ ได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันตนาการ และมีกิจกรรมใน เวลาว่าง เป็นต้น

Witmer & Sweeney (1998) กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่าเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งรวมถึงการให้บริการต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้โดยต้องสอดคล้องหรือสนองต่อความต้องการพื้นฐานของเด็ก ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กด้วย เช่น บริการห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องส้วม บริการสหกรณ์ ทุนการศึกษา ฯลฯ

Bradshaw et al. (2007) และ Awartani et al. (2007) ให้ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีไว้สอดคล้องกันว่า ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมการให้บริการแก่ผู้เรียนทั้งในการสนับสนุนการเรียนรู้ และความ ต้องการพื้นฐานของเด็ก

OECD (2008) ให้แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่ามีองค์ประกอบ 3 ประการคือ องค์ประกอบด้านกายภาพ ด้านจิตภาพ และด้านสังคม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบส่งผลต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นโรงเรียนต้องคำนึงถึงการ จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ครบถ้วน ดังนี้ (Camfield et al., 2009; Lippman (2009) และ Dubois (2009)

1) ด้านกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่ออุปกรณ์การสอนต่าง ๆ รวมทั้ง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เป็นต้น สภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านกายภาพ จะส่งผลต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

2) ด้านจิตภาพ ได้แก่สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกจิตใจ เจตคติของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอน แบ่งออกเป็นองค์ประกอบสำคัญ 2 องค์ประกอบคือ ด้านนักเรียน ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมของนักเรียน ระดับสติปัญญาของนักเรียน และสถานภาพทางครอบครัว ส่วนด้านผู้สอน ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูผู้สอน ความรู้และประสบการณ์ และเทคนิคการสอน

3) ด้านสังคม ได้แก่สภาพแวดล้อมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน นักเรียนกับครูผู้สอน รวมถึงกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง

ๆ ของโรงเรียน องค์ประกอบของ สภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านสังคม เช่น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การสร้างแรงจูงใจ และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

Wallman (2012) และ The Children's Society (2012) กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนหรือเอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กสามารถจัดได้ 3 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมทางการบริหาร กล่าวคือ ลักษณะที่ 1 เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ครุภัณฑ์ วัสดุต่าง ๆ สิ่งมีชีวิตแสดงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่นและความสวยงาม ความเป็นระเบียบและความสะอาด การจัดและสร้างสิ่งแวดลอมทางกายภาพเป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวคิดของบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างขึ้น ลักษณะที่ 2 สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และลักษณะที่ 3 สภาพแวดล้อมทางการบริหารและการจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในขอบเขตของโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือของบุคลากร สังกัดได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ลักษณะของการบริหารและการจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี เริ่มจากการกำหนดนโยบายควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพปัจจุบันมา กำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและการพัฒนางานของโรงเรียน การมอบหมายหรือสั่งการตามสายงานบังคับบัญชาควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับความสามารถ มีการยกย่อง ชมเชย สร้างขวัญกำลังใจ และการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ

จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน ว่า สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุจับต้องได้ สัมผัสได้ โดยสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ จากการดำเนินงานของโรงเรียนดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่และบริเวณโรงเรียน ต้องมีพื้นที่เพียงพอแก่การใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ไม่เป็นหลุม เป็นบ่อ รับแสงสว่างจากธรรมชาติได้มาก มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับให้เกิดความสวยงาม และมีรั้วโดยรอบ
- 2) อาคารเรียนและสิ่งก่อสร้าง ตัวอาคารเรียนควรหันหน้าอาคารไปทางทิศที่รับลมได้สะดวก แสงแดดหรือฝนไม่รบกวนมากนัก ภายในห้องเรียนควรใช้สีเย็นตาตกแต่งด้วยรูปภาพ

ให้สวยงามอยู่เสมอ สำหรับอาคารประกอบ เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงอาหาร จะต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นสำคัญ อากาศถ่ายเทได้ดี

3) ห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ไม่ควรจัดแบบติดกับพื้นห้องเรียนตายตัวต้องให้สามารถเคลื่อนที่ได้ และมีความเหมาะสมต่อการจัดกลุ่มหรือต้องการใช้ห้องเรียนเพื่อประโยชน์อย่างอื่น การจัดแถวของโต๊ะเรียนต้องจัดให้มีช่องว่างแถวเพียงพอที่จะเดินผ่านไปโดยสะดวก

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL – BRIEF – THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย (perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน โดยอธิบายตัวบ่งชี้ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) ว่าเป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะ ได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมใน ว่าง เป็นต้น

รจนา คงคาลับ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จังหวัดลพบุรี ได้สรุปตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมว่าเป็นการที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมใน ว่าง โดยกำหนดตัวบ่งชี้ในการวัด ได้แก่ ความเป็นอิสระภาพเป็นตัวของตัวเอง ความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของที่อยู่อาศัย และความมีน้ำใจไมตรีที่ดีของเพื่อนบ้าน

สายฝน เหมสุทธิ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดตัวบ่งชี้ด้านสิ่งแวดล้อมว่าเป็นการรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง การรับรู้ว่าได้เป็นอย่างดีในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี

สุพรรณิการ์ มาศยคง (2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ได้สรุปตัวบ่งชี้ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่าเป็นบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้ทั้งด้านอาคารเรียน ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ห้องสมุด เป็นต้น เช่น การมีสถานที่บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียน การมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน การไม่มีเสียงดังรบกวนในขณะที่เรียน การมีแสงสว่างเพียงพอ การมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนอยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมต่อการใช้งาน มีสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ตลอดจนการมีห้องน้ำถูกสุขลักษณะ สะอาด และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

จิรโชค วีระสย และคณะ (2561) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยวิธีการบูรณาการ ได้นิยามองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต มีที่พักอาศัยที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Domain) คือ สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะ ได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

2.4.3 คุณภาพชีวิตด้านด้านการศึกษา

การศึกษาส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับครูและนักเรียน โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด เป็นทั้งผู้สอน ผู้อบรม ปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้กับเด็ก การส่งเสริมโอกาสในการแสดงออกทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร งานที่ได้รับมอบหมาย การสอนของครูอาจารย์ ผลการเรียน และความรู้ความสามารถในการเรียน ซึ่งมีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ไว้ดังนี้

Epstein & McPartland (1976) กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในโรงเรียนเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียนว่า เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่แสดงออกถึงความตั้งใจรับผิดชอบในการทำงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำในห้องเรียน และมีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักความจริง มี

โลกทัศน์กว้าง รู้จักการปรับตัวและวางตัวได้อย่างเหมาะสม รู้จักการคิดวิเคราะห์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

Witmer & Sweeney (1998) กล่าวถึงตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตที่ดีด้านการศึกษาไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ได้มากที่สุดภายใต้บรรยากาศที่น่าเรียนรู้ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน (Boyden & Cooper, 2006) ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Bradshaw et al., 2007) และการให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอนด้วยความเป็นกันเอง การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และการส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะมีผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน (UNICEF, 2007; OECD, 2008; Lippman, 2009) นอกจากนี้ Awartani et al. (2007) กล่าวถึงตัวบ่งชี้ทางด้านการวิชาการว่า ส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ซึ่งเป็นทั้งผู้สอน ผู้อบรม ปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้กับเด็กที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

Wallman (2012) ได้ให้แนวคิดของตัวชี้วัดในด้านการศึกษาว่าเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมด้านวิชาการ กระบวนการจัดการศึกษาให้กับเด็ก และรวมถึงความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การมีสมาธิในเวลาเรียน ความสามารถในการจดจำ และการตามบทเรียนให้ทัน

จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตนักเรียนเป็นสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน โดยเฉพาะ ในด้านวิชาการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็จะช่วยสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ไปด้วย

เบญจวรรณ หอมหวาน (2546) และสุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554) ให้ทัศนะไว้สอดคล้องกัน โดยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ด้านการศึกษาที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนว่าประกอบด้วย โอกาสในการแสดงออกทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร งานที่ได้รับมอบหมาย การสอนของครูอาจารย์ ผลการเรียนรู้ และความรู้ความสามารถในการเรียน

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา (Academic Domain) หมายถึง การแสดงออกทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร งานที่ได้รับมอบหมายการสอนของครูอาจารย์ ผลการ

เรียน ความรู้ความสามารถในการเรียน การมีสมาธิในเวลาเรียน ความสามารถในการจัดจำ และการตามบทเรียนให้ทัน รู้จักการปรับตัวและวางตัวได้อย่างเหมาะสม รู้จักการคิดวิเคราะห์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2.4.4 คุณภาพชีวิตด้านด้านอารมณ์และจิตใจ

คุณภาพชีวิตเด็กด้านอารมณ์และจิตใจเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกและสภาพจิตใจรวมถึงพฤติกรรมและความรู้สึกของเด็กต่อบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งโรงเรียนควรส่งเสริมให้เด็กมีความสุขสภาพจิตดีมีอารมณ์สดชื่น แจ่มใส พยายามลดหรือขจัดอารมณ์ที่ไม่ดี ขุ่นมัวให้หมดสิ้นไป หากเด็กมีอารมณ์คับข้องใจ เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ เด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอยและไม่อยากเรียน โรงเรียนจึงต้องทำการขจัดอุปสรรคนั้น โดยต้องคำนึงถึงการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมแก่เด็ก เพื่อเป็นการพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งมีนักการศึกษาให้แนวคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ไว้ ดังนี้

Ferrans & Power (1992) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้การวัดคุณภาพชีวิตเด็กด้านอารมณ์และจิตใจว่าเป็นสภาพการรับรู้ การตอบสนองทางอารมณ์หรือจิตวิญญาณต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุขพอใจในตนเอง ความสุขทั่วไป การประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ความสงบในใจ รูปร่างหน้าตาของตนเอง ตลอดจนความศรัทธาในศาสนาที่ตนเองนับถือ

WHO (1996) ได้สรุปตัวบ่งชี้ในการวัดคุณภาพชีวิตด้านจิตใจว่าเป็นการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Witmer & Sweeney (1998) ; Lippman (2009) และ White (2009) ที่สรุปว่า ตัวบ่งชี้ด้านจิตใจนั้นจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง ภาพลักษณ์ของตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน และความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล ความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

Prettapapop (2009) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของพฤติกรรมบริโภคนิยมนีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต

กรุงเทพมหานคร โดยได้นำตัวบ่งชี้การวัดด้านจิตใจของนักเรียนว่าประกอบด้วย การมีความสุขจากการได้มาของสิ่งของที่ต้องการ การมีชีวิตที่เต็มไปด้วยสิ่งของอำนวยความสะดวก และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในชีวิต

Camfield et al. (2009) ด้านอารมณ์และจิตใจ เด็กต้องได้รับการอบรมสั่งสอน ได้รับความรักความอบอุ่น ไม่ว่าจะเป็นครูหรือเพื่อน ซึ่งถ้าเด็กสามารถเข้ากับเพื่อนได้ ก็จะทำให้เด็กมีชีวิตได้อย่างมีความสุข และนอกจากนี้ยังต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการประสบความสำเร็จ ซึ่งมีส่วนทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์ดี หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส แต่ถ้าเด็กมีปัญหาในด้านนี้ควร จะต้องได้รับการช่วยเหลือหรือแนะนำสิ่งต่าง ๆ และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ การเรียนดีขึ้น และให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้

Dubois (2009) กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจไว้ว่า เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์สดชื่น แจ่มใส พยายามลดหรือขจัดอารมณ์ที่ไม่ดี ชุนมัวให้ หหมดสิ้นไป หากเด็กมีอารมณ์คับข้องใจ เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ เด็กจะเกิดความ เบื่อหน่าย ท้อถอยและไม่อยากเรียนไปโรงเรียน ดังนั้น จึงต้องทำการขจัดอุปสรรคนั้น โดยต้องคำนึงถึง การจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมแก่เด็ก เช่น ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียนเรียน เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวและลดความเครียดหรือวิตกกังวลลงได้

จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540) ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและทบทวนงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนักเรียนในโรงเรียนด้านอารมณ์ว่า เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม ได้บำเพ็ญประโยชน์ตลอดจนได้รับการยอมรับจากเพื่อน หรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL – BRIEF – THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย (perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน โดยอธิบาย ตัวบ่งชี้ด้านจิตใจไว้ว่า เป็นการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคล มีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความ มั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้ เรื่องราว ต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้ เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา

การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

รจนา คงคำลับ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี ได้นิยามองค์ประกอบด้านจิตใจ คือ การที่นักเรียนรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถเรียนรู้และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ การได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่ และสามารถปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับพ่อแม่ และกำหนดตัวเองซึ่งในการวัดได้ดังนี้คือ การมีความมั่นใจในตนเอง สามารถเรียนรู้หรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี การได้ทำบุญและศึกษาธรรมหรืออ่านหนังสือธรรมเป็นประจำ การมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียด เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง เล่นดนตรีหรือเล่นกีฬา การรู้จักวิธีระบายอารมณ์หรือคลายเครียด การได้รับกำลังใจจากครอบครัว และการมีความสุขในชีวิตประจำวัน

ธนกร ช่างน้อย (2552) ได้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพและการบริการอนามัยโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้สรุบนิยามองค์ประกอบด้านจิตใจว่าหมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรู้สึกเหงาเมื่ออยู่บ้าน หรือที่พัก การพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง การมีจิตใจร่าเริงแจ่มใสเบิกบานอยู่เสมอ และการรู้สึกท้อแท้เบื่อหน่าย เป็นต้น

สุพรรณิการ์ มาศยคง (2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ได้นิยามองค์ประกอบด้านอารมณ์และจิตใจว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกและสภาพจิตใจของนักเรียน และหมายถึง พฤติกรรมและความรู้สึกของนักเรียนต่อบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาด้านจิตใจของนักเรียน เช่น การฝึกนั่งสมาธิ การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม โดยกำหนดตัวเองซึ่งได้แก่ การมีอารมณ์มั่นคงไม่หงุดหงิดง่าย การร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมฝึกสมาธิ และการเข้าค่ายปฏิบัติธรรม

จิรโชค วีระสย และคณะ (2561) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยวิธีการบูรณาการ ได้นิยามองค์ประกอบด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพทางจิตใจของคนพิการ เช่น รับรู้ถึงภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภูมิใจ ความมั่นใจในตนเอง ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล และความรู้สึกว่าชีวิตของตนเองมีความหมาย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจ (Emotional and Psychological Domain) คือ สภาพความรู้สึกและสภาพจิตใจของตนเอง เช่น ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง ภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน ความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล ความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค การมีอารมณ์และสุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม ได้บำเพ็ญประโยชน์ตลอดจนได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน เช่น การฝึกนั่งสมาธิ การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.4.5 คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม

พฤติกรรมทางสังคมถือเป็นกุญแจสำคัญสำหรับสุขภาวะที่ดี และมีผลต่อศักยภาพในด้านวิชาการของนักเรียน เมื่อนักเรียนเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการอยู่ในสังคม ทักษะในการเรียนรู้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ และทักษะในการรักษาความสัมพันธ์เชิงบวก เหล่านี้ช่วยส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะของนักเรียน (Awartani, Whitman & Gordon, 2008) ซึ่งได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ด้านสัมพันธภาพทางสังคมไว้สอดคล้องกันดังนี้

WHO (1996) ได้กำหนดตัวบ่งชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม (social relationships) โดยอธิบายว่าเป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

Pollard & Davidson (2001) และ Witmer & Sweeney (1998) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสังคมประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก ความสัมพันธ์พี่น้อง ความสัมพันธ์แบบคู่ พฤติกรรมทางสังคมในเชิงบวก การเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจ

Masters (2004) ; McGregor (2006) ; Boyden & Cooper (2006) ; Camfield et al. (2009) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ด้านสังคมของเด็กว่าประกอบด้วย การได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ได้สร้างความสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก และการได้รับการช่วยเหลือจากสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก ความสัมพันธ์พี่น้อง ความสัมพันธ์แบบเพื่อน พฤติกรรมทางสังคมในเชิงบวก การเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจกัน

Lippman (2009) และ White (2009) ได้สรุปตัวบ่งชี้ด้านสังคมไว้สอดคล้องกันว่า เป็นการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น รวมถึงการได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับการรับรู้ในเรื่องอารมณ์และความรู้สึกต่อผู้อื่น

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2540) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL – BREF – THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย (perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน โดยอธิบายตัวบ่งชี้ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) ไว้ว่าเป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

รจนา คงคาถับ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี ได้นิยามองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม คือ การที่นักเรียนรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ หรือการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งได้กำหนดตัวบ่งชี้ในการวัด ประกอบด้วย ความสามารถในการพูดคุยกับคนทุกเพศทุกวัยได้ การได้รับความช่วยเหลือจากครูหรือเพื่อนเมื่อมีปัญหา การมีความสุขในการที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การให้ความเคารพครูและผู้อาวุโส การรู้จักเกรงใจผู้อื่น และการคบหาสมาคมกับผู้อื่น

ธนกร ช่างน้อย (2552) ได้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพและการบริการอนามัยโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้สรุปนิยามองค์ประกอบด้านสังคมว่าหมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น เช่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม การมีที่ปรึกษาเมื่อมีหรือเผชิญกับปัญหา การทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ตลอดจนการรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

สายฝน เหมสุทธิ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้นิยามองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคมว่า หมายถึง การรับรู้เรื่อง

ความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

จิรโชค วีระสย และคณะ (2561) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยวิธีการบูรณาการ ได้เน้นย้ำองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของคนพิการกับบุคคลอื่น การที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุป ตัวบ่งชี้ด้านสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships domain) คือ สภาพความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์และความรู้สึกต่อผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การให้ความเคารพครู เพื่อน บุคคลในครอบครัว และผู้อาวุโส การรู้จักเกรงใจผู้อื่น และการคบหาสมาคมกับผู้อื่น

3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา

3.1 ความหมายของการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ ได้ให้นิยามของการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2555, หน้า 1-13) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลายประการเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ที่พึงปรารถนาในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์การจัดการศึกษาจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกประเทศ ต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับคุณภาพประชากรและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระหว่างประเทศ

กัลยาณี พรหมทอง (2556) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง

สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

การจัดการศึกษา คือ ทำทุกอย่างอย่างเป็นระบบที่ทุกส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ตามอัธยาศัย ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป

เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องมีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการมีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีการดำเนินการ มีทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุน และต้องมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษา ที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ด้วย

ทั้งนี้ ผลผลิตของการจัดการศึกษาได้แก่ผู้ที่ได้รับการศึกษา ส่วนผลลัพธ์หรือผลสะท้อนสุดท้าย คือการมีพลเมืองที่มีคุณภาพ และสังคมมีสภาพที่พึงประสงค์

3.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

กัลยาณี พรมทอง (2556) กล่าวว่า การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายระยะยาวสำหรับการพัฒนาของแต่ละบุคคล และการพัฒนาสังคม แต่การจัดการศึกษาโดยทั่วไปย่อมมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งบรรลุหลายประการ ได้แก่

1. ให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยถ่ายทอดหรือปลูกฝังเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษา วางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละคนได้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เรียกว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษา ปฐมวัย ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา

2. เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และจัดให้เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยส่งเสริมเกื้อหนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนขั้นพื้นฐานได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซวาน์ปัญญา ความสนใจ ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป การจัดการส่วนนี้ โดยทั่วไปเป็นความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ส่วนเด็กในวัยเรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

3. ให้โอกาสทางการศึกษา โดยเข้าถึงผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษามาก่อน ที่มีอยู่หลากหลาย การจัดการศึกษาลักษณะนี้มุ่งไปที่ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มิใช่ฐานะยากจน ผู้ที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในบางช่วงของชีวิต ผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจหรือสติปัญญา การจัดการศึกษาเช่นนี้มักดำเนินการโดยสถานศึกษาเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรือโดยวิธีการอื่นนอกระบบและตามอัธยาศัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้การศึกษาในระบบทางไกล เป็นต้น

4. ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพวัตถุประสงค์นี้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การดูงาน การฝึกปฏิบัติเฉพาะ ฯลฯ

5. พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เต็มตามความสามารถ และตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้อนี้เน้นการพัฒนามนุษย์ในลักษณะบูรณาการคือให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลให้ครบถ้วนได้ ก็ต้องจัดส่วนเสริมเติมในลักษณะการฝึกอบรมเฉพาะ การแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ หรือการใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยเสริมวัตถุประสงค์ส่วนนี้ ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะและคุณภาพของผู้ที่ทำงานแล้วหรือผู้ที่ผ่านการศึกษามาก่อนการปกติ ให้สามารถติดตามความรู้ใหม่ ๆ และวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นตัววัดความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้บริหารต้องกำหนดเกณฑ์จากวัตถุประสงค์ที่ระบุ และผู้บริหารก็จะต้องได้รับการประเมินจากเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วย

3.3 เป้าหมายของการจัดการศึกษา

พรบ.การจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ของกฎหมายระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ

วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งสรุปได้ว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงอยู่ที่คนไทยโดยทั่วไป ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีประโยชน์ มีความครบถ้วนทุกด้าน คือ

1. ทางกาย คือ มีสุขภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรง หมายความว่าจัดการศึกษาต้องครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น ส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่งเสริมกีฬา ส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขลักษณะ ปลอดภัยจากภวามลพิษ ปลอดภัยจากยาเสพติด และปลอดภัยทั้งหลายที่อาจกระทบกระเทือนต่อสุขภาพอนามัยของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นภัยจากมนุษย์ (อุบัติเหตุ การประทุษร้าย) หรือธรรมชาติ (น้ำท่วม ไฟไหม้ พายุโรกภัยไข้เจ็บ) นอกเหนือจากหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพแล้ว ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องคาดการณ์และเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้าเพื่อผ่อนคลายหรือแก้ไขปัญหาได้ทันการณ์

2. ทางจิตใจ คือ มีจิตใจที่อดทนเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตัวเอง สามารถอดทนอดกลั้นต่อแรงกดดันต่าง ๆ

3. ทางสติปัญญา คือ การใช้ความคิดและเหตุผล

4. ความรู้ คือ การมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านภาษา คณิตศาสตร์ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

5. คุณธรรมและจริยธรรม แสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความละเอียดต่อการประพฤติตนในทางเสื่อมเสียหรือก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม

6. มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รักวัฒนธรรมไทย มีเอกลักษณ์ไทย มีมรรยาทและการวางตนในสังคม รู้จักประมาณตนเอง

7. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ได้รับการศึกษาจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ประณีประนอม มีความเมตตากรุณา มีสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น และดำเนินบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะที่กล่าวข้างต้น อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา เริ่มต้นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาซึ่งจะเป็นผู้ปลูกฝังถ่ายทอดอบรม หมายความว่าครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นตัวอย่างที่ดี คือรักษาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่ดีไว้เป็นแบบอย่าง คุณลักษณะที่ดีอันเป็นที่พึงประสงค์นี้ถือเป็นมาตรฐานหรือดัชนีชี้วัดครู ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยผู้นำชุมชนและประชาชนต้องช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนยกย่องและตั้งความคาดหวังให้แม่แบบสำหรับลูกหลานตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะดังกล่าว เพราะหากแม่แบบไม่ดี เขาชนก็จะยึดถือเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติของพวกเขาตามไปด้วย

กัลยาณี พรหมทอง (2556) เป้าหมายของการจัดการศึกษาในภาพรวมคือสมาชิกทุกคนในสังคม แต่เนื่องจากมวลชนเหล่านี้มีจำนวนมากมากเกินไปที่จะมีองค์กรใดสามารถจัดการศึกษาให้ครบถ้วนครอบคลุมได้ จึงต้องมีการแบ่งกลุ่มประเภทของเป้าหมายออกตามความเหมาะสมในการจัด เช่น แบ่งตามอายุ แบ่งตามสาระเนื้อหา แบ่งตามลักษณะของบุคคล เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาอาจแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กก่อนวัยเรียน เมื่อทารกคลอดออกจากครรภ์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่า ตายาย ญาติ หรือคนเลี้ยงดู เป็นกลุ่มบุคคลเริ่มแรกที่ทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดู และขณะเดียวกันก็ให้การศึกษารวมด้วยการให้การศึกษาลักษณะนี้ โดยทั่วไปยังไม่เป็นระบบ แต่เป็นธรรมชาติ จึงยังไม่ถือว่าเป็นการจัดการศึกษา เมื่อทารกเติบโตขึ้นพอช่วยตนเองได้แล้ว พ่อแม่ซึ่งต้องมีการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงลูกไม่อาจดูแลบุตรได้ ก็ปล่อยให้ผู้อยู่ในการดูแลของบุคคลอื่น เช่น บุคคลในกลุ่มเครือญาติ หรือมีเจ้านั้นก็ต้องจ้างคนดูแล ทางเลือกอีกประการหนึ่งคือการส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย ศูนย์รับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งถือเป็นสถานศึกษาเบื้องต้นที่มีการจัดการศึกษา โดยมีผู้ดูแลที่ได้รับการศึกษาอบรมมาพอสมควรเป็นผู้ดูแลเมื่ออายุถึงวัยประมาณสามขวบ สถานศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบและมีรูปแบบมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

2. บุคคลในวัยเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนโดยทั่วไป หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐกำหนดให้ผู้ปกครองต้องนำเด็กในปกครองไปเข้าเรียน คืออยู่ในข่ายการศึกษาภาคบังคับ โดยแต่ละประเทศกำหนดอายุไว้แตกต่างกันไปตามที่เห็นว่าเหมาะสม สำหรับประเทศไทยกำหนดให้การศึกษาในระดับประถมถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามเป็นการศึกษาภาคบังคับ และหากผู้ปกครองมีความพร้อมก็ส่งเสริมให้บุตรหลานของ

คนได้เรียนต่อสูงขึ้น ไปอีกตามกำลังความสามารถ ระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้อาจแบ่งได้หลายระดับ ได้แก่

2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป เป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลในวัยเรียนในระบบการเรียนในโรงเรียน ในครอบครัว หรือในสถานศึกษารูปแบบอื่น ในประเทศไทย การศึกษาขั้นพื้นฐานไล่เรียงกันไปตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่หก) ไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก) การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมักใช้เวลาประมาณสิบสองปีเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงปลายของการศึกษาระดับนี้เยาวชนที่สนใจศึกษาสายอาชีพแทนที่จะศึกษาสายสามัญ ก็อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาสายอาชีพ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษาระดับต้นต่าง ๆ ได้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่งศึกษาต่อก็อาจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (ซึ่งรวมสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพต่ำกว่าปริญญาด้วย) ในกรณีที่ศึกษาระดับปริญญา ก็อาจศึกษาต่อเนื่องไปตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท เอก หรือศึกษาเฉพาะด้านหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โท เอก

3. ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลลักษณะพิเศษ กลุ่มเป้าหมายนี้เป็นคนกลุ่มพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลปกติทั่วไป สิ่งที่ทำให้แตกต่างนั้นอาจเกิดจากฐานะทางเศรษฐกิจ คือ คนจนที่ด้อยโอกาสในการเล่าเรียนตามปกติ เช่น เด็กที่ผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน เด็กไร้ผู้อุปการะ หรือความแตกต่างอาจเกิดจากลักษณะทางร่างกายจิตใจ และสมอง เช่น เด็กพิการ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจและอารมณ์ เด็กอัจฉริยะ เป็นต้น ผู้ด้อยโอกาสหรือบุคคลลักษณะพิเศษเฉพาะเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับเด็กอื่น แต่การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้จำเป็นต้องจัดให้ตามรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะและความจำเป็นสำหรับกลุ่มด้วย โดยอาจต้องมีครูที่ได้รับการอบรมมาเป็นการเฉพาะ ในกรณีที่ผู้ด้อยโอกาสร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติ ครูจำเป็นต้องให้ความสนใจผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องใช้ความอดทน ความเมตตา ความเข้าใจ และความละเอียดละไมในการปฏิบัติต่อพวกเขา สำหรับผู้บริหารที่จัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสต้องมีความเข้าใจ มีทักษะ และได้รับการอบรมมา โดยเฉพาะอย่างพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. ผู้มีงานทำ ผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่ง บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษามาแตกต่างกันไป และมุ่งศึกษาเพิ่มเติมโดยมีเหตุผลต่างกันไป ส่วนหนึ่งเข้าศึกษาระดับสูงขึ้นในสถาบันการศึกษาปกติหรือเข้ารับการศึกษาดำเนินการพิเศษ (เช่น โครงการศึกษา

เฉพาะที่มีผู้จัดบริการไว้ในสถานที่ทำงาน โครงการศึกษาอบรมเฉพาะด้าน เป็นต้น) นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษาอาจจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การศึกษา สัญจรที่ผู้สอนตระเวนให้ความรู้ การศึกษาผ่านสื่อโทรคมนาคม การศึกษาโดยเอกสารหรือสื่อการเรียนรู้อย่างตนเองต่าง ๆ การจัดการศึกษา เช่นนี้อาจมีการรับรองวุฒิให้หรืออาจไม่เทียบวุฒಿಯ่างเป็นทางการก็ได้ การจัดการอบรมสำหรับผู้มีงานทำนั้นรวมถึงครูซึ่งต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วย ครูจึงควรสนใจติดตามรับการอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตน กลุ่มเป้าหมายนี้นับวันจะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดขึ้นรวดเร็ว จึงจำเป็นที่ผู้ทำงานแล้วควรได้รับสาระเนื้อหาใหม่ ๆ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตนตลอดเวลา

5. ประชาชนทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไปถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเป็นพลเมืองที่ดีและการเพิ่มพูนความคิดความอ่านของตนอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาลักษณะนี้ถือเป็นส่วนเสริมจากการที่ประชาชนได้เรียนรู้จากสื่อมวลชน จากกลุ่มคนใกล้ชิด การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอาจทำโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ได้หลากหลาย แต่ย่อมเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และปรับตนเองกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้มักเป็น การจัดการศึกษาเสริมในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหลัก เนื่องจากเป้าหมายของการศึกษามีหลากหลาย ผู้นำชุมชนและท้องถิ่นพึงมีบทบาทในการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และร่วมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดบริการการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายให้ครบถ้วนและเกิดประโยชน์ได้จริง

3.4 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษา ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช (2545 : 8-9) สรุปไว้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษามี 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สาระเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับ

ความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอน เพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

2. ครูผู้สอนหรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์ คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้ เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

5. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษา ยังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา ที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังเป็นต้องมีบุคลากรทาง

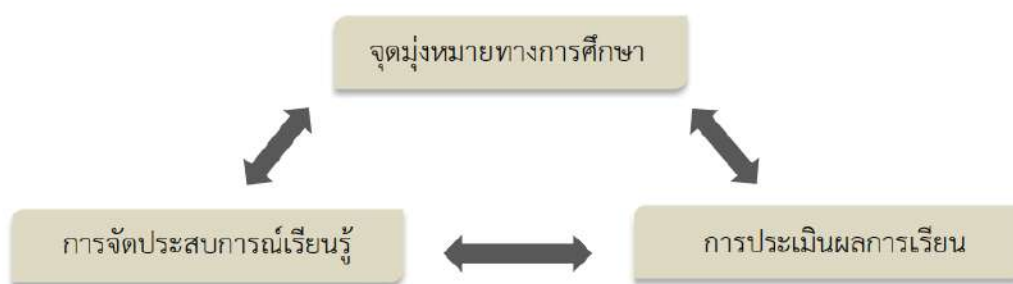
การศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ

6. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาล ในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมายเหตุ

7. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและการถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่จะต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแล คือความพอเพียง เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

8. ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียน คือ ผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงต้องครอบคลุมทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษ้อบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่ออย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จัดในวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่ผู้ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญ คือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับทุกคน”

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2553) สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษา ผดุงชัย ภู่อพัฒน์ (2553)

3.5 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

3.5.1 ความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้หลายมาตรา คือ มาตรา 54 วรรคสอง กำหนดว่า “...รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศให้เกิดผล จ. ด้านการศึกษา (1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) มาตรา 18 (1) กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยจัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมาตรา 13 (1) ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

ปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อ ๆ ไป เด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

ต่อไปในอนาคต ดังคำกล่าวของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิตและเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวคือเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีมีความสามารถเรียนรู้ ทำงาน ได้เก่ง และเป็นพลเมืองดีที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคมที่ท้าทายในศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างรอบด้านในช่วงปฐมวัย แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศ ไทย ที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐ และทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากร ทางการศึกษาและสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนา สังคมทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคศาสนาและภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของช่วง ปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพใน ภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย “เด็กปฐมวัย” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบหกปีบริบูรณ์ และให้ หมายรวมรวมถึงทารกในครรภ์มารดาด้วย

3.5.2 ปรัชญาการศึกษาในระดับปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบน พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัย ของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3.5.3 วิสัยทัศน์การศึกษาระดับปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมี ความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัยและสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

3.5.4 หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน
- 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
- 3) ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ
- 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข
- 5) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3.5.5 แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี แบ่งการอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กออกเป็น 2 ช่วงอายุประกอบด้วย ช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปีเป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู และช่วงอายุ 2 - 3 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู แต่ละช่วงอายุมีรายละเอียด ดังนี้

ช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี

แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู สำหรับช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี เน้นการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ร่างกายตามความสามารถ ด้านอารมณ์ จิตใจ ส่งเสริมการตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและปลอดภัย ด้านสังคม ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด และด้านสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อสร้างความเข้าใจและใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับวัย

การอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กช่วงอายุแรกเกิด – 2 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมในแต่ละวันควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามวัยของเด็ก โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวันและการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก โดยมีแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน ดังนี้

1) การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ในการรับประทานอาหาร การนอน การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย และการแสดงมารยาทที่สุภาพนุ่มนวลแบบไทย

2) การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นการส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขามือกับนิ้วมือ และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วน โดยการจัดให้เด็กได้เคลื่อนไหว ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และตามความสามารถของวัย เช่น คลาน ยืน เดิน เล่นนิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามเสียงดนตรี ปีนป่ายเครื่องเล่นสนามเด็กเล็ก เล่นม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ จักรยานทรงตัวของเด็กเล็ก โดยใช้เท้าช่วยไถ

3) การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ – ตา เป็นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือ – ตารวมทั้งฝึกให้เด็กรู้จักคาดคะเน หรือกะระยะทางของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเทียบกับตนเองในลักษณะใกล้กับไกล เช่น มองตามเครื่องแขวน หรือ โคมบายที่มีเสียงและสี (สำหรับขวบปีแรก ควรเป็นโคมบายสี ขาวดำ) ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ เล่นหยอดบล็อก รูปทรงลงถ่วง ดอกหมุด โยนรับลูกบอล เล่นน้ำ เล่นปั้นแป้ง ใช้สีเทียนแท่งใหญ่วาดเขียนขีดเขียน

4) การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นการส่งเสริมการเลี้ยงดูในการตอบสนองความต้องการของเด็กด้านจิตใจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น สบตา อุ้ม โอบกอด สัมผัส การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการแสดงออกทางอารมณ์ ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออกอย่างนุ่มนวล อ่อนโยน ปลูกฝังการชื่นชมธรรมชาติรอบตัว

5) การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นการส่งเสริมการสร้าง ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู และบุคคลใกล้ชิด โดยการพูดคุยหยอกล้อหรือเล่นกับเด็ก เช่น เล่นจ๊ะเอ๋ เล่นจ้ำจี้ เล่นโยกเขก เล่นประกอบคำร้อง เช่น จันท์เจ้าเอ๋ย แมงมุม ตั๊กไข่ส้ม หรือพาเด็กไปเดิน

เล่นนอกร้าน พบปะเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ ภายใต้อาการดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น พาไปบ้านญาติ พาไปร่วมกิจกรรมที่ศาสนสถาน

6) การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นการกระตุ้นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การได้กลิ่น และการสัมผัสจับต้องสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาด รูปร่าง สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นมองตนเองกับกระจกเงา การเล่นของเล่นที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน

7) การส่งเสริมการสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นการฝึกให้เด็กเรียนรู้สิ่งรอบตัวผ่านเหตุการณ์ และสื่อที่หลากหลายในโอกาสต่าง ๆ รู้จักสำรวจและทดลองสิ่งที่ไม่คุ้นเคย เช่น มองตามสิ่งของ หันหาที่มาของเสียง ค้นหาสิ่งของที่ปิดซ่อนจากสายตา กิจกรรมการทดลองง่าย ๆ

8) การส่งเสริมทักษะทางภาษา เป็นการฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียง เลียนเสียงพูดของผู้คน เสียงสัตว์ต่าง ๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเอง ชื่อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ชื่อพ่อแม่หรือผู้คนใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักสื่อความหมายด้วยคำพูดและท่าทาง ชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ จากของจริง อ่านหนังสือนิทานภาพ หรือร้องเพลงง่าย ๆ ให้เด็กฟัง

9) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นการฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดตามจินตนาการของตนเอง เช่น จิตเขียนวาดรูปอย่างอิสระ เล่นบล็อก เล่นของเล่นสร้างสรรค์ พูดเล่าเรื่องตามจินตนาการ เล่นสมมติ

ช่วงอายุ 2 - 3 ปี

แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูสำหรับ เด็กช่วงอายุ 2 – 3 ปี เน้นการจัดประสบการณ์ผ่านการเล่นตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัยอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามวัยของเด็ก ทั้งนี้ เด็กในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากกว่าในช่วงแรก เด็กมีการพึ่งพาตนเอง แสดงความเป็นตัวของตัวเอง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในระยะแรกเริ่มชีวิตและช่วงระยะปฐมวัยมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นรากฐานของพัฒนาการก้าว

ต่อไปของชีวิตเด็กแต่ละคนตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ และ ความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองของเด็กที่จะส่งผลต่อเนื่องจากช่วงวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นและวัย ผู้ใหญ่ ประสบการณ์สำคัญจะเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทุกด้านที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในวิถีชีวิตของเด็กและในสังคม ภายนอก อันจะสั่งสมเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ระดับที่ สูงขึ้น ซึ่งประสบการณ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ของเด็กนั้น พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจำเป็นต้องสนับสนุนให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการใช้ประสาท สัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การสร้างความรัก ความผูกพันกับคนใกล้ชิดจัดการ ปฏิสัมพันธ์กับ ผู้คนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และการรู้จักใช้ภาษาสื่อความหมาย ดังนั้น การฝึกทักษะ ต่าง ๆ ต้องให้เด็กมีประสบการณ์สำคัญผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการเล่น ให้เด็กเกิดการเรียน รู้จากการเลียนแบบ ลองผิดลองถูก สำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง การปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ บุคคล และธรรมชาติรอบตัวเด็กตามบริบทของสภาพแวดล้อม จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญ แบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการ สนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่าง กล้ามเนื้อและระบบประสาทในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ การนอนหลับพักผ่อน การดูแลสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของตนเอง ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะดนตรี การเล่นออกกำลังกลางแจ้งอย่างอิสระ การ เคลื่อนไหวและการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อและระบบประสาท การเล่นเครื่องเล่น สัมผัส การวาด การเขียนขีดเขียน การปั้น การฉีก การตัดปะ การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย ของ ใช้ส่วนตัว และการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ เป็น การสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง จากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ใน ชีวิตประจำวัน พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เด็กรู้สึกเป็นที่รัก อบอุ่น มั่นคง เกิดความรู้สึกปลอดภัย ไร้กังวล ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเรียนรู้ที่จะ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การรับรู้อารมณ์หรือ ความรู้สึกของตนเอง การแสดงอารมณ์ที่เป็นสุข การควบคุมอารมณ์และการแสดงออก การเล่นอิสระ

การเล่นบทบาทสมมติ การชื่นชมธรรมชาติ การเพาะปลูกอย่างง่าย การเลี้ยงสัตว์ การฟังนิทาน การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง การทำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ ตามความสนใจ เป็นต้น

3) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และปรับตัวอยู่ในสังคม เด็กควรมีโอกาสได้เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยเดียวกันหรือต่างวัย เพศเดียวกันหรือต่างเพศอย่างสม่ำเสมอ ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันตามวัย การเล่นอย่างอิสระ การเล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น การแบ่งปันหรือการให้ การอดทนรอคอยตามวัย การใช้ภาษาบอกความต้องการ การออกไปเล่นนอกบ้าน การไปสวนสาธารณะ การออกไปร่วมกิจกรรมในศาสนสถาน เป็นต้น

4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวันผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และการเคลื่อนไหว ได้พัฒนาการใช้ภาษาสื่อความหมายและความคิด รู้จักสังเกตคุณลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัส จดจำชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การตอบคำถามจากการคิด การเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิม การเรียงลำดับเหตุการณ์ การยืดหยุ่นความคิดตามวัย การจดจำใส่ใจ การสังเกตวัตถุหรือสิ่งของที่มีสีสันและรูปทรงที่แตกต่างกัน การฟังเสียงต่าง ๆ รอบตัว การฟังนิทานหรือเรื่องราวสั้น ๆ การพูดบอกความต้องการ การเล่าเรื่องราว การสำรวจ และการทดลองอย่าง ง่าย ๆ การคิดวางแผนที่ไม่ซับซ้อน การคิดตัดสินใจหรือคิดแก้ปัญหาในเรื่องที่ง่าย ๆ ด้วยตนเอง การแสดงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็นต้น

สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่จะให้เด็กช่วงอายุ 2-3 ปี เรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็กเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายไปสู่เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เด็กควรได้รับการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้เหมาะกับวัย ดังนี้

1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อและเพศของตนเอง การเรียกชื่อส่วนต่าง ๆ ของใบหน้าและร่างกาย การดูแลตนเองเบื้องต้นโดยมีผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือ การล้างมือ การจับถ่าย การรับประทานอาหาร การถอดและสวมใส่เสื้อผ้า การรักษาความปลอดภัย และการนอนหลับพักผ่อน

2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวและบุคคลภายนอกครอบครัว การรู้จักชื่อเรียกหรือสรรพนามแทนตัว

ของญาติหรือผู้เลี้ยงดู วิธีปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การตกทายด้วยการไหว้ การเล่นกับพี่น้องในบ้าน การไปเที่ยวตลาดและสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การเล่นที่สนามเด็กเล่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี

3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติรอบตัว เช่น สัตว์ พืช ดอกไม้ ใบไม้ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเล่นน้ำเล่นทราย การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ที่ไม่เป็นอันตราย การเดินเล่นในสวน การเพาะปลูกอย่างง่าย

4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของเล่นของใช้ที่อยู่รอบตัว การเชื่อมโยงลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างง่าย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เช่น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาด ผิวสัมผัส

แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปีการศึกษา โคนประมาณ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เวลาเรียนสำหรับเด็กจะขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 180 วันต่อ 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลาไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สาระการเรียนรู้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนด สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนนำไปใช้ในการออกแบบการจัดประสบการณ์ ให้เด็กเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครอบคลุมทุกด้าน ดังนี้

1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาท ในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ และสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย สุขอนามัย และการรักษาความปลอดภัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

ด้านร่างกาย	ประสพการณ์สำคัญ
1.1 การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่	1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ 2) การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ 3) การเคลื่อนไหวพร้อมวัตถุอุปกรณ์ 4) การเคลื่อนไหวที่ใช้การประสานสัมพันธ์ของการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ในการขว้าง การจับ การโยน การเตะ 5) การเล่นเครื่องเล่นสนามอย่างอิสระ
1.2 การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัสและการสร้างสิ่งต่าง ๆ จากแท่งไม้ บล็อก 2) การเขียนภาพและการเล่นกับสี 3) การปั้น 4) การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยเศษวัสดุ 5) การหยิบจับ การใช้กรรไกร การฉีก การตัด การปะ และการร้อยวัสดุ
1.3 การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตัว	1) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย สุขอนามัยที่ดีในชีวิตประจำวัน
1.4 การรักษาความปลอดภัย	1) การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในชีวิตประจำวัน 2) การฟังนิทาน เรื่องราว เหตุการณ์เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความปลอดภัย 3) การเล่นเครื่องเล่นอย่างปลอดภัย 4) การเล่นเกมบทบาทสมมติเหตุการณ์ต่าง ๆ
1.5 การตระหนักรู้เกี่ยวกับร่างกายตนเอง	1) การเคลื่อนไหวโดยควบคุมตนเองไปในทิศทาง ระดับ และพื้นที่ 2) การเคลื่อนไหวข้ามสิ่งกีดขวาง

2) ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกของตนเองที่เหมาะสมกับวัย ตระหนักถึงลักษณะพิเศษเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส การเห็นอกเห็นใจ

ผู้อื่น ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สุนทรียภาพ ความรู้สึที่ดีต่อตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

ด้านอารมณ์ จิตใจ	ประสพการณ์สำคัญ
2.1 สุนทรียภาพ ดนตรี	<ol style="list-style-type: none"> 1) การฟังเพลง การร้องเพลง และการแสดงปฏิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี 2) การเล่นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ 3) การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง/ดนตรี 4) การเล่นบทบาทสมมติ 5) การทำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ 6) การสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
2.2 การเล่น	<ol style="list-style-type: none"> 1) การเล่นอิสระ 2) การเล่นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ 3) การเล่นตามมุมประสพการณ์/มุมเล่นต่าง ๆ 4) การเล่นนอกห้องเรียน
2.3 คุณธรรม จริยธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ 2) การฟังนิทานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม 3) การร่วมสนทนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงจริยธรรม
2.4 การแสดงออกทางอารมณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1) การพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น 2) การเล่นบทบาทสมมติ 3) การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง/ดนตรี 4) การร้องเพลง 5) การทำงานศิลปะ
2.5 การมีอัตลักษณ์เฉพาะตน และเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ	<ol style="list-style-type: none"> 1) การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถของตนเอง

ด้านอารมณ์ จิตใจ	ประสบการณ์สำคัญ
2.6 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	1) การแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข เห็นใจเมื่อผู้อื่นเศร้าหรือเสียใจ และการช่วยเหลือปดอบ โยนเมื่อผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ

3) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น ฯลฯ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

ด้านสังคม	ประสบการณ์สำคัญ
3.1 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	1) การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน 2) การปฏิบัติตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3.2 การดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน 2) การใช้วัสดุและสิ่งของเครื่องใช้อย่างคุ้มค่า 3) การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ 4) การเพาะปลูกและดูแลต้นไม้ 5) การเลี้ยงสัตว์ 6) การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน
3.3 การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย	1) การเล่นเกมบทบาทสมมติการปฏิบัติตนในความเป็นคนไทย 2) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยและประเพณีไทย

ด้านสังคม	ประสบการณ์สำคัญ
	3) การประกอบอาหารไทย 4) การศึกษานอกสถานที่ 5) การเล่นพื้นบ้านของไทย
3.4 การมีปฏิสัมพันธ์ มีวินัย มีส่วนร่วม และบทบาทสมาชิกของสังคม	1) การร่วมกำหนดข้อตกลงของห้องเรียน 2) การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน 3) การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ 4) การดูแลห้องเรียนร่วมกัน 5) การร่วมกิจกรรมวันสำคัญ
3.5 การเล่นและทำงานแบบร่วมมือ ร่วมใจ	1) การร่วมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การทำศิลปะแบบร่วมมือ
3.6 การแก้ปัญหาความขัดแย้ง	1) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
3.7 การยอมรับในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล	1) การเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อน

4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสื่อ ต่าง ๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษา จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล การคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ต่อไป ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ
4.1 การใช้ภาษา	1) การฟังเสียงต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม 2) การฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ
	<p>3) การฟังเพลง นิทาน คำคล้องจอง บทร้อยกรอง หรือเรื่องราวต่าง ๆ</p> <p>4) การพูดแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการ</p> <p>5) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือพูดเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง</p> <p>6) การพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ</p> <p>7) การพูดอย่างสร้างสรรค์ในการเล่นและการกระทำต่าง ๆ</p> <p>8) การรอจังหวะที่เหมาะสมในการพูด</p> <p>9) การพูดเรียงลำดับคำเพื่อใช้ในการสื่อสาร</p> <p>10) การอ่านหนังสือภาพ นิทานหลากหลายประเภท/รูปแบบ</p> <p>11) การอ่านอย่างอิสระตามลำพัง การอ่านร่วมกัน การอ่านโดยมีผู้ชี้แนะ</p> <p>12) การเห็นแบบอย่างของการอ่านที่ถูกต้อง</p> <p>13) การสังเกตทิศทางการอ่านตัวอักษร คำ และข้อความ</p> <p>14) การอ่านและชี้ข้อความ โดยกวาดสายตาตามบรรทัดจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง</p> <p>15) การสังเกตตัวอักษรในชื่อของตน หรือคำคุ้นเคย</p> <p>16) การสังเกตตัวอักษรที่ประกอบเป็นคำผ่านการอ่านหรือเขียนของผู้ใหญ่</p> <p>17) การคาดเดาคำ วลี หรือประโยคที่มีโครงสร้างซ้ำ ๆ กันจากนิทาน เพลง คำคล้องจอง</p> <p>18) การเล่นเกมทางภาษา</p> <p>19) การเห็นแบบอย่างของการเขียนที่ถูกต้อง</p> <p>20) การเขียนร่วมกันตามโอกาส และการเขียนอิสระ</p> <p>21) การเขียนคำที่มีความหมายกับตัวเอง/คำคุ้นเคย</p>

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ
	22) การคิดสะกิดคำและเขียนเพื่อสื่อความหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ
4.2 การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การตัดสินใจและแก้ปัญหา	<p>1) การสังเกตลักษณะ ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างเหมาะสม</p> <p>2) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างกัน</p> <p>3) การบอกและแสดงตำแหน่ง ทิศทาง และระยะทางของสิ่งต่าง ๆ ด้วยการกระทำ ภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ</p> <p>4) การเล่นกับสื่อต่าง ๆ ที่เป็นทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก ทรงกระบอก ทรงกรวย</p> <p>5) การคัดแยก การจัดกลุ่ม และการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ตามลักษณะ และรูปร่าง รูปทรง</p> <p>6) การต่อของชิ้นเล็กเติมในชิ้นใหญ่ให้สมบูรณ์ และการแยกชิ้นส่วน</p> <p>7) การทำซ้ำ การต่อเติม และการสร้างแบบรูป</p> <p>8) การนับและแสดงจำนวนของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน</p> <p>9) การเปรียบเทียบและเรียงลำดับจำนวนของสิ่งต่าง ๆ</p> <p>10) การรวมและการแยกสิ่งต่าง ๆ</p> <p>11) การบอกและแสดงอันดับที่ของสิ่งต่าง ๆ</p> <p>12) การชั่ง ตวง วัดสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือและหน่วยที่ไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน</p> <p>13) การจับคู่ การเปรียบเทียบ และการเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ตามลักษณะความยาว/ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร</p> <p>14) การบอกและเรียงลำดับกิจกรรมหรือเหตุการณ์ตามช่วงเวลา</p> <p>15) การใช้ภาษาทางคณิตศาสตร์กับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน</p>

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ
	16) การอธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำ 17) การคาดเดาหรือการคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล 18) การมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูลอย่างมีเหตุผล 19) การตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา
4.3 จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	1) การรับรู้และแสดงความคิด ความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และชิ้นงาน 2) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านภาษา ท่าทาง การเคลื่อนไหว และศิลปะ 3) การสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยใช้รูปร่างรูปทรงจากวัสดุที่หลากหลาย
4.4 เจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้	1) การสำรวจสิ่งต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้รอบตัว 2) การตั้งคำถามในเรื่องที่สนใจ 3) การสืบเสาะหาความรู้เพื่อค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอข้อมูลจากการสืบเสาะหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ และแผนภูมิอย่างง่าย

สาระที่ควรเรียนรู้เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดแนวคิด หลังจากนำเสนอสาระที่ควรเรียนรู้ นั้น ๆ มาจัดประสบการณ์ให้เด็ก เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ ทั้งนี้ อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ดังนี้

1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา อวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาดและมีสุขภาพอนามัยที่ดี การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ การรักษาความปลอดภัยของตนเอง รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัย การรู้จักประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การรู้จักแสดงความคิดเห็นของตนเองและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การกำกับตนเอง การเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามลำพังหรือกับผู้อื่น การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง การสะท้อนการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม การแสดงมารยาทที่ดี การมีคุณธรรม จริยธรรม

2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน สถานที่สำคัญ วันสำคัญ อาชีพของคนในชุมชน ศาสนา แหล่งวัฒนธรรม ในชุมชน สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย หรือแหล่งเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ

3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อ ลักษณะ ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ของมนุษย์ สัตว์ พืช ตลอดจนการรู้จักเกี่ยวกับดิน น้ำ ท้องฟ้า สภาพอากาศ ภัยธรรมชาติ แรงและพลังงานในชีวิตประจำวัน ที่แวดล้อมเด็กรวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษาสาธารณสุขสมบัติ

4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้หนังสือและตัวหนังสือ รู้จักชื่อ ลักษณะ สี ผิวสัมผัส ขนาด รูปร่าง รูปทรง ปริมาตร น้ำหนัก จำนวน ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เวลา เงิน ประโยชน์ การใช้งาน และการเลือกใช้สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ การคมนาคม เทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน อย่างประหยัด ปลอดภัย และรักษาสิ่งแวดล้อม

3.6 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI)

เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นกลุ่มที่ต้องจัดการศึกษาพิเศษให้ เพราะเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถจะรับประโยชน์สูงสุดจากโครงการศึกษาที่จัดให้เด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะได้รับสิทธิทางการศึกษา เมื่อมีนโยบาย ซึ่งเป็นแนวทางให้มีการจัดการศึกษาที่

เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเหล่านี้จึงจะสามารถทำให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา

3.6.1 ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม คือ การให้ความร่วมมือและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนและผู้ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพต่าง ๆ เช่น แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด นักโสตสัมผัสวิทยาและครูการศึกษาพิเศษ ทั้งยังมีรูปแบบในการให้บริการที่มีความหลากหลายสิ่งเหล่านี้เป็นการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ดังนี้

สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์ (2548) กล่าวถึง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) หมายถึง การจัดโปรแกรมที่เป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันทีตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่ได้รับการวินิจฉัยว่า มีความพิการโดยมุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่พ่อแม่และครอบครัว ทั้งนี้มุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับบริการจากนักวิชาชีพที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย การบำบัดรักษา ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอน เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป หรือใกล้เคียงเด็กทั่วไปมากที่สุด

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2561) กล่าวถึง การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายในการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย (ออนไลน์. 2543) กล่าวถึง การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) เป็นการให้บริการช่วยเหลือหรือฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ทั้งนี้อาจหมายถึงการช่วยเหลือเฉพาะเด็กพิการวัยก่อนเรียน หรือการช่วยคนพิการ ทุกวัยทันทีที่พบความพิการ ซึ่งรวมถึงคนพิการที่เกิดความพิการภายหลัง เพื่อให้คนพิการวัยเด็กสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือให้คนพิการในวัยผู้ใหญ่ที่กลับเข้าสู่การดำรงชีวิตแบบเดิม โดยเร็วที่สุด โดยทั่วไปการฟื้นฟูสมรรถภาพเน้นให้คนพิการสามารถ

ช่วยเหลือตนเองและดำเนินการอย่างเป็นอิสระในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และความสุขจะต้องครอบคลุมการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน คือ

1) ด้านการแพทย์ เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อแก้ไขส่วนที่บกพร่องหรือพิการ โดยการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ พัฒนาทักษะใหม่เพื่อทดแทนส่วนที่บกพร่อง ฝึกใช้เครื่องช่วย คนพิการ หรือกายอุปกรณ์

2) ด้านสังคม เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อพัฒนาทักษะด้านสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมคนพิการให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับคนอื่นในครอบครัว และสังคมได้

3) ด้านการศึกษา เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้คนพิการมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

4) ด้านอาชีพ ฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้คนพิการมีรายได้จากการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามการให้บริการช่วยเหลือ หรือฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ มักจะปฏิบัติเฉพาะในด้านการแพทย์ โดยแพทย์หรือนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในสถานพยาบาลต่าง ๆ

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550 : 3) หมายถึง การจัดโปรแกรมที่เป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันทีตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่ได้รับการวินิจฉัยว่า มีความพิการ โดยมุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่พ่อแม่และครอบครัว ทั้งที่มุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับการจากนักวิชาชีพที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย การบำบัดรักษา ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอน เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป หรือใกล้เคียงเด็กทั่วไปมากที่สุด

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2555 : 2-3) กำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการจนตลอดชีวิต เด็กพิการทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายเหมาะสม และพัฒนาเต็มศักยภาพ โดยได้เรียนรู้วิชาการ พัฒนาทักษะชีวิต และได้ประกอบอาชีพตามความสามารถและพึงตนเองได้ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะจะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาเป็นเฉพาะบุคคล เพื่อให้การดำเนินงานสนองตอบนโยบาย จึงได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาพิเศษ (2555) 4 ประการ คือ 1) ขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาให้กับคนพิการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 2) พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการให้บริการเด็กพิการแต่ละประเภท 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความเข้าใจ เจต

คติเชิงสร้างสรรค์ของครอบครัว ชุมชน สังคมและองค์กรเครือข่ายทุกระดับ และ 4) ส่งเสริมการจัดทำระบบฐานข้อมูล ทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

Heward (1988 : 41) กล่าวถึง ความหมายของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มไว้ว่าเป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กทันทีที่พบความผิดปกติ เพื่อจำกัดความพิการที่เพิ่มขึ้นและฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กให้เต็มศักยภาพ

Mc William (1993) กล่าวถึง ความสำคัญของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม คือ พัฒนาเด็กทันทีที่พบว่ามีความต้องการจำเป็นพิเศษและสนับสนุนครอบครัวให้สามารถช่วยพัฒนาเด็กจนดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระในสังคมเพื่อป้องกันปัญหาความพิการและปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะตามมาได้

Carruthers (1996 : 51) กล่าวถึง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มว่าเป็นโปรแกรมใด ๆ ก็ตามที่ออกแบบเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและสนับสนุนครอบครัวเพื่อป้องกันและยับยั้งสภาพความพิการอันไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจาก สภาพทางกายภาพ ชีวเคมี อารมณ์หรือสภาพแวดล้อมก็ตาม

Hallahan และ Kaufman (1999) กล่าวถึง ความหมายไว้ว่า การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นกระบวนการจัดทำแผนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในวัยก่อนวัยเรียนที่มีความพิการ โดยการลดข้อจำกัดของเด็กเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างปกติ

สรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมให้กับคนที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่พบความพิการ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพเบื้องต้น การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์วางแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีการให้บริการตามแผนที่กำหนด ทั้งนี้ต้องมีการประเมินผลระหว่างให้บริการและหลังให้บริการอย่างเป็นระบบ

3.6.2 ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการที่มีประสิทธิภาพ คือ ความร่วมมือและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครอบครัว ชุมชน และผู้ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพต่าง ๆ เช่น แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด นักโสตสัมผัสวิทยาและครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น ในการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นมีความสำคัญหลายประการซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาในทุกด้าน สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นย่อมมีความสำคัญต่อเด็กโดยตรงที่สุดเพราะเด็กจะได้รับการบริการที่ครอบคลุมไม่ว่าจะเป็น การดูแลสุขภาพอนามัย การบริการทางจิตวิทยาและบริการทางการศึกษาแก่เด็ก เพื่อพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะด้านร่างกาย ทักษะด้านความคิด ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม ทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะพื้นฐานอาชีพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่อายุ 0 ถึง 7 ปี การให้ความช่วยเหลือในช่วงแรก ๆ ของชีวิตจะช่วยกระตุ้นพัฒนาการของเด็กและทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้ถึงขีดสูงสุด

เด็กเล็กหรือเด็กก่อนวัยเรียนมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลและสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะเด็กพิการยิ่งต้องได้รับการดูแลที่เหมาะสม โดยเริ่มจากที่บ้านซึ่งจะมีผลต่อโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก ครอบครัวจึงนับว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง Portwood (1999 : 23) ได้ย้ำว่า การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นสิ่งที่เป็นอย่างประโยชน์อย่างมากต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กอายุ 3 ปี ที่มีอาการในกลุ่มของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งมีปัญหาในด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ปัญหาการรับรู้ ปัญหาด้านภาษา มีบุคคลที่ให้ความหมายการให้ดังนี้

เบญญา ชลธารันนท์ (2538 : 17) กล่าวถึง ความสำคัญที่ต้องให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 4 ประการ ดังนี้

1) การให้การช่วยเหลือในระยะแรก ๆ ของชีวิตจะช่วยกระตุ้นพัฒนาการของเด็กและทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้ถึงขีดสูงสุด

2) หากไม่ให้การช่วยเหลือที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัยด้านจิตวิทยาและการศึกษาแล้ว เด็กที่มีความบกพร่องและเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง (High risk group) ที่จะมีปัญหาในเรื่องพัฒนาการ อาจไม่สามารถพัฒนาทักษะของเขาในวัยตอนต้นของชีวิตและพัฒนาความสัมพันธ์ ที่จำเป็นที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3) การให้บริการการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อป้องกันความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างคลอด และแก้ไขความบกพร่องนั้น

4) การที่ประเทศไทยได้ยึดถือเอา “การเรียนรู้ร่วม” เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดบริการการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องต่าง ๆ เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการ

ช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม หรือการศึกษาในระยะแรกเริ่ม เพื่อเตรียมให้สามารถเข้าเรียนร่วมในระดับอนุบาลศึกษาและประถมศึกษาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 5) กล่าวถึง ความสำคัญของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มว่า การให้ความช่วยเหลือเด็กพิการจึงควรเริ่มโดยเร็วที่สุด การให้ความช่วยเหลือเร็วเท่าใดยิ่งทำให้เด็กได้รับประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการค้นหาสภาพความพิการได้เร็วการจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการ (Early Intervention : EI) ควรยึดหลักดังนี้

1) จัดให้กับเด็กพิการเป็นรายบุคคลและครอบครัว
2) สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กพิการแต่ละคนและครอบครัว

3) มุ่งพัฒนาเด็กพิการอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน
4) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดบริการ
5) ครอบคลุม ยืดหยุ่น ทันสมัยและสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6) ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงการให้บริการเป็นระยะ ๆ อย่าง

ต่อเนื่อง

Cook และคณะ (1996 : 14) กล่าวถึง เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นจะมีผลดีในระยะยาวดังต่อไปนี้

1) มักมีโอกาสได้เรียนในชั้นปกติมากกว่าชั้นเรียนพิเศษและไม่ถูกจัดชั้นเรียนที่ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงของตนเอง
2) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในระดับมัธยมศึกษาและมีโอกาสที่จะเรียนจนสำเร็จ

- 3) เมื่ออยู่ในวัยเยาวชนจะไม่เป็นผู้ที่กระทำผิดต่อกฎหมาย
- 4) มีโอกาสที่จะผิดพลาดด้วยการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นน้อย
- 5) มีโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานเมื่อจบการศึกษา

ฉันทาภรณ์ ชื่อมาก (2544 : 14) กล่าวถึง การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มยังมีความสำคัญต่อเด็กในแง่ของการเห็นความสามารถของตนเองของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองอีกด้วย การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทันทีที่พบความพิการช่วยให้เด็กไม่ต้องทรมานกับปัญหาแทรกซ้อนอื่น ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการถูกปล่อยปละละเลยทางสังคมอีกด้วย (มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ. 2548 : 2)

2. ความสำคัญต่อครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้โอกาสแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและครอบครัวในเรื่องต่อไปนี้

1) เด็กได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของปฏิสัมพันธ์ตามธรรมชาติระหว่างพ่อแม่กับเด็ก ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบเช่นเดียวกับเด็กที่พ่อแม่มีลูกปกติ

2) ปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ตามมาจากการที่พ่อแม่ลูกที่มีความบกพร่องหรือพิการที่ทำให้พ่อแม่รู้สึกผิด โกรธ และกับข้องใจลดน้อยลง เพราะในสภาพแวดล้อมของการให้บริการพ่อแม่จะได้รับความเห็นใจกำลังใจ ความเข้าใจและการสนับสนุนจากผู้ให้บริการและครอบครัวอื่นที่มีปัญหาอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจจะทำให้การช่วยเหลือลูกมีประสิทธิภาพ และเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน และอาจเกิดการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ในอนาคต

3) ช่วยให้อุปกรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถค้นพบความต้องการจำเป็นของคนพิการได้เร็วขึ้น การที่ผู้ปกครองดูแลและสังเกตพฤติกรรมของเด็ก อย่างใกล้ชิดจะช่วยให้อุปกรณ์สิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นหากการดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมในช่วงปีแรก ๆ ของชีวิต จะช่วยให้เด็กพิเศษส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้นได้ การให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม จะช่วยลดความยุ่งยากซับซ้อน ในการจัดบริการระดับสูงขึ้นไปได้

4) การที่พ่อแม่เรียนรู้ผ่านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ในการใช้ส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอกับลูกของตนในระยะ 3-5 ปี ตลอดโปรแกรมนั้นจะเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดรูปแบบพัฒนาการเชิงบวกในเด็กได้ (เบญญา ชลธารันนท์, 2538 : 18)

3. ความสำคัญต่อสังคม

1) การให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อป้องกันความผิดปกติ ที่อาจเกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างคลอดและแก้ไขความบกพร่อง ดังนั้น การเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันความพิการนั้น ถือเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นการป้องกันก่อนที่จะพิการเป็นการลดภาระในการดูแลคนพิการ

2) การที่ประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปนั้น เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือการศึกษาระยะแรกเริ่มเพื่อเตรียมให้สามารถเข้าเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาและระดับที่สูงขึ้นต่อไป

3) การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทำให้ ผู้คนในสังคมได้รับรู้และเข้าใจสภาพความบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ มี

ความเชื่อและความรู้ที่ถูกต้องในการให้ความช่วยเหลือ และปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง

4) การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมุ่งพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาทุกด้านช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลลง ทำให้ประหยัดเงินที่ทำการรักษาไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไปจากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีความสำคัญต่อทั้งตัวเด็กเองครอบครัวและสังคม ซึ่งช่วยให้งานการพัฒนาทางการศึกษาพิเศษนั้นมีความก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนและประเทศที่มีศักยภาพ

3.6.3 หลักการและแนวคิดการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีความพยายามที่จะช่วยเหลือเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก คือตั้งแต่แรกเกิดถึงประมาณอายุ 6 ปี โดยจัดโปรแกรมที่เหมาะสมให้ทันทีที่เด็กได้รับการวินิจฉัยหรือส่งต่อมา ทำให้เกิดการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early intervention) ขึ้น โดยจัดเป็นโปรแกรมให้พ่อแม่ไปใช้กับลูกที่บ้าน ถือว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นยุทธศาสตร์ขั้นแรกที่จะช่วยเด็กและครอบครัว โดยเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการช่วยเหลือทางการศึกษา ที่ต่อเนื่องแก่เด็กที่มีความเสี่ยงสูงที่จะพัฒนาการล่าช้า อันเนื่องจากความบกพร่องหรือความด้อยโอกาสทางสังคมเป็นการช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ โดยมีเป้าหมายให้เด็กได้เรียนร่วมและมีทักษะที่จำเป็น ในการดำรงชีวิตอย่างอิสระในสภาพชุมชนปกติได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

นระงษ์ ชาวเพ็ชร (2544 : 28) กล่าวถึง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early intervention) ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนถึงก่อนวันเรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การช่วยเหลือประกอบด้วย การเก็บข้อมูลและประวัติของเด็กพิการ การคัดกรอง การประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็กพิการ การเยี่ยมบ้าน การอบรมผู้ปกครอง การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว (IFSP) การจัดทำสื่อ การจัดทำเครื่องมือการวัดผล การให้บริการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IIP) การวัดประเมินผล ทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนคนพิการให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษ การส่งต่อเด็กพิการไปยังสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพื้นฐาน

ความสามารถของเด็ก และความพร้อมของครอบครัว ทั้งนี้โดยความร่วมมือของครูผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสาคร (2550 : 2) กล่าวถึง การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นกระบวนการให้บริการช่วยเหลือผู้ที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือ แรกพบความพิการซึ่งช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โดยมีการดูแลอย่างเอาใจใส่ และใกล้ชิดจะช่วยให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพเด็กความสามารถเต็มตามศักยภาพจากกระบวนการประเมิน นำสู่การวางแผน นำแผนไปปฏิบัติ การประเมินตามความเหมาะสมกับแผนที่จัดขึ้น เด็กพิการควรได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมหลายรูปแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัวและผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา โดยเน้นความต้องการจำเป็นของเด็กและการพัฒนาให้เด็กอยู่ร่วมในชุมชนได้ อย่างมีความสุข โดยใช้แผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551 : 3) กล่าวถึง การบริการให้ช่วยความเหลือคนที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการตามความต้องการจำเป็นของแต่ละครอบครัว เป็นแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทางการศึกษาที่เตรียมไว้กับบุคคลพิการตั้งแต่แรกพบความพิการเฉพาะรายบุคคล และครอบครัว โดยเด็กได้รับการพัฒนาโดยกิจกรรมหลายรูปแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาจากสถานบริการต่าง ๆ เน้นความต้องการจำเป็นของเด็กและการพัฒนาให้เด็กอยู่ร่วมในชุมชนอย่างมีความสุขทั้งนี้โดยใช้แผนการพัฒนาโดยชุมชนที่ถูกออกแบบให้ไว้ได้กับเด็กทุกคน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของนักวิชาการหลายท่านมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน คือ เป็นกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความบกพร่อง โดยมีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเอง และดำเนินการอย่างเป็นอิสระในสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ จากการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาจากสถานบริการต่าง ๆ จะต้องครอบคลุมการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านอาชีพ เพื่อช่วยลดผลกระทบ ข้อจำกัดที่เกิดจากความพิการและป้องกันความพิการหรือปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอันเนื่องมาจากความพิการด้วย ต้องประเมินผลระหว่างให้บริการและหลังให้บริการอย่างเป็นระบบ จะต้องได้รับความร่วมมือ วางแผนการพัฒนา และยอมรับความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละคน มีความครอบคลุม ยืดหยุ่นและใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนา ซึ่งมี

การติดตามประเมินผลและปรับปรุงการให้บริการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.6.4 ขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมและเร็วที่สุด ตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ จะทำให้เด็กพิการมีพัฒนาการและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะใน 6 ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุดในการวางรากฐานและสร้างเสริมคุณภาพของคนเป็นวัยที่พัฒนาการทางสมองของเด็กเพิ่มขึ้นสูงสุด โดยเน้นกระบวนการพัฒนาเด็กพิการอย่างมีเป้าหมาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลและระดับความสามารถพื้นฐาน เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากบริการทางการศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและคณะสหวิชาชีพ

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 11) กล่าวถึง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิด หรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีความบกพร่อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งต้องมีการประเมินศักยภาพเบื้องต้น สภาพความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นต่อไป การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับผู้ปกครอง การปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตามแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองที่มีความรู้ ตลอดจนการประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการช่วยเหลือ ทั้งนี้ โปรแกรมจัดที่ขึ้นต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กพิการแต่ละบุคคล

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 17) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การให้ความช่วยเหลือคนพิการในระยะแรกเริ่มควรดำเนินการอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติและติดตามประเมินผลได้ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติของคนพิการ การเก็บรวบรวมประวัติคนพิการ และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดเพียงพอประกอบวิเคราะห์ และในการตัดสินใจให้การจัดทำแผนการให้การบริการมีสาระ สำคัญ กิจกรรม ความร่วมมือ และเทคนิค มีสาระสำคัญในการสอบประวัติและตรวจสอบข้อมูลส่วนตัว ควรประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ประวัติการเจ็บป่วยหรือสาเหตุความพิการความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวทัศนคติของคนในครอบครัว

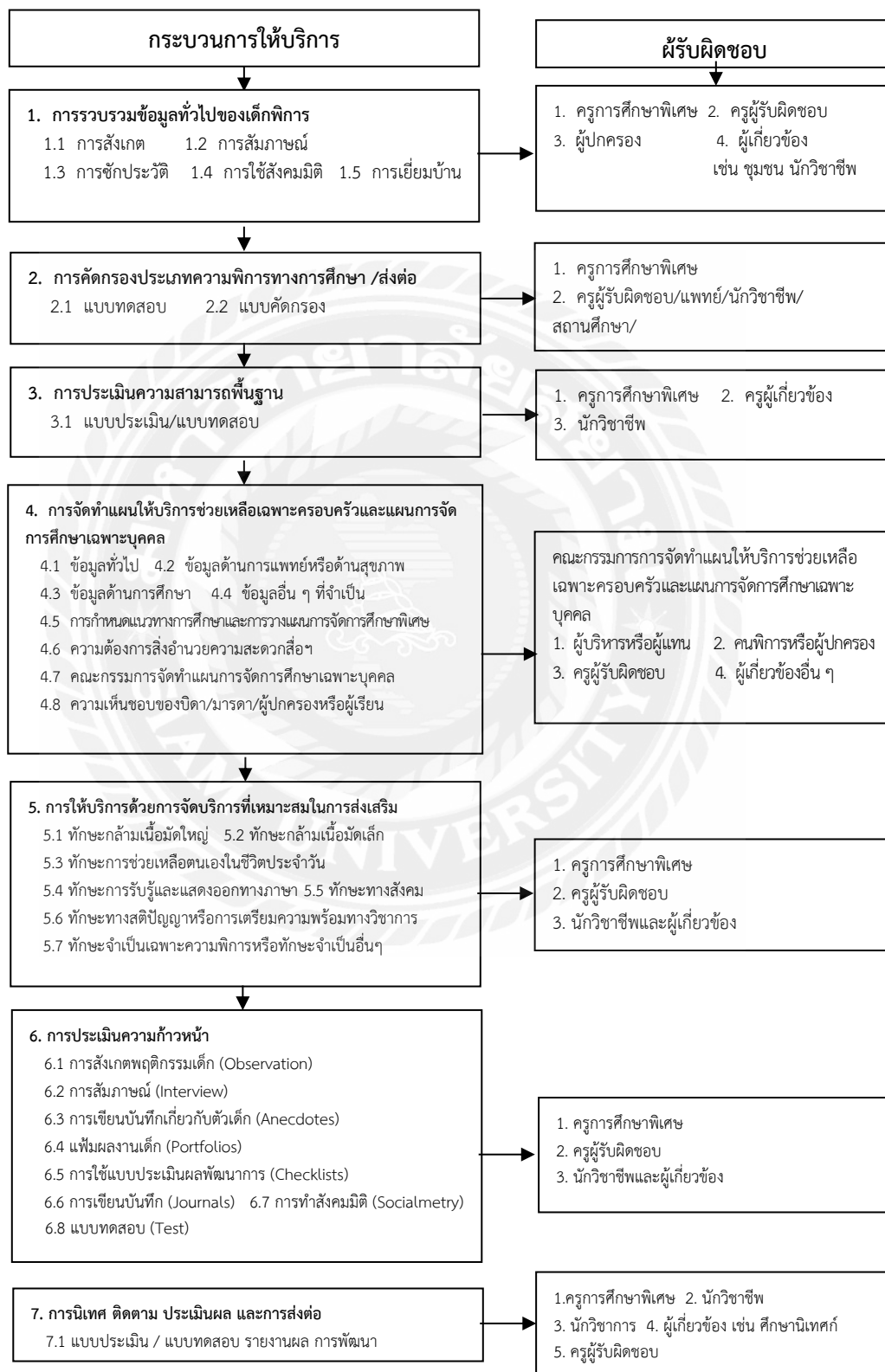
2. การประเมินความสามารถพื้นฐานของคนพิการ การประเมินความสามารถพื้นฐานของคนพิการทำให้ทราบว่าคนพิการมีพัฒนาการล่าช้าหรือแตกต่างจากคนทั่วไปอย่างไรและใน

ด้านใดบ้าง ซึ่งจะเป็นข้อมูลนำไปใช้ในตัดสินใจ วางแผนการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และการให้บริการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพตามความต้องการจำเป็นที่เหมาะสมซึ่งมีสาระสำคัญ กิจกรรมความร่วมมือและเทคนิค คือ ตรวจสอบพัฒนาการของเด็กทั่วไปเทียบกับเด็กปกติและประเมินความสามารถพื้นฐานให้ครอบคลุม

3. การเยี่ยมบ้าน เยี่ยมบ้านผู้ปกครองจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาและความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ซึ่งในการเยี่ยมบ้านเจ้าหน้าที่อาจพบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ปกครองปฏิเสธเพราะคิดว่ามีงานมากแล้ว เช่น ไม่มีเวลาต้องทำงานนอกบ้าน ผู้ปกครองต่อต้านการให้ความช่วยเหลือหรืออายุที่มีลูกพิการ รวมทั้งผู้ปกครองมักคิดว่าเป็นเรื่องยากที่จะให้สังคมยอมรับคนพิการบุคลากรไม่ควรท้อแท้ และควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางการเยี่ยมบ้าน คือ การเยี่ยมบ้านควรเตรียมแบบบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการเยี่ยมบ้านไปด้วย เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มหรือข้อมูลคนพิการ ข้อมูลเดิมและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนัดหมายคณะกรรมการร่วมทำงานล่วงหน้าก่อนไปเยี่ยมบ้าน

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2555 : 7) กล่าวถึง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ที่มา : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, (2555 : 7)

ขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ เป็นขั้นตอนแรกในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การซักประวัติ สังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน ซึ่งมีหลักการ ในการเก็บรวบรวมแต่ละวิธีพอสังเขป ดังนี้

1.1 การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น ซึ่งเหมาะกับการศึกษาพฤติกรรมที่ค่อนข้างลึกซึ้งใน เด็กพิการและครอบครัว เพื่อสนับสนุนหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า หรือเป็นข้อมูลที่ เสริมความเข้าใจให้ชัดเจนถูกต้องยิ่งขึ้น แต่มีข้อจำกัดของวิธีการสังเกต คือ อาจมีอารมณ์ร่วมมีอคติหรือ เข้าข้างกลุ่มที่ศึกษา จะส่งผลต่อความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้การบันทึกผลการสังเกต มักมีลักษณะเป็นการพรรณนา สิ่งที่ต้องสังเกต ได้แก่ การกระทำของแต่ละบุคคล แบบแผนการ กระทำ ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม

1.2 การสัมภาษณ์ คือ การรวบรวมข้อมูลโดยการพบปะ พูดคุย สนทนากับผู้ให้ ข้อมูลโดยตรง ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นมาตรฐาน Standardized interview หรือ Structured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน (Unstandardized interview หรือ Unstructured interview) หลังจากการสิ้นสุดการสัมภาษณ์ให้รีบทำการบันทึกให้ สมบูรณ์

1.3 การซักประวัติ คือ การได้ข้อมูลเบื้องต้นของเด็กพิการด้านต่าง ๆ จากการ กรอกแบบสอบถามประวัติและการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กพิการและครอบครัว ทำให้ข้อมูลที่ได้ มีความสมบูรณ์และเที่ยงตรงยิ่งขึ้น ประกอบกับจะได้ทัศนคติ ความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็กพิการและ ครอบครัวในปัญหาความต้องการด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เขากำลังประสบอยู่ โดยทั่วไป การซัก ประวัติ เป็นการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างเด็กพิการและ ครอบครัวกับครูการศึกษาพิเศษครู ผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ เช่น นักกายภาพบำบัดนักกิจกรรมบำบัด ซึ่งการซักประวัติต้อง อาศัยการมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้ภาษาพูดภาษากาย สีหน้า ความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมและการ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเด็กพิการและครอบครัว ซึ่งพบว่า การต้อนรับและการรู้จักบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์มี ความสำคัญ ทำให้เด็กพิการและครอบครัวรู้สึกอบอุ่น การจัดสภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้มีความ เป็นเอกเทศ อุดหนุนและแสงพอเหมาะ หลีกเลี่ยงการแทรกแซง หรือการถูกขัดจังหวะระหว่าง

ดำเนินการมีความสำคัญในการชักประวัติ รวมถึงกระบวนการตอบสนองความต้องการขณะตอบคำถาม รูปแบบของคำถามควรหลีกเลี่ยงคำถามที่มีหลายตัวเลือก หลายคำถาม หลายคำตอบในประโยคเดียวกัน ควรเป็นคำถามเปิดเพื่อให้เกิดความหลากหลายและ หลีกเลี่ยงการถามนำ ผู้ชักประวัติที่ดีควรเจียบฟัง คำตอบ สังเกตอาการหรืออารมณ์ผู้ตอบ โดยมีการกระตุ้นให้เด็กพิจารณาและครอบครัวตอบคำถามอย่างต่อเนื่อง

1.4 สังคมมิติ คือ การรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคสังคมมิติ เป็นวิธีการที่ใช้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้อง และชุมชนที่อยู่รอบตัวเด็กพิการ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของเด็กพิการและการประสานส่งต่อให้เด็กพิการได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนต่อไป

1.5 การเยี่ยมบ้าน การเยี่ยมบ้านเด็กพิการจะช่วยให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือบริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ สภาพครอบครัว และบริบทชุมชน ซึ่งควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางในการเยี่ยมบ้าน ดังนี้

1.5.1 เตรียมแบบบันทึกข้อมูล เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มหรือข้อมูลเด็กพิการ ข้อมูลเดิมและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นัดหมายคณะทำงานและครอบครัวล่วงหน้า

1.5.2 ประสานงานอาสาสมัครในชุมชน และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งให้คำปรึกษา ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลก้าวหน้าด้านพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การไปเยี่ยมบ้าน ควรคำนึงถึง ผู้ที่เกี่ยวข้อง สาระสำคัญ และวิธีการ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งให้คำปรึกษา

ผู้เกี่ยวข้อง	สาระสำคัญ	วิธีการ
พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติ	การดูแลเด็กพิการ ให้เด็กพิการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร ทำความสะอาดร่างกาย สวมเสื้อผ้า	1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการแก้ปัญหา 2) อบรมให้ความรู้

ผู้เกี่ยวข้อง	สาระสำคัญ	วิธีการ
	1) การให้ความช่วยเหลือควรให้คำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดู การทำกิจวัตรประจำวันของเด็กพิการ 2) การให้การยอมรับ ให้เด็กพิการมีส่วนร่วม	1) ให้ศึกษาเอกสาร 2) ให้คำแนะนำในการฝึกปฏิบัติ 3) ฝึกเด็กพิการร่วมกับผู้ปกครอง 4) การประชุมแลกเปลี่ยน
เพื่อนบ้าน และบุคคลในชุมชน	ในกิจกรรมของครอบครัว ให้แสดงความสามารถด้วยตนเองโดยผู้เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ เมื่อเด็กพิการต้องการให้ความสำคัญ ความรักความอบอุ่น เอาใจใส่เหมือนกับเด็กทั่วไป	ความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครอง ที่มีลูกพิการ เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือลูกพิการได้อย่างถูกวิธี
	1) ความเข้าใจ สอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเด็กพิการ 2) ทศนคติ ความรู้สึก และความคิดเห็นต่อเด็กพิการและครอบครัว 3) การยอมรับให้โอกาสเด็กพิการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การศึกษา และอาชีพ 4) การให้ความช่วยเหลือ การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น สังคม การแพทย์ 5) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กพิการ	1) สาธิตการให้ความช่วยเหลือให้เด็กพิการได้แสดงความสามารถต่อชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหา 3) อบรมให้ความรู้

ที่มา : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2555 : 10)

2. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา เป็นวิธีการคัดกรองเด็กหรือบุคคลที่มีความบกพร่องแยกจากเด็กทั่วไป จัดเป็นการค้นหาเบื้องต้นว่ามีความผิดปกติ หรือมีอัตราเสี่ยงสูงต่อการมีความผิดปกติ การคัดกรองเพื่อประโยชน์ทางการศึกษานั้น มักจะพิจารณาว่าเด็กมีลักษณะอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือมีอุปสรรคในการเรียนรู้ เช่น มีความพิการ มีความบกพร่องหรือมีศักยภาพจำกัดหรือไม่ จุดมุ่งหมายในการคัดกรองประเภท

ความพิการเป็นการช่วยค้นหาเด็กที่ควรจะได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การส่งต่อ เป็นกระบวนการเพิ่มเติมหลังจากการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา เป็นต้น

3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน การประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นการประเมินให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนให้คำนึงถึงทักษะพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะ ซึ่งมีหลักการและกระบวนการประเมินความสามารถพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการ (Bowe, 1995 : 93 อ้างถึงใน สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. 2551) ดังนี้

3.1 นักการศึกษาและนักวิชาชีพควรคำนึงถึงกระบวนการประเมิน 5 ประการนี้
เป็นสำคัญ

3.1.1 การสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบ

3.1.2 การจดบันทึกผลการประเมินในหลายสถานการณ์

3.1.3 การวิเคราะห์งานและจัดกระทำกับข้อมูลพฤติกรรมเด็ก

3.1.4 การแยกแยะความแตกต่างของพฤติกรรมเด็ก

3.1.5 ระบุวัตถุประสงค์ของการสอนตามสิ่งประเมินได้

3.2 พฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตนั้น อาจมิใช่สาเหตุของปัญหาก็ได้ อย่าด่วนตัดสินใจ จากสถานการณ์เดียว

3.3 การสังเกตพฤติกรรม ต้องประเมินทุกด้านทั้งด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านการปรับตัว ไม่ควรแยกประเมินเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

3.4 ในการเปรียบเทียบระดับพัฒนาการที่เบี่ยงเบนไป ต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานเด็กปกติในวัยเดียวกัน

3.5 การประเมินเด็กและการวัดผลเด็ก ควรได้จากการรวบรวมจากการสังเกตเด็กที่บ้านที่คลินิกในโครงการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หรือที่โรงเรียน

3.6 ความแตกต่างเรื่องเชื้อชาติและวัฒนธรรม สภาพของความจริง ควรนำมาเป็นข้อพิจารณาด้วยนอกจากนี้บทสัมภาษณ์ของผู้ปกครองก็เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินเด็กด้วย

3.7 ควรประเมินหลายครั้งก่อนที่จะสรุปผล

4. การจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan : IFSP) และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)

4.1 การจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว เป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและครอบครัวตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัวกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนบริการที่เหมาะสมของแต่ละครอบครัว แผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวนี้จะประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมทั้งข้อมูลที่จะช่วยเพิ่มความสามารถของครอบครัวในการดูแลหรือส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ประกอบของการประสานงานบริการ จะมีความหลากหลายในการให้บริการของนักวิชาการต่างอาชีพที่มีความสำคัญต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมาก มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับโครงสร้างและหน้าที่นักวิชาชีพ อย่างไรก็ตามในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวที่มารับบริการ ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญ คณะสหวิชาชีพวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงานต้องมีผู้ประสานงานบริการทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม ประสานงานให้ข้อมูล สนับสนุนช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็น จึงจะทำให้งานประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี

4.2 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนควรตระหนัก รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา รวมทั้งมีแนวทางในการจัดหา หรือจัดบริการเสริมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ตลอดจนกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไป 2. ข้อมูลทางการแพทย์หรือด้านสุขภาพ 3. ข้อมูลด้านการศึกษา 4. ข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น 5. การกำหนดแนวทางการศึกษาและการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ 6. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา 7. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และ 8. ความเห็นของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้เรียน

5. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมให้เด็กพิการทุกประเภทจะต้องคำนึงถึงระดับความสามารถพื้นฐานและข้อจำกัดของเด็กพิการแต่ละบุคคล และพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ความสามารถทักษะพื้นฐาน 6 ทักษะ ได้แก่ และทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการหรือทักษะจำเป็นอื่น ๆ

6. การประเมินความก้าวหน้า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จะต้องมีการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะได้จากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็ก การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ การทำสังคมมิติ การใช้แบบทดสอบ โดยครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้รับผิดชอบ นักวิชาชีพและผู้เกี่ยวข้อง อาจมีการประชุมเพื่อสรุปความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน ตลอดจนมีการรายงานความก้าวหน้าโดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลและร่วมตัดสินใจในการทบทวนและปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งควรประเมินเพื่อทบทวนและปรับเปลี่ยนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

7. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ เป็นการกำกับติดตามผลการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามหลักสูตร และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามที่ระบุไว้ในแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รวมถึงการได้รับสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ได้รับการส่งต่ออย่างเหมาะสม ทั้งด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และอาชีพ

สรุปได้ว่า กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ จะต้องมีการประเมินตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ โดยให้เด็กพิการได้รับการดูแล และประสบการณ์ที่ดีที่สุดจากพ่อ แม่ ครอบครัว ครู คณะสหวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทั้งที่บ้านและศูนย์การศึกษาพิเศษ

3.6.5 รูปแบบการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

เนื่องจากการจัดการศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะที่ควรดูแลช่วยเหลือมากกว่าปกติเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายอารมณ์สังคม ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเหล่านี้จึงต้องดำเนินการเป็นพิเศษโดยมีหลักการที่สำคัญ คือการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในแต่ละประเภทและบำบัดฟื้นฟูให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาจนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2549 : 9) การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรมีหลักการ ดังนี้

1. จัดให้บุคคลพิการเป็นรายบุคคลและครอบครัว
2. สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละคนและครอบครัว
3. มุ่งพัฒนาคนพิการอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน
4. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดบริการ
5. ครอบคลุม ชีตหยุ่น ทันสมัยและสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6. ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงการให้บริการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

สมพร หวานเสร็จ (2547 : 35) เด็กพิการต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษและอย่างรวดเร็ว เพื่อลดระดับความพิการเด็กต้องได้รับการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพตามพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว พัฒนาการด้านการใช้มือและตา พัฒนาการด้านการใช้ภาษา พัฒนาการด้านความสามารถการเรียนรู้ พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและพัฒนาการทางด้านสังคม ซึ่งเด็กพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนสามารถลดระดับความพิการ หากได้รับการดูแลช่วยเหลือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยมีลำดับขั้นตอนการช่วยเหลือ ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษก่อนได้รับการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการตามกิจกรรมพัฒนาตามกิจกรรมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบความสามารถเบื้องต้นของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนสามารถช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ถูกต้องในการประเมินความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ว่ามีความสามารถในด้านต่าง ๆ นั้น โดยเปรียบเทียบตารางการพัฒนาการตามวัยของเด็ก

2. ช่วยเหลือเด็กพิการตามกิจกรรมพัฒนาการ 6 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว
 - 2.2 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้มือและตา
 - 2.3 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษาและการสื่อสาร
 - 2.4 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้
 - 2.5 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการช่วยเหลือสังคม
 - 2.6 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม

3. ประเมินผลพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กหลังการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาและแก้ปัญหาของเด็กจะได้นำผลและปัญหามาแก้ไขเพื่อพัฒนาเด็กให้มีการพัฒนาในโอกาสต่อไป

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการมีหลายรูปแบบ ซึ่งการทำงานระหว่างครอบครัวกับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการช่วยเหลือเด็ก การให้บริการช่วยเหลืออาจทำได้หลายรูปแบบซึ่งการเป็นการทำงานระหว่างครอบครัวกับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการช่วยเหลือเด็ก การให้บริการช่วยเหลืออาจทำได้หลายรูปแบบในขณะเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียด กองการศึกษาเพื่อคนพิการ (2543 : 8-13) ดังนี้

1. รูปแบบทางการแพทย์ (Medical model) เป็นรูปแบบที่เด็กพิการจะอยู่ในความดูแลของแพทย์ มีส่วนน้อยที่จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูด้านการศึกษา ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจะเกิดผลน้อย ถ้าผู้ให้บริการเน้นการให้บริการทางการแพทย์เพียงอย่างเดียวเพราะการฟื้นฟูทางการแพทย์ให้ความสนใจในการรักษาสิ่งที่มีความบกพร่องของเด็กพิการที่เหมือนกันกับเด็กทั่วไป

2. รูปแบบทางการศึกษา (Education model) เป็นรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการให้มีพัฒนาการและความสามารถในการเรียนรู้ได้มากที่สุดตามขั้นตอนพัฒนาการ ของเด็กทั่วไป ทั้งนี้ไม่สนใจสาเหตุของความพิการ การทดสอบมีขึ้นเพื่อประเมินความสามารถ และปัญหาของเด็ก การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพและในขณะเดียวกันก็มุ่งลดปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคล (ผดุง อารยวิญญู, 2540)

3. รูปแบบเกี่ยวกับวิธีการทำงานระหว่างผู้ปกครองกับผู้ชำนาญการมีทั้งสิ้น 4 รูปแบบ (Hornby, 1995 อ้างใน สมพร หวานเสรีจ. 2547) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Exert model) การให้บริการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในรูปแบบนี้ ผู้เชี่ยวชาญจะแนะนำวิธีการพัฒนาเด็กให้ผู้ปกครองรับความรู้อย่างเดียว เช่น แนะนำว่าควรทำอย่างไร เหมือนคนไข้ไปหาหมอต้องทำตามคำสั่ง ผลการให้บริการในรูปแบบนี้พบว่า ผู้ปกครองจะเกรงใจผู้เชี่ยวชาญ ไม่กล้าคิดทำอะไร ไม่เชื่อมั่นที่จะทำอะไรกับลูก มักอยากส่งลูกให้เข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะทาง ซึ่งผู้ปกครองเชื่อว่าครู คือผู้เชี่ยวชาญที่จะฟื้นฟูสมรรถภาพและสอนลูก ได้ดีกว่าตนเอง แต่เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญไม่ได้รู้ไปทุกอย่างเกี่ยวกับรายละเอียดของเด็กและไม่ได้ถามความคิดเห็นจากผู้ปกครองที่อยู่กับเด็กมานาน จึงทำให้มีข้อบกพร่อง

มาก ซึ่งผู้ปกครองจะไม่พอใจและตำหนิผู้เชี่ยวชาญด้วยตัวอย่าง เช่น ครูไม่ได้อธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าเครื่องช่วยฟังจะใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ถ้าเด็กมีระดับการได้ยินเหลืออยู่มาก แต่ถ้าเด็กสูญเสียการได้ยินมากมากควรใช้ภาษามือ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูไม่เคยเรียนรู้และฝึกทักษะการใช้ภาษามือมาก่อน จึงพยายามสอนเด็กโดยใช้ภาษาพูดและไม่ต้องทำให้เด็กใช้ภาษามือที่เป็นภาษาธรรมชาติของเด็ก

รูปแบบที่ 2 การส่งต่อความรู้ (Transplant model) เป็นรูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าตนเองมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กพิการทุกอย่าง แต่เห็นความสำคัญของผู้ปกครอง ว่า มีประโยชน์ในการเป็นแหล่งข้อมูล เกี่ยวกับเด็กเหมือนกับพี่เลี้ยงให้บริการช่วยเหลือตามรูปแบบนี้เชื่อว่าผู้ปกครองทำงานฟื้นฟูสมรรถภาพช่วยเหลือลูกของตนเองได้ โดยผู้เชี่ยวชาญสอนให้ผู้ปกครองรู้วิธีการที่ถูกต้อง แต่มีปัญหาเกิดขึ้นจากการที่ผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในการควบคุมการตัดสินใจในการช่วยเหลือเด็กทั้งหมดโดยไม่ไว้ใจผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญต้องมีทักษะในการสอนผู้ปกครองและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีความพอใจมากกว่ารูปแบบที่ 1 ตัวอย่าง เช่น ครูตัดสินใจว่า เด็กที่มาเตรียมความพร้อมที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ต้องใช้ทั้งภาษามือและภาษาพูดร่วมกัน โดยใช้ภาษามือเป็นภาษาที่ 1 การพูด การอ่าน การเขียน ภาษาไทยเป็นภาษาที่ 2 แต่ภาษาพูดเกิดทักษะการอ่าน ทำให้ผู้ปกครองไม่มีทางเลือกจำเป็นต้องเข้ารับอบรมและเรียนรู้การใช้เทคนิคใหม่ ๆ ตามที่ครูแนะนำ โดยครูจะพยายามสอนให้ผู้ปกครองใช้ภาษามือกับลูกและใช้เวลาอ่านหนังสือให้ลูกฟัง วันละ 1-2 ชั่วโมง ซึ่งปัญหาที่พบจากรูปแบบนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญต้องการให้ผู้ปกครองลงมือปฏิบัติในการช่วยเหลือเด็กด้วยตนเอง แต่ผู้ปกครองไม่มีเวลา อาจให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทนซึ่งอาจไม่ใส่ใจในการพัฒนาเด็กเท่าที่ควร ทำให้การช่วยเหลือไม่ได้ผลนอกจากนี้ยังพบว่าผู้เชี่ยวชาญหลายคนให้คำแนะนำเกี่ยวกับผู้ปกครอง ได้แก่ ครู กายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ประสานงานกันและไม่คาดหวังว่าผู้ปกครองจะทำได้เหมือนครูทุกอย่าง

รูปแบบที่ 3 ผู้ปกครองเป็นลูกค้าที่มารับบริการ (Consumer model) การให้บริการตามรูปแบบนี้ ผู้ปกครองสามารถตัดสินใจได้เอง และเลือกใช้บริการจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ซึ่งมีบทบาทในการให้คำแนะนำและเสนอทางเลือกที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น การเลือกวิธีการสื่อสารของเด็กหูหนวกในชนบทว่าจะใช้ภาษามือหรือภาษาพูดเป็นสิ่งที่ยาก ผู้เชี่ยวชาญ ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียในการใช้วิธีการทั้งสองวิธีแก่ผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครอง ต้องตัดสินใจเลือกวิธีการเอง

รูปแบบที่ 4 การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับผู้เชี่ยวชาญ (Partnership model) รูปแบบนี้เชื่อว่า ครูเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ส่วนผู้ปกครองเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลูกของตนเอง ความร่วมมือที่เกิดขึ้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล เนื่องจากพ่อมารักและ

สนใจลูกของตนเองมากกว่าคนอื่น จะคิดและเอาใจใส่ลูกมาก สนใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละวัน ส่วนครูจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงและหลักการที่ต้องคำนึงถึงในการให้บริการช่วยเหลือ การฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาเด็กที่เกิดจากความร่วมมือในการทำงานระหว่างผู้ปกครองกับผู้เชี่ยวชาญ จึงมีประสิทธิผลมากที่สุด และมีผลเสียน้อยกว่ารูปแบบอื่น ๆ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องยอมรับนับถือ รับฟังความคิดเห็นและให้เกียรติซึ่งกันและกันด้วย ตัวอย่างเช่น ครูที่ศูนย์การศึกษาพิเศษและครูที่โรงเรียนเรียนร่วม และคนในครอบครัวของเด็กหูหนวกเข้าประชุมร่วมกันครูให้ข้อมูลและสนทนากับผู้ปกครอง เรื่องข้อดีและข้อเสียเกี่ยวกับภาษาที่เด็กต้องใช้สื่อสารแล้วตัดสินใจว่าเด็กจะใช้ภาษาแบบไหนก่อน ผู้ปกครองต้องเข้าห้องเรียนเพื่อสังเกตการณ์ใช้ภาษาของเด็กแต่ละแบบว่าเป็นอย่างไร และเข้ารับการอบรมการใช้เครื่องช่วยฟัง รวมทั้งให้โอกาสผู้ปกครองพบคนหูหนวกที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อพูดคุยปรึกษาหารือด้วย

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง (2549 : 23-31) ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พัฒนาศักยภาพ และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการ โดยจัดบริการแบบหมุนเวียนไป-กลับ คือ การให้บริการแก่เด็กพิการตลอดปีการศึกษา แต่เด็กพิการจะหมุนเวียนมารับบริการเป็นระยะเวลา เช่น สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 2 ครั้ง หรือทุกวัน ตามความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล จนกว่าจะมีความพร้อมและสามารถส่งต่อในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ โดยจัดบริการแก่เด็กพิการในรูปแบบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มรับบริการที่ศูนย์ คือ กลุ่มคนพิการที่มีที่พักอาศัยหรือบ้านของนักเรียนอยู่ไม่ไกลจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ผู้ปกครองสามารถนำมาใช้บริการการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การพัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมแบบรายชั่วโมง หรือเข้ามาเย็นกลับที่สำนักงานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดได้โดยจะให้บริการในเรื่องดังต่อไปนี้

บริการประเมินความสามารถขั้นพื้นฐาน ค้นหาจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อวางแผน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ร่วมกับผู้ปกครองจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล พัฒนาเด็กพิการให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ส่งเสริม สนับสนุนให้คนพิการได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

บริการจัดทำแผนบริการเฉพาะครอบครัว เพื่อให้ผู้ปกครองรับโปรแกรมจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ไปฝึกการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การพัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่อยู่บ้าน รวมทั้งให้บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์

แนะแนวเพื่อให้ความรู้ และสร้างเสริมเจตคติที่ดีในเรื่องคนพิการ แก่ผู้ปกครอง อาสาสมัคร ผู้นำในชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. กลุ่มรับบริการที่บ้านและในชุมชน คือ กลุ่มคนพิการที่มีความรุนแรง หรือกลุ่มคนพิการที่ผู้ปกครองไม่สามารถนำเด็กเข้ามาใช้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พื้นฟู การพัฒนา ศักยภาพและเตรียมความพร้อมที่สำนักงานได้ ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจึงส่งบุคลากรเดินทางและลงพื้นที่ไปให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พัฒนาศักยภาพ และเตรียมความพร้อมที่บ้านของนักเรียนแบบ เข้าไป-เย็นกลับ ซึ่งบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จะให้รถจักรยานยนต์และรถยนต์ส่วนตัวและของส่วนกลางศูนย์การศึกษาพิเศษ ไปให้บริการ โดยบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษจะให้บริการเหมือนกับกลุ่มรับบริการที่ศูนย์

3. กลุ่มโรงเรียนเรียนร่วมและโรงเรียนเฉพาะทาง คือ กลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ ที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วม โดยผู้ปกครองหรือโรงเรียนได้จัดส่งนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาบางคน มารับบริการเตรียมความพร้อม ส่งเสริมทักษะและการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดในช่วงเปิดภาคเรียนและในช่วงปิดภาคเรียนแบบเข้ามา-เย็นกลับ

4. กลุ่มรับบริการทักษะทางสังคมและอาชีพ คือ กลุ่มผู้ที่มารับบริการที่มีอายุเกินวัยเรียนต้องการการพัฒนาด้านทักษะทางสังคม เตรียมความพร้อมด้านอาชีพ

5. กลุ่มรับบริการที่อยู่ในโรงเรียนเรียนร่วม คือ กลุ่มคนพิการที่อยู่ในโรงเรียนเรียนร่วม มีครูผู้สอนในโรงเรียนเป็นผู้ดูแลเป็นหลัก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจะจัดส่งบุคลากรออกไปให้บริการที่โรงเรียน

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครนายก (2555 : 14) ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครนายก มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พัฒนาศักยภาพ พื้นฟูและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการ โดยจัดบริการแบบหมุนเวียนไปกลับ คือ ให้บริการเด็กพิการตลอดปีการศึกษา ซึ่งเด็กพิการจะหมุนเวียนมารับบริการเป็นระยะเวลาสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง หรือทุกวันตามความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล จนกว่าจะมีความพร้อมและสามารถส่งต่อในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ เช่น โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ เป็นต้น ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครนายก ให้บริการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้ง 9 ประเภท โดยมีรูปแบบการให้บริการ 3 รูปแบบ คือ

1. ให้บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ (สำนักงาน) ผู้ปกครองจะต้องนำเด็กพิการมารับบริการในลักษณะไป-กลับ เพื่อบำบัด พื้นฟูสมรรถภาพ ปรับพฤติกรรมหรือเตรียมความพร้อมตาม

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ก่อนส่งต่อเข้าเรียนใน โรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือเรียนร่วมในโรงเรียนปกติใกล้บ้าน

2. ให้บริการที่บ้านเด็กพิการ ในกรณีที่บ้านเด็กพิการอยู่ไกล ไม่สามารถเดินทางมารับบริการที่ศูนย์ฯ หรือเด็กพิการมีความพิการรุนแรงผู้ปกครองไม่สามารถนำมา ที่ศูนย์ฯ หรือฐานะทางบ้านยากจนไม่สามารถนำเด็กพิการมารับบริการที่ศูนย์ฯ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด นครนายก ได้จัดส่งครูผู้สอนออกให้บริการแนะนำให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและให้ความช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟู หรือเตรียมความพร้อม รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการจัดหาสถานที่เรียนให้กับเด็กพิการตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้ปกครอง

3. บริการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมของเด็กพิการในสถานศึกษา โดยทางศูนย์ฯ จัดส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการสอนเด็กพิการ (การศึกษาพิเศษ) สนับสนุนให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สนับสนุน สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่กำหนดในกฎกระทรวง ปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน โดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การให้บริการที่ศูนย์ฯ และการให้บริการที่บ้านและในชุมชน ซึ่งการให้บริการที่ศูนย์ฯ คือ กลุ่มคนพิการที่ผู้ปกครองสามารถนำมารับบริการ การพัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมแบบรายชั่วโมงหรืออยู่พัฒนาทั้งวัน โดยมารับบริการ ในลักษณะไป-กลับ เพื่อบำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพ ปรับพฤติกรรมหรือการเตรียมความพร้อม ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ก่อนส่งต่อเข้าเรียนใน โรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือเรียนร่วมในโรงเรียนปกติใกล้บ้าน ทั้งนี้ยังรวมถึงนักเรียนที่อยู่โรงเรียน โรงพยาบาลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดส่งนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาบางคน มาพัฒนาศักยภาพ ในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมส่วนการให้บริการที่บ้านและในชุมชน คือ คนพิการที่มีความรุนแรงหรือคนพิการที่ผู้ปกครองไม่สามารถนำเด็กเข้ามารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมที่สำนักงานได้ เนื่องจากบ้านไกลไม่สะดวกในการเดินทาง ฐานะยากจน เป็นต้น ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จึงได้ส่งบุคลากรเดินทางออกให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมที่บ้านของนักเรียน โดยให้บริการเหมือนกับกลุ่มรับบริการที่ศูนย์ฯ ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของนักวิชาการหลายท่านมีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า การให้บริการทำได้หลายรูปแบบในขณะเดียวกัน คือ รูปแบบทางการแพทย์ (Medical model) เป็นรูปแบบที่เด็กพิการอยู่ใน

ความดูแลของแพทย์ เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการรักษาลึ่งที่มีความบกพร่องของเด็กที่เหมือนกับเด็กอื่น ๆ รูปแบบทางการศึกษา (Educational model) เป็นการจัดให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการให้มีพัฒนาการและความสามารถในการเรียนรู้ได้มากที่สุดตามขั้นตอนพัฒนาการของเด็กทั่วไป และรูปแบบเกี่ยวกับวิธีการทำงานระหว่างผู้ปกครองกับผู้เชี่ยวชาญ คือ ฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านที่มีข้อจำกัดและด้านอื่น ๆ เช่น การฝึกพูดกับนักอรรถบำบัด การฝึกเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่กับนักกายภาพบำบัด เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.6.6 แนวทางการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การส่งเสริมพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสาคร (2550 : 37) เด็กพิการต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษและอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถที่เหลืออยู่ เด็กต้องได้รับการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพตามพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้มือและตา ด้านการใช้ภาษา ด้านความสามารถการเรียนรู้ ด้านการช่วยเหลือตนเอง และด้านสังคม ซึ่งเด็กพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้ หากได้รับการดูแลช่วยเหลือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551 : 33-36) การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การส่งเสริมพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กพิการ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท
2. ยึดหลักการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การอบรมเลี้ยงดู และเตรียมความพร้อม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรม
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขตามศักยภาพ

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ควรได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่พบความพิการเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้มีพัฒนาการที่ดีและมีคุณภาพ ซึ่งพัฒนาการที่ควรส่งเสริมให้กับเด็ก ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะทางสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละทักษะมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดังนี้

5.1 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross motor skill) เป็นการเคลื่อนไหว โดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและ การเจริญเติบโตของเด็ก เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ

5.1.1 แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เกี่ยวกับการนั่ง ยืน เดิน วิ่ง ปีนป่าย กระโดด และทำกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

5.1.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหวให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

5.2 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine motor skill) การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นความสามารถในการประสานการเคลื่อนไหว ระหว่างมือกับตา ความจำ ความคิด การแยกแยะสิ่งต่าง ๆ การแก้ปัญหาและความพร้อมด้านวิชาการ เพื่อเป็นพื้นฐานทางการศึกษา

5.2.1 แนวทางการจัดกิจกรรม เป็นการฝึกปฏิบัติในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเกี่ยวกับการใช้กล้ามเนื้อมือ

5.2.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมการทำงานกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหวให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

5.3 ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร (Language/communication skill) การใช้ภาษาสื่อสารเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อสื่อสารบอกความต้องการและตอบสนองต่อคำพูดของคนอื่น ประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาเป็นสิ่งที่เด็กได้รับตั้งแต่แรกเกิด จากการฟังและความสนใจนำไปสู่การเรียนรู้แบบภาษา ทำทาง ผลัดกันออกเสียงและพูดคุย รู้จักเล่นด้วยกัน ผลัดกันเล่น ผลัดกันเลียนแบบ มีการใช้เสียงและภาษาทำทางแสดงความเข้าใจ มีการใช้ศัพท์ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาจนเป็นภาษาพูดเป็นวลีและเป็นประโยคตามลำดับ

5.3.1 แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษา การรับรู้ ความเข้าใจ ภาษา และการแสดงออกทางภาษา ทั้งภาษาท่าทางและภาษาพูดที่เป็นเสียง คำ วลี ประโยค และการพูดสนทนาในชีวิตประจำวัน

5.3.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อสื่อสารกับผู้อื่นในสังคมในชีวิตประจำวันได้

5.4 ทักษะทางสังคม (Social skill) ทักษะทางสังคมมีความจำเป็นต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก การที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นนั้น ต้องมีทักษะทางสังคมที่ดีด้วย นักเรียนที่มีทักษะทางสังคมจะทำให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การแบ่งปัน การรอคอยหรือความมีน้ำใจ ล้วนเป็นผลมาจากการมีทักษะทางสังคมทั้งสิ้น

5.4.1 แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ความรับผิดชอบ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ การรับรู้ความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นตามคำฟัง และเล่นเป็นกลุ่ม

5.4.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.5 ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (Self-help skill) การช่วยเหลือตนเองเป็นความสามารถที่พัฒนาผสมผสานจากทักษะด้านการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกาย การประสานการทำงานระหว่างมือกับตา เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยความสามารถในการฟัง เข้าใจ และปฏิบัติตามคำขอร้อง รวมทั้งสื่อสารกับคนอื่น ๆ ให้เข้าใจ ผู้ที่มีทักษะการช่วยเหลือตนเองที่ถูกต้องเหมาะสมจะมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงบุคลิกภาพที่ดี

5.5.1 แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการจับถ้ำย

5.5.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้

5.6. ทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ (Pre-academic skill) พื้นฐานทางวิชาการเป็นความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเอง เช่น การเรียนรู้เรื่องสี รูปทรง ประเภทสิ่งของชนิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เรื่องการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ ซึ่งทักษะพื้นฐานทางวิชาการที่จะต้องทำงานประสานกับทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กเพราะจะเกิดการเรียนรู้ในขั้นพื้นฐานที่ต้องอาศัยเรื่องการสัมผัส การทำงานประสานกันระหว่างมือกับตา

5.6.1 แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายของตนเอง ที่ตั้งของวัตถุ สี รูปทรง ขนาด จำนวน ปริมาณ พื้นผิว ทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง เวลา การจำแนก การเปรียบเทียบความแตกต่าง ความเข้าใจและการแก้ปัญหา

5.6.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มของนักวิชาการหลายท่านมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน คือ การส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 7 ทักษะ คือ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross motor skill) การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ โดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine motor skill) ในส่วนของการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นความสามารถในการประสานการเคลื่อนไหวระหว่างมือกับตา การใช้มือ นิ้ว ทักษะทางด้านภาษา และการสื่อสาร (Language/communication skill) การบอกความต้องการและตอบสนองต่อคำพูดของคนอื่น ทักษะทางสังคม (Social skill) คือ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การเล่น การแบ่งปัน การรอคอย เป็นต้น ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (Self-help skill) การปฏิบัติกิจวัตรหรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ (Pre-academic skill) พื้นฐานทางวิชาการ เป็นความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเอง และทักษะพิเศษเฉพาะความพิการ คือ ทักษะที่จำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะบางประเภท เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำเป็นต้องส่งเสริมทักษะความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และการเคลื่อนไหว (Orientation and mobility) การใช้อักษรเบรลล์ เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายจำเป็นต้องส่งเสริมการฝึกปฏิบัติกายภาพบำบัด หรือต้องส่งเสริมทักษะการเลียบแบบ การรับรู้และการสนใจ เป็นต้น

ทั้งนี้แนวทางในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจะต้องได้รับความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ครู นักวิชาชีพ และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรม มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบองค์รวมผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติจริงและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา

สุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี” วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี 2) นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีลักษณะดังนี้ 1) หลักการจัด ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มียุทธศาสตร์ที่อยู่บนพื้นฐานการรู้จักตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างเครือข่ายหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม สอดคล้องกับภูมิสังคม และโรงเรียนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 2) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีมาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 3) การจัดองค์การ ยึดหลักการมีส่วนร่วม และเน้นการทำงานเป็นทีม 4) การดำเนินการ มีดังนี้ การบริหารและจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล และการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่าย 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร แผนปฏิบัติการ หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวนแหล่งเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และรายงานการประเมินตนเอง 6) การนำรูปแบบไปใช้โรงเรียนมียุทธศาสตร์ ขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ ขั้นตอนติดตาม แนะนำ และขั้นประเมินผล รายงานผลและขยายผล 7) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนต้องมีความรู้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน

ชวนคิด มะเสนะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง โดย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ซึ่งมี

ขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ โดยการวิเคราะห์ เอกสาร การประเมินกรอบแนวคิดโดยผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2) การสร้างรูปแบบ และนำเสนอเพื่อปรับปรุงรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ 3) การประเมินรูปแบบโดยการ ประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับ การพัฒนาสมอง โดยการศึกษาพหุกรณีโรงเรียนดีเด่น จำนวน 3 แห่ง พบว่า มีการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ ด้านจุดหมาย ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการ จัดประสบการณ์ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการประเมินพัฒนาการ และการ จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมองประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านจินตนาการสร้างสรรค์ ด้านภาษา ด้านการคิด และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ใต้อองค์ประกอบที่ สำคัญของรูปแบบ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ผู้บริหารครูผู้ปกครองนำไป ประยุกต์ใช้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด 2) ด้านหลักการของ รูปแบบ การพัฒนาพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ 2) การจุดหมาย 3) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดประสบการณ์ 5) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) ด้าน สภาพแวดล้อม 7) ด้านการประเมินพัฒนาการ และ 8) ด้านบทบาทครู 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ โดยประเมินภาพรวมของรูปแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบและประเมิน องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ในการนำรูปแบบไปใช้ได้แก่ผู้บริหาร ครูและ บุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

3. ผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและผลการ ประเมินรูปแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็น เลิศในโรงเรียนเอกชน” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนำองค์กร ได้แก่ ผู้นำเป็นแบบอย่างด้านการประพฤติดี 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ ชี้นำนโยบาย วัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติตามแผนให้ทุกฝ่ายเข้าใจชัดเจน 3) ด้านการมุ่งเน้น ผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตลาด ได้แก่ จัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุข มี

บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ได้แก่ สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5) ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม 6) ด้านการจัดการกระบวนการ ได้แก่ มีกระบวนการเน้นผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นบุคคลที่ดีงาม และ 7) ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ ผู้นำปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีแผนกลยุทธ์ ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีสื่อ นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารติดตามการทำงานบุคลากรอย่างเป็นระบบ สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดี

กรณีการ ก่อตั้ง (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้า” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้าโดยใช้เทคนิค EDR จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 18 คน เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้าที่มีความสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีสารสนเทศ หลังจากนั้นจึงนำรูปแบบดังกล่าวมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันกับผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำอำเภอ จำนวน 311 คน ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้าตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของเด็กปฐมวัย โดยการจัดการที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การให้ความรู้ผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การจัดองค์กร ควรให้ความสำคัญกับโครงสร้างที่เรียบง่าย มีความยืดหยุ่นและการทำงานเป็นทีม 3) การนำ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู พัฒนาผู้บริหาร พัฒนานวัตกรรมการศึกษาปฐมวัย และการสร้างแรงจูงใจ และ 4) การควบคุม ควรให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายใน ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้า มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา โดยมีค่า GFI เท่ากับ .85 NFI เท่ากับ .91 ค่า CFI เท่ากับ .92 ค่า AGFI เท่ากับ .78 และค่า RMSEA เท่ากับ .01 ค่า CR มีค่าระหว่าง .85 - .89 ค่า AVE มีค่าระหว่าง .65 - .74 ค่า α อยู่ระหว่าง .70-.90 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

กรกฎ ไชยเจริญ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิจารณ์ญาณในการป้องกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนประกอบด้วยหลักการและกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิจารณ์ญาณมีทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างเนื้อหา 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ผู้สอนและผู้เรียน

กัลยาณี พรหมทอง (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง 2) เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง มุ่งศึกษาโดยใช้องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการด้านหลักสูตร 2) การจัดการด้านอาจารย์ 3) การจัดการด้านกระบวนการเรียนการสอน 4) การจัดการด้านนักศึกษา 5) การจัดการด้านการวัดและประเมินผล และ 6) การจัดการด้านปัจจัยเกื้อหนุน

เกชา เหลืองสุคติจัน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน 2) ศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน 3) ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ดำเนินการวิจัยดังนี้

การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ด้วยการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการศึกษา หลักสูตรการจัดการศึกษา แนวคิดการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พิจารณาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีโครงสร้าง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

การศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ด้วยการวิจัยเชิงทดลองในโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างเป็น โรงเรียนวัดบางพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบ แบบวิเคราะห์อัตราการเรียนรู้ และแบบวิเคราะห์การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean)

การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ดำเนินการโดยจัดประชุมสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาใน โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วประเมิน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีโครงสร้าง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา บทบาทหน้าที่การบริหารจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการจัดเรียนรู้ตามอัธยาศัย 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน สื่อการสอน แหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิธีการวัดผลและการประเมินผลอย่างหลากหลาย

2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน พบว่า

2.1 อัตราการขาดเรียนที่ลดลงของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ยร้อยละ 87.45

2.2 การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชาของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ย ร้อยละ 66.67

3. ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.09) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.17)

ชัยณรงค์ อุดทน (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจัดการศึกษา ทางเลือกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 242 คน และศึกษาคูงานกรณีศึกษาสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางเลือกประสบผลสำเร็จ 3 แห่ง เพื่อกำหนด องค์ประกอบของรูปแบบ และประเมินองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน 2) เพื่อสร้างรูปแบบ การจัดการศึกษาทางเลือกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามองค์ประกอบที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 และประเมิน องค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจัดการศึกษาทางเลือกในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน จากการสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สภาพการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง สภาพปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาด้านความประพฤติ รองลงมา คือ ปัญหาด้านการเรียน ส่วน ความต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการและ จุดมุ่งหมาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารและการจัดการ ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 5 องค์ประกอบหลัก 47 องค์ประกอบย่อย โดยองค์ประกอบหลักมีสาระสำคัญของ ดังนี้ คือ 1) ด้านหลักการและจุดมุ่งหมาย ให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาค กระจายและให้โอกาสทางการศึกษา หลักการบูรณาการ หลักการยืดหยุ่น และหลากหลาย และหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมี

ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร 2) ด้านหลักสูตร เน้นให้มีความหลากหลาย บูรณาการและเชื่อมโยงกับสถานประกอบการเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการปฏิบัติจริง 4) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นการประเมินให้ครอบคลุม ทั้งทักษะ ความรู้ และการมีคุณธรรมจริยธรรม ตามสภาพจริง โดยเครื่องมือที่หลากหลายสอดคล้องเหมาะสม 5) ด้านการบริหารและการจัดการ เน้นการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้เข้าใจในการจัดการศึกษาทางเลือก จัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสร้างแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย และประสานความร่วมมือกับชุมชน

3. ผลการนำเสนอและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

จารุณี ลุนญา (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง การดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง 2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) ผู้ว่า/รองผู้ว่าราชการจังหวัด 3) ผู้บริหาร/หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) นักวิชาการอิสระ/อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย และ 5) ผู้บริหารระดับสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 17 ท่าน สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเองตามทัศนะความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในด้านโครงสร้างการบริหาร การจัดระบบบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างการบริหาร ให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาในท้องถิ่นระดับจังหวัดและระดับชาติ โดยหน่วยงานท้องถิ่นระดับจังหวัดมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาของจังหวัดทุกระดับ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย หน่วยงานระดับชาติมีบทบาทหน้าที่ควบคุม กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาภาพรวม โดยมีสภาการศึกษาทำหน้าที่กำหนดทิศทางและวางนโยบาย และให้มีกฎหมายด้านการศึกษาโดยเฉพาะเพื่อใช้ร่วมกันทั้งระบบ

2. ด้านการจัดระบบการบริหารงานบุคคล ให้มีกฎหมายด้านการบริหารงานบุคลากรครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะใช้ร่วมกันทั้งระบบ ต้องมีใบประกอบวิชาชีพและการรับรองวุฒิจากหน่วยงานรับรองคุณวุฒิการศึกษา การสรรหา แต่งตั้ง การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัย เป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นระดับจังหวัด มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นอิสระในการบริหารจัดการเพื่อพิทักษ์สิทธิของครู

3. ด้านการบริหารงานวิชาการ มีหน่วยงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติเพื่อจัดทำหลักสูตรในส่วนกลาง ท้องถิ่นระดับจังหวัดมีหลักสูตรมาตรฐานกลางและหลักสูตรท้องถิ่นที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นตนเอง มีการวิจัยสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มีแผนการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเน้นความเป็นสากล มีระบบการพัฒนามาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

4. ด้านการบริหารงบประมาณ มีความเป็นอิสระในการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน แหล่งที่มาของงบประมาณได้รับทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นระดับจังหวัด

5. ด้านการบริหารสถานศึกษา เน้นการกระจายอำนาจลงสู่สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท เพื่อให้มีอิสระในการบริหารตัวเอง ให้เป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบบริหารด้วยองค์คณะบุคคล

สุมาลี ศรีวง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 285 โรงเรียน จำนวน 855 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ที่มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการ

จัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดสภาพแวดล้อม 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประสานความร่วมมือ

2. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา และแนวทางการดำเนินงาน ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาและแนวทางสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

3. การประเมินรูปแบบจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 ด้าน 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

จากองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษา ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษา

ที่	องค์ประกอบ	ปรัชญา เวสารัชช์ (2545)	ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2553)	สุรินทร์ ภูสิงห์ (2552)	ชวนคิด มะเสนาะ (2554)	ศุภิสภา วิทยานุกรณ์ (2554)	กรรณิการ์ กลั่นหวาน (2556)	กรกฎ ไชยเจริญ (2556)	กัลยาณี พรหมทอง (2556)	เกชา เหลืองสุดใจชื่น (2557)	ชัยณรงค์ อดทน (2558)	จารุณี คุณภูงา (2559)	สุมาลี ศรีผิง (2560)	ความถี่
1	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2	ด้านการบริหารจัดการ	✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	9
3	ด้านครู	✓			✓	✓	✓	✓	✓			✓		7
4	ด้านหลักสูตรการศึกษา	✓			✓			✓	✓	✓	✓			6
5	ด้านการวัดและประเมินผล		✓		✓			✓	✓	✓	✓			6
6	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	✓			✓	✓							✓	4

จากตารางจะเห็นว่าองค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี (theoretical framework) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบที่มีนักวิชาการให้นิยามและได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษา จำนวน 12 ท่าน และสรุปรวมได้องค์ประกอบที่นักวิชาการได้ทำการวิจัยมากที่สุดและนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ในครั้งนี้จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

3.8 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการจัดการศึกษา

จากสังเคราะห์องค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี (theoretical framework) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สรุปรวมได้องค์ประกอบที่นักวิชาการได้ทำการวิจัยมากที่สุดและนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ในครั้งนี้จำนวน 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และ 7) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

3.8.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านกระบวนการเรียนการสอน มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านกระบวนการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2544) ที่ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จะเป็นจริงได้เมื่อครูจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้หากครูจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพที่เป็นจริงและนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง จัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนสนใจติดตามศึกษา มีบรรยากาศการเรียนที่อบอุ่นและเป็นกันเอง ใช้วิธีการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และได้รับประโยชน์สูงสุด

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนว่า การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

พรสวรรค์ จงสุมาลย์ (2548) ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนว่า การจัดเรียน การสอนเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ร่วมมือกันทำให้นักเรียน ได้รับความรู้ ความสามารถ จนมีประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่าเพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของสังคม ด้วยเหตุนี้ การเรียน การสอนจึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมด การจัดการเรียนการสอนที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดคู่มือครู รวมถึงสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ (2550) ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนว่า เป็นแนวการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทาง ปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมี ส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้ สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลายคือ พหุปัญญา รวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

กัลยาณี พรหมทอง (2556) ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนว่า เป็นแบบแผน หรือลักษณะของการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการด้านกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดประมวลการสอน การจัด ตารางสอน การจัดอาจารย์เข้าสอน วิธีการสอน การสอนซ่อมเสริมเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขอมรับความสามารถและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน โดยแบ่งเวลาและเนื้อหาได้อย่าง เหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมทั้งผู้เรียนและผู้สอน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและ ผู้เรียน

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะของการจัดการด้าน กระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยให้ความสำคัญ กับผู้เรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และมีการเตรียมความพร้อมทั้งผู้เรียนและ ผู้สอน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในการวิจัยในครั้งนี้ กระบวนการเรียน การสอน หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับแผนการ

จัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งด้านความสนใจ ความสามารถ และความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ควบคู่การฝึกทักษะต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้เรียน รวมถึงการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และได้รับประโยชน์สูงสุด เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.8.2 ด้านการบริหารจัดการ

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านการบริหารจัดการ มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

Jesse (1999 : 140) ให้คำนิยามของการบริหารจัดการว่า การบริหารจัดการนั้นจะต้องดำเนินการไปตามกระบวนการบริหาร ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า 2) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน 3) การสั่งการ (Directing) คือ การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน 4) การประสานงาน (Coordinating) คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน 5) การควบคุมงาน (Controlling) คือ เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

Koontz and Odonnell. (2001 : 297) ให้คำนิยามของการบริหารจัดการว่า ให้ความเห็นว่างานบริหารจัดการเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร (Managerial Functions) ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นแผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัด องค์การที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหาร ที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การจัดองค์การจึงหมายถึงการนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภท มาบูรณาการเพื่อดำเนินการ 3) การจูงใจ (Motivating) คือ การจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้หมายถึง การอำนวยการ (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำ ในการ

ดำเนินการ (Leading) 4) การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ให้คำนิยามของการบริหารจัดการว่า การบริหารจัดการเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา ที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังเป็นต้องมียุทธศาสตร์ทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ รวมถึงเงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมายเหตุ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา หรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผน กำหนดแผนงานและโครงการ การกำหนดตำแหน่งและหน้าในหน่วยงานให้ชัดเจน การพิจารณาสั่งการ และมอบหมายงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ในการวิจัยในครั้งนี้ การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยมีการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา การกำหนดตำแหน่งและหน้าในหน่วยงานให้ชัดเจน การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

3.8.3 ด้านครู

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านครู มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านครู ไว้ดังนี้ ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ให้คำนิยามของครูว่า ครูผู้สอนหรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์ ก็คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและ

อาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

กัลยาณี พรหมทอง (2556) ให้คำนิยามของครูว่า แบบแผนหรือลักษณะของการดำเนินการเกี่ยวกับครู ได้แก่ การสรรหาครู การพัฒนาครู การธำรงรักษาไว้ซึ่งครูที่มีคุณวุฒิความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ มีความรู้เนื้อหาเป็นอย่างดี มีความรู้และประสบการณ์ในการสอน มีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและผู้เรียนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้ครูมีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นและการประเมินผลการสอนและการปฏิบัติงานของครู

สรุปได้ว่า ครู หมายถึง บุคลากรซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้แก่นักเรียน ซึ่งครูจะต้องมีคุณวุฒิความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ มีความรู้เนื้อหาเป็นอย่างดี มีความรู้และประสบการณ์ในการสอน มีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและผู้เรียน ต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา ในรูปแบบของการศึกษาอบรมมาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยในครั้งนี้ ครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ซึ่งครูจะต้องมีคุณวุฒิความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล รวมทั้งต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา ในรูปแบบของการศึกษาอบรมมาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด ให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.8.4 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

Oliva (2009) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นการให้นิยามโดยยึด จุดประสงค์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม และวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การให้นิยามโดยยึด จุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตรจึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียน ควรจะเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะ อย่างไร หลักสูตรในแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็น วิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จตาม จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้น เช่น หลักสูตร คือ การถ่ายทอดมรดก ทางวัฒนธรรม หลักสูตร คือ การ พัฒนาทักษะการคิดผู้เรียน เป็นต้น 2) การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) นิยาม ของหลักสูตร ในลักษณะนี้จึงเป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรซึ่งแล้วแต่ว่าเนื้อหาของสาระ ของหลักสูตรนั้น มีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง หรือ หลักสูตรที่เน้นการปฏิรูปสังคม เป็นต้น 3) การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือ ยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการให้นิยามใน เชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือ เทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา หลักสูตร คือ การ อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำงานกลุ่ม หลักสูตร คือ การเรียนรู้เป็นรายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือ แผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

สุริยา เหมตะศิลป์ (2542) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารในสถานศึกษา เพราะงานวิชาการเป็นงานหลักของสถาบันการศึกษา ผู้บริหารต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดนโยบายทิศทางการเรียน ตลอดจนทั้งแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการ และ ต้องสามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ การเรียน รวมทั้งให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างดีด้วย ดังนั้นการทำความเข้าใจกับ หลักสูตรอย่างชัดเจนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารพึงกระทำ

ปรัชญา เวสารัชช (2545) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรหรือสาระ เนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษา มักจัดทำหลักสูตรเป็น ตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาระดับ แต่ ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอน เพื่อ

ปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

พรสวรรค์ จงสุมาลย์ (2548) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในระบบการศึกษาเปรียบเสมือนหัวใจของการดำเนินงาน เพราะการจัดการศึกษาจะดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับหลักสูตร การบริหารหลักสูตรเป็นทิศทางของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นจุดรวมของ จุดหมาย โครงสร้าง ระยะเวลาเรียน เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันทั้งหมดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการเรียนการสอน ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ปกครองควรมี ความรู้ชัดเจนเรื่องหลักสูตรเพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากที่สุด

วีรพล รัตนภาสกร (2554) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นการจัดทำ หลักสูตรการเรียนของสถานศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ประกอบด้วยการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนปกติ เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความสามารถในการ เรียนมากขึ้นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การการแนะแนวการศึกษา โดยให้คำแนะนำกับผู้เรียนใน การพัฒนา ความสามารถในการเรียนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรที่สถานศึกษาได้จัดขึ้น

กัลยาณี พรหมทอง (2556) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นแบบแผนหรือ ลักษณะการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ด้าน วิชาการและวิชาชีพ การประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง การจัดทำเอกสารหลักสูตร การจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร และการบริหารหลักสูตรอย่างมี ประสิทธิภาพ

รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์ (2557) ให้คำนิยามของหลักสูตรสถานศึกษาว่า มีความหมาย ในสองนัย คือ เนื้อหาสาระและแผนการจัดประสบการณ์ 1) เนื้อหาสาระ หมายถึง ความรู้ที่ต้องการให้ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ มีทั้งเป็นข้อเท็จจริง และกระบวนการ ความคิดพื้นฐาน มโนทัศน์และระบบการคิด 2) แผนการจัดประสบการณ์ หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่พัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้ ความสามารถ ทักษะในการที่จะดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้ จากการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ร่วมกิจกรรมทางสังคมภายใต้การดูแลของโรงเรียน

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นลักษณะการจัดทำหลักสูตรการเรียนของสถานศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนพัฒนาไป ในทิศทางที่ดีขึ้น เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการ

ของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ควรมีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ และการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมถึงมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนมากน้อยอย่างไร เพื่อนำไปสู่การการแนะแนวการศึกษา ในการวิจัยในครั้งนี้ หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีเนื้อหาสาระหรือทักษะที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษานั้นควรมีการอ้างอิงถึงหลักสูตรแกนกลาง มีเนื้อหาสาระหรือทักษะที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ควรมีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ และการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.8.5 ด้านการวัดและประเมินผล

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านการวัดและประเมินผล มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านการวัดและประเมินผล ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการ ประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

พรสวรรค์ จงสุมาลย์ (2548) ให้คำนิยามของการวัดและประเมินผลว่า การวัดประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะว่าการวัดและการประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนของครู ทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไรจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น รวมทั้งยังเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน ให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนวิชานั้นอย่างไร สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้หรือไม่ เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงเป็นราย ๆ ไป นอกจากนี้การประเมินผลยังมีประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการบริหารโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร แผนการสอน และบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติว่า ประสบปัญหาอย่างไรและควรแก้ไขอย่างไร เป็นต้น

อังคณา ตุงคะสมิท (2550) ให้คำนิยามของการวัดและประเมินผลว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

อมรศรี คำหล้า (2553) ให้คำนิยามของการวัดและประเมินผลว่า เป็นกระบวนการในการกำหนดตัวเลข ปริมาณ อันดับ ข้อมูล และสัญลักษณ์ให้กับวัตถุ สิ่งของและบุคคล ตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือที่จะวัด และสิ่งที่จะวัด คือคุณสมบัติของสิ่งนั้น ๆ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง และนำผลที่ได้มาเป็นเกณฑ์คุณภาพของผู้เรียน พร้อมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนของครู

สมชาย รัตนทองคำ (2554) ให้คำนิยามของการวัดและประเมินผลว่า การวัดและประเมินผลทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำ 3 คำ คือ 1) การทดสอบ (testing) หมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่เรียกว่าข้อสอบหรือแบบทดสอบที่มีมาตรฐานให้ผู้สอบตอบ 2) การวัดผล (measurement) หมายถึง การวัดคุณลักษณะ (attribute) ของบุคคลจากผลการตอบคำถามในแบบทดสอบตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อแสดงคุณค่าเชิงปริมาณหรือตัวเลขที่วัดได้ การวัดผลนอกจากใช้แบบทดสอบแล้วยังรวมถึงการใช้เครื่องมืออื่นเพื่อ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์การตรวจผลงานต่าง ๆ ที่ กำหนดให้ผู้ประเมินทำ 3) การประเมินผล (evaluation) หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่นำข้อมูลจากการ วัดผลมาตีค่าและตัดสินคุณค่าของผู้เรียน ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เมื่อมีการวัดผลจะทำให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดหลายด้าน เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใด เกณฑ์หนึ่งเพื่อตีค่า หรือสรุปคุณค่าออกมาถือว่าเป็นกระบวนการประเมิน ผลการประเมินจะมีความถูกต้องเที่ยงตรง เพียงใดขึ้นกับความถูกต้องของผลการวัด ถ้าผลการวัดถูกต้องการประเมินก็จะมี ความเชื่อถือได้มากและตรงกับความเป็นจริง ถ้าผลการวัดผิดพลาด การประเมินก็จะผิดพลาดไปด้วย การวัดผลและการประเมินผลมีความแตกต่างกัน

กัลยาณี พรหมทอง (2556) ให้คำนิยามของการวัดและประเมินผลว่า เป็นแบบแผน หรือการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ได้แก่ การนำหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลมาใช้อย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการการวัดประเมินผลในกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากการวัดและการประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการนำผล

การวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการสอนของครู ทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตน และพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งยังเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน ให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนวิชานั้นอย่างไร ในการวิจัยในครั้งนี้ การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่ให้ครูใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน โดยการวัดและประเมินผลผู้เรียน พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.8.6 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

รูปแบบการจัดการศึกษาด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม มีนักวิชาการให้นิยามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ไว้ดังนี้

Hodgetts (1984) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นคุณลักษณะส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะบ่งบอกถึงเจตคติ การรับรู้และความคาดหวังของสมาชิกในองค์กร ซึ่งสามารถวัดได้จากการรับรู้ของสมาชิกในองค์กร

Poole (1985) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเกี่ยวข้องกับสภาพขององค์โดยรวม บรรยากาศขององค์กรเป็นคำอธิบายสภาพองค์กรมากกว่าจะเป็นการประเมินหรือมีปฏิริยาแบบสอดคล้องอารมณ์ บรรยากาศขององค์กรเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามปกติขององค์กรที่มีความสำคัญต่อองค์กรและสมาชิกในองค์กร ซึ่งบรรยากาศขององค์กรจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเจตคติของสมาชิกในองค์กรด้วย

Leeper (1987) เสนอหลักเกณฑ์การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในชั้นเรียนเอาไว้ ดังนี้

1. เนื้อที่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนควรมีบริเวณกว้างพอเพียงที่นักเรียนจะแสวงหา ค้นคว้าทดลองสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่
2. การจัดห้องเรียน ควรมีเนื้อที่เพียงพอที่เด็กจะเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ และปลอดภัย
3. วัสดุอุปกรณ์ ควรมีมากพอที่จะให้เด็กได้เล่นคนเดียว เล่นคู่ขนานและเล่นเป็นกลุ่ม

4. วัสดุอุปกรณ์ ควรมีมากพอที่จะให้เด็กทำงานและเล่นทั้งที่เป็นกิจกรรมที่ทำอย่างสนุกสนาน และกิจกรรมที่ทำอย่างเงียบ ๆ
5. วัสดุอุปกรณ์ ควรสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย
6. วัสดุอุปกรณ์ ควรมีความทนทานและคงทนต่อการเล่นของเด็ก ๆ จำนวนมาก
7. วัสดุอุปกรณ์ ควรจะสามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ และเมื่อเด็กเลิกเล่น หรือไม่ต้องการใช้แล้วก็ควรมีที่เก็บของเหล่านั้น
8. วัสดุอุปกรณ์แต่ละอย่างควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนและให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละวัย
9. วัสดุอุปกรณ์ที่มีควรเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จะส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก และกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของนักเรียน
10. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ควรจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และระดับวุฒิภาวะของนักเรียน
11. ควรมีตู้ หรือช่องสำหรับให้เด็กเก็บเสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัว
12. ควรมีห้องน้ำและอ่างล้างมือที่สะดวกในการใช้สำหรับนักเรียน
13. ห้องเรียนควรมีอุณหภูมิ แสงสว่าง และการถ่ายเทอากาศอย่างพอเหมาะ

Jensen (2008, P122-124) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สำหรับกิจกรรมที่ต่างกัน เพื่อให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เรียนรู้ที่จะใช้การจัดแสงไฟ คนตรี กลิ่นหอม ๆ ชนิดต่าง ๆ ความเงียบ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแตกต่างออกไป เช่น คนตรีชนิดต่าง ๆ จะกระตุ้นหรือช่วยให้ผู้ฟังผ่อนคลาย และช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดียิ่งขึ้น

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและการถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่จะต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งสำหรับผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแล คือความพอเพียง เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัด

บรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

พรสวรรค์ จงสุมาลย์ (2548) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่ถือว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการศึกษา การบริหารให้เกิดประโยชน์ และประสิทธิภาพในการใช้สอยดี เป็นเรื่องที่ฝ่ายบริหารโรงเรียนจะต้องกระทำ โดยเอาใจใส่ปรับปรุงอยู่เสมอให้สะอาด เหมาะแก่การเรียนรู้อุณหภูมิกับบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ที่จะมีความสำคัญต่อทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน และทำให้การเรียนรู้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นต้น

วีรพล รัตนภาสกร (2554) ให้คำนิยามของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่า บรรยากาศหรือลักษณะสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวผู้เรียน หรือบุคลากรในองค์กร โดยสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละองค์กร สามารถส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของตัวผู้เรียนหรือบุคลากรในองค์กร

สรุปได้ว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อมการจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ในห้องเรียนยังจำเป็นต้องจัดมุมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในห้องเรียน ทั้งนี้สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ความพอเพียง เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในการวิจัยในครั้งนี้ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ลักษณะของอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยในห้องเรียนมีความจำเป็นต้องจัดมุมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในห้องเรียน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบ

4.1 ความหมายของรูปแบบ

Smith and Other (1980 : 6-8) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ ว่าหมายถึง การย่อปรากฏการณ์จริงให้เล็กลงเพื่อใช้หาความเข้าใจข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น แบบจำลองไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่เป็นตัวแทนของความจริง หรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

Bardo and Hardman (1982 : 70) ได้ขยายความของรูปแบบว่ารูปแบบเป็นอะไรบางอย่าง ที่เราพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ

Schwirian (1983 : 70) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัติ นั้น ๆ”

Willer (1986 : 15) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของชุดปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยาม ความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง

Stoner and Wankel (1986 : 12) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ เป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

Steiner (1988 : 120) กล่าวว่า โมเดล หมายถึง สิ่งของสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง และได้จำแนกความหมายเฉพาะของโมเดลเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. โมเดลเชิงกายภาพ (Physical Models) แบ่งออกเป็นดังนี้

1.1 โมเดลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model-of) เช่น โมเดลหรือแบบจำลองเครื่องบินเอฟ 16 ลำเล็ก ๆ ที่เราสร้างจำลองมาจากเครื่องบินเอฟ 16 เป็นต้น

1.2 โมเดลเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model-For) เช่น โมเดลหรือแบบจำลองที่ออกแบบ เพื่อใช้เป็นต้นแบบผลิตเครื่องบินเอฟ 16 โดยเราต้องสร้างโมเดลหรือแบบจำลองชนิดนี้ขึ้นมา ก่อนเพื่อจะนำไปเป็นต้นแบบผลิตเครื่องบินเอฟ 16 ลำจริง เป็นต้น

2. โมเดลเชิงแนวคิด (Conceptual Models) แบ่งออกเป็นดังนี้

2.1 โมเดลเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 โมเดลเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-For) คือ โมเดลหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี เช่น โมเดลที่สร้างขึ้นมาจากทฤษฎีการคัดสรรตาม

ธรรมชาติ (Theory of Natural Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบาย ทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

Daft, (1992 : 20) กล่าวว่า แบบจำลอง หมายถึง ตัวแทนอย่างง่ายที่ใช้อธิบายมิติที่สำคัญบางมิติ ขององค์การจากการศึกษาความหมายของ รูปแบบ สรุปได้ว่า รูปแบบมีสองลักษณะ คือ ความหมายเชิง กายภาพ ซึ่งหมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และความหมายเชิงแนวคิด คุณลักษณะซึ่ง หมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรมและความหมายเชิงแนวความเป็นจริงอย่างง่าย หรือย่อส่วน ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเหตุเป็นผล และการเชื่อมโยงสิ่ง ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยใช้เหตุผลข้อมูลและฐานคติมาประกอบกัน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อธิบายทฤษฎีที่มีอยู่แล้วให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนใช้เป็น แนวทางในการดาเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป หรือกล่าวโดยสรุปว่า รูปแบบ หมายถึงเค้าโครง ของเรื่องที่ต้องการศึกษาโดยแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยในการศึกษา ปัญหา แนวคิด และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความ เข้าใจง่ายและดียิ่งขึ้น

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ได้กล่าวว่า: รูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทาง คณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะที่เขวากันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็น ต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการที่เป็นระบบ

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2549) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดด้านหลักการ วิธีการ ดำเนินการ และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้ พจนานุกรมการศึกษาซึ่ง Good เป็นบรรณาธิการ ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบ ไว้ 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือ แนวคิด

4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็น ตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยาย เป็นภาษาก็ได้

ทิสนา แคมมณี (2550 : 220) กล่าวว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิด ที่เป็นนามธรรม ซึ่ง บุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคาอธบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือ แผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, น. 124) ได้กล่าวว่า ความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้ 1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบในความหมายนี้ มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบ แผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical model” 3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางที เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

วิมล จันทร์แก้ว (2555 : 25) ให้ ความหมายคำว่ารูปแบบ แบบจำลองหรือหุ่นจำลองเป็นคำ ที่ใช้ กันแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวิชาการสาขาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการบริหารโมเดล หรือตัวแบบนี้มาจากคำ ในภาษาอังกฤษว่า “Model” ส่วนคำ ที่ใช้ในภาษาไทยนั้น ยังไม่ได้กำหนด ชัดเจนว่าจะใช้คำ ไດทั้งนี้ลักษณะคำ ที่ใช้นั้นส่วนใหญ่จะแตกต่างกันตามลักษณะวิธีอ้างอิงแหล่งที่มา และที่ใช้แล้วบัญญัติศัพท์ใหม่ขึ้นเรียกว่า สูตรเศรษฐกิจ ส่วนสูตรเศรษฐกิจจะเป็นสาขาใด ก็เดิมชื่อ สาขาที่เกี่ยวข้องลงไป อาทิ สูตรเศรษฐกิจของการศึกษา สูตรเศรษฐกิจทางวิศวกรรมศาสตร์ หรือ นักวิชาการบางท่านเรียกว่า โมเดล ทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ ซึ่งความหมายของคำว่า โมเดล ที่ใช้กันมี หลายอย่าง เช่น ในสาขาวิชาโสตทัศนศึกษาเรียกว่า หุ่นจำลอง หมายถึง การจำลองแบบลักษณะที่เป็น สามมิติคล้ายคลึงหรือเหมือนกับของจริงต่างกันในขนาด นอกจากนี้วงการศึกษ วิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์และวิศวกรรม ก็เรียกว่าหุ่นจำลอง เพราะช่วยให้เข้าใจสภาพที่แท้จริงของสิ่งนั้น ได้อย่าง ลึกซึ้ง เช่น โลกระบบสุริยจักรวาลอวัยวะภายในของคน ส่วนประกอบเครื่องจักร และลักษณะของ โมเดลกุล ส่วนในด้านการบริหารนั้นนิยมเรียกว่า รูปแบบหรือต้นแบบ ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำ ว่า รูปแบบเพื่อประโยชน์ในการทา ความเข้าใจ และนำไปสู่การศึกษาหลักการพัฒนารูปแบบทางการ บริหารต่อไป

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยต่าง ๆ หรือ ตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบเป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบในอนาคต 2) รูปแบบเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และ 3) รูปแบบเป็นแบบจำลองอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น ควรแสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบที่เป็นแบบแผนขององค์ประกอบในแต่ละด้านของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้อุช่วยสามารถวิเคราะห์และเข้าใจกระบวนการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยได้ง่ายและดียิ่งขึ้น

4.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Smith R. H., et al. (1980, p.461) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) จำแนกเป็น

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Ionic model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลองหุ่นไล่กา ฯลฯ

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนการทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องฝึกหัดบิน รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbol model) จำแนกเป็น

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative model) เป็นการใช้ข้อความปกติ ธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงานคำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Quantitative model) เช่น สมการ และ โปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Hersey (1982) และ Branchard & Johnson (อ้างอิงในศักดิ์ดา สถาพรวงษา, 2549 : 18) กล่าวว่า รูปแบบกับทฤษฎีมีใช้สิ่งเดียวกันแต่มีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) คือ โมเดลที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์งานวิจัย หรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาข้อสรุปที่ใช้อธิบาย ทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา เมื่อทดสอบโมเดลกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้แล้ว ถ้ามีความสอดคล้องกัน โมเดลนั้นก็มีความน่าเชื่อถือ อันอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ ต่อไป ดังนั้น การสร้างโมเดลเชิงทฤษฎีจึงอาจเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ เท่านั้น

2. ทฤษฎีเชิงปฏิบัติ (Practical Model) คือ โมเดลที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือเพื่อนำไปใช้อธิบาย ทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษาดังนั้น โมเดลจึงเป็นเพียงแบบจำลองอย่างหนึ่งที่ได้จากการถ่ายทอดจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

Joyce and Weil (1985) ซึ่งได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิด หลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบกระบวนการสารสนเทศ (Information-processing Models) เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) รูปแบบปัจเจกบุคคล (Personal Models) รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย

3) รูปแบบสังคมสัมพันธ์ (Social interaction Model) เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบุคคลต่อสังคม

4) รูปแบบพฤติกรรม (Behavior Models) เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบจุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

Steiner (1988) ได้แบ่งออกประเภทเป็น 2 ประเภท คือ

1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Ethical Model or Model-of) เป็นการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพเช่นเดียวกับรูปแบบความคิดของวินสันและมอร์แรน

2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

Keeves (1988, pp. 561-565) แบ่งออกเป็นประเภทของรูปแบบเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) รูปแบบเชิงอุปมาอุปมัย (analogue model) คือ รูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบจำลอง มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบจำลองระบบสุริยะกับระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาคารจำลองกับระบบธนาคารที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับผลผลิตจริง

2) รูปแบบเชิงภาษา (semantic model) คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะช่วยใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพรูปแบบมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด แผนภูมิ แบบแผนหรือโครงการ

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical models) คือ รูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

4) รูปแบบเชิงเหตุผล (causal model) คือ รูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลมีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

4.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

Evancevich & others (1989, อ้างอิงใน สักดา สถาพรวงษา. 2549 : 14) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบมี 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ จากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

Keeves (1997 : 386 – 387) ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้

3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการ สืบเสาะความรู้

4. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationships)

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545 : 16) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เน้นบริบทและความเป็นมาของแนวคิด ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548 : 10) กล่าวว่า ใ้ว่า รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภาพวาดสำเร็จ 2) การกำหนดโครงสร้าง 3) การบริหารจัดการ และ 4) ติดตามและกำกับ

โดยสรุปจากการศึกษากรณีตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารหรืองานวิจัย พบว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่า จะต้องมียุ่ประกอบใดบ้าง จำนวนเท่าใด และมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กัลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นสำคัญแต่ทั้งนี้รูปแบบจะต้องมีตัวแปรผันครบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกันและความสัมพันธ์เหล่านั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบนั้นโดยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ พิสูจน์ได้ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

4.4 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เปรียบเสมือนกับเป็นสิ่งที่ผู้สนใจทา การศึกษาในเรื่องนั้น ๆ ได้เข้าใจเบื้องต้นและนำไปสู่การศึกษาในเชิงลึกต่อไปดังนั้นคุณลักษณะที่ดีของรูปแบบจึงควรมีลักษณะดังที่ ทาค้าโอะ มียากาวะ (อ้างอิงในคงศักดิ์ สันพฤทษวงษ์, 1986 : 15) กล่าวว่า รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวม ๆ รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจ สอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์แต่เมื่อทดสอบรูปแบบแล้วปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิง ประจักษ์แบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป รูปแบบควรอธิบายโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิด

ใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่อง que ศึกษาได้ รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น

Keeves, P. John (1988, p.560) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. ประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวมๆ (Associative relationship)
2. ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งสามารถที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐาน ของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. ควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่อง que ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ แล้วควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

4.5 การประเมินรูปแบบ

การประเมินรูปแบบหรือการทดสอบรูปแบบก็มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการตรวจสอบรูปแบบนั้น ๆ ว่ามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพียงตรง เชื่อถือได้เพียงใด โดยปกติแล้วการวิจัยทางสังคมศาสตร์แลพฤติกรรมศาสตร์มักจะประเมินรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ ผลของการประเมินรูปแบบจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธรูปแบบนั้น ๆ และนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป

Maduas, Scriven and Stufflebeam, (1983 : 399-402) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบดังนี้

1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นลักษณะการประเมินความเป็นไปได้ในการไปปฏิบัติจริง
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์เป็นลักษณะการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม เป็นลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามความต้องการที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงแต่อย่างไรก็ตามการประเมินรูปแบบนั้นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ แต่โดยปกติ

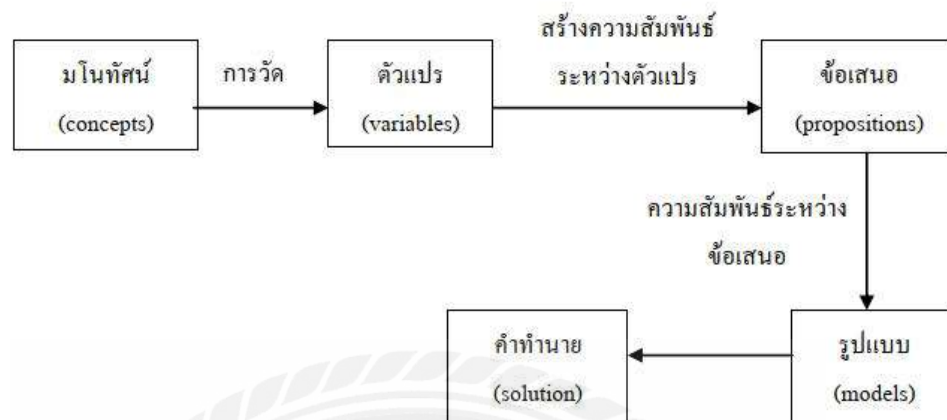
แล้วในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ จะทำ การประเมินรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิธีการเชิงปริมาณซึ่งต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อมั่นของข้อมูลตัวเลข มิฉะนั้นอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดีส่วนบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อน ก็อาจจะประเมินโดยแนวทางที่เน้นการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

4.6 การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องที่กำลังศึกษา ให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้น และนำไปสู่การศึกษาในเชิงลึกต่อไป ดังนั้นรูปแบบที่พัฒนาจึงควรมีความชัดเจนอย่างเหมาะสม โดยรูปแบบที่ผู้วิจัยนำเสนอในครั้งนี้เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้สอนหรือฝึกรวมได้นำไปใช้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการพัฒนา ทั้งนี้ตัวแปรและบริบทในการใช้มีลักษณะเช่นเดียวกับการสอนโดยทั่วไป ด้วยเหตุผลนี้จึงได้นำแนวคิดหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนและการพัฒนาฝึกรวมมาศึกษา วิเคราะห์สรุปเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้

Willer (1986, p. 83) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบว่าอาจมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปการสร้างรูปแบบอาจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างรูปแบบและการหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ

Steiner (1988) และ Keeves (1988) กล่าวว่า การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบของ Steiner (1988)

ศักดิ์ดา สถาพรวงษา (2549 : 19-20) สังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบของนักวิชาการต่าง ๆ ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง แยกเป็น
 - 1.1 การศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.2 การระบุปัญหาและความต้องการจำเป็น
 - 1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลหรือภารกิจเพื่อกำหนดหลักการ องค์ประกอบ
 - 1.4 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา
2. การสร้างหรือการพัฒนาารูปแบบ
 - 2.1 การสร้างแบบร่าง หรือรูปแบบเบื้องต้น หรือการนำเสนอทางเลือก หรือการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างรูปแบบ
3. การตรวจสอบหรือทดสอบรูปแบบ
 - 3.1 การหาความเหมาะสม ความตรงและความเป็นไปได้ การยอมรับ หรือการประมวลความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 3.2 การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 - 3.3 การเปรียบเทียบองค์ประกอบและภารกิจ
 - 3.4 การทดลองใช้

4. การแก้ไขและพัฒนาให้สมบูรณ์

4.1 การทบทวน การให้ข้อเสนอแนะ

สมาน อิศวภูมิ (2549 : 15) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยต้องดำเนินทั้ง 3 ส่วน คือ การศึกษารูปแบบ การออกแบบรูปแบบใหม่ และการนารูปแบบใหม่ไปทดลองใช้ในสภาพจริง ซึ่งจะเป็นการทดลองใช้ตามสภาพจริงโดยไม่ต้องควบคุมตัวแปรอย่างเข้มงวดมากนัก หรือทดลองตามแบบการวิจัยทดลองที่แท้จริงก็ได้ และรายงานผลการทดลองใช้ส่วนจะมีการทดลองใช้รูปแบบจะมีการดำเนินการที่รอบคอบขึ้นอยู่กับลักษณะการวิจัยและพัฒนานั้น

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, น. 72 -79) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา 19 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และ 4) การตรวจสอบประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550, น.163-175) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบกระบวนการงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการสร้าง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ 2) การศึกษากระบวนการงบประมาณ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินงานในปัจจุบัน โดยสอบถามจากผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียน และสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 3) การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การปรับปรุงรูปแบบ และนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

วาโร เฟ็งส์วัสต์ (2553, น.9-11) การพัฒนารูปแบบ มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยต้องสร้างและพัฒนารูปแบบเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis model) โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีการศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ได้เป็นอย่างดี จะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบและตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ มีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้ อาจดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการ ในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) อาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์สนทนากลุ่ม เป็นต้น

2.2 การศึกษารายกรณี (Case study) หรือพหุกรณี เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศในการพัฒนารูปแบบ

2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ อาจใช้การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

ดังนั้น การจัดทำรูปแบบ ผู้วิจัยอาจใช้ข้อมูล 1 และ 2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง จะทำให้ทราบอิทธิพลและความสำคัญขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ การทดสอบรูปแบบอาจทำใน 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนา โดย The joint committee on standards of education evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stafflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2555, น.54-56)

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasible standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility standards) เป็นการประเมินสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าได้ตัวเลข แล้วสรุป ซึ่ง Eisner, (1976, pp.192-193) ได้เสนอแนะแนวคิดการทดสอบ และการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์ และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะประเมิน แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องมือวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบ และเข้าใจอย่างแท้จริง ในวงการศึกษาานิยมใช้รูปแบบนี้มาใช้เรื่องความต้องการทราบข้อมูลอย่างลึกซึ้ง และความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือ่าผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น เทียงธรรม และมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐาน และเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ นั้นเอง

2.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอรรถาัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

3. การทดสอบรูปแบบ โดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง นิยมใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบตามเทคนิคเดลฟายแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4. การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบจากการประเมินมาปรับปรุงรูปแบบต่อไป

จากการศึกษาการสร้างและพัฒนารูปแบบ จากนักวิชาการที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้นสรุป ได้ว่า การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสามตอนใหญ่ ๆ คือ 1) การสร้างรูปแบบ 2) การทดสอบหรือการหาความตรงของรูปแบบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง 3) การประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนที่มีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ

4. บทสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. การจัดการศึกษา จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี (theoretical framework) เรียงตามลำดับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย

ใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบที่มีนักวิชาการให้นิยามและได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษา จำนวน 12 ท่าน สรุปองค์ประกอบการจัดการศึกษาและนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ในครั้งนี้จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

1.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปรัชญา เวสารัชช (2545), ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2553), ชวนคิด มะเสนะ (2554), สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554), กรกฏ ไชยเจริญ (2556), กัลยาณี พรหมทอง (2556), เกชา เหลืองสุใจขึ้น (2557), ชัยณรงค์ อดทน (2558), จารุณี ลุนภูงา (2559) และสุมาลี ศรีผง (2560)

1.2 ด้านการบริหารจัดการ ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปรัชญา เวสารัชช (2545), สุรินทร์ ภูสิงห์ (2552), สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554), กรรณิการ์ กลิ่นหวาน (2556), กัลยาณี พรหมทอง (2556), เกชา เหลืองสุใจขึ้น (2557), ชัยณรงค์ อดทน (2558), จารุณี ลุนภูงา (2559) และสุมาลี ศรีผง (2560)

1.3 ด้านครู ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปรัชญา เวสารัชช (2545), ชวนคิด มะเสนะ (2554), สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554), กรรณิการ์ กลิ่นหวาน (2556), กรกฏ ไชยเจริญ (2556), กัลยาณี พรหมทอง (2556) และจารุณี ลุนภูงา (2559)

1.4 ด้านหลักสูตรการศึกษา ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปรัชญา เวสารัชช (2545), ชวนคิด มะเสนะ (2554), กรกฏ ไชยเจริญ (2556), กัลยาณี พรหมทอง (2556), เกชา เหลืองสุใจขึ้น (2557) และ ชัยณรงค์ อดทน (2558)

1.5 ด้านการวัดและประเมินผล ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2553), ชวนคิด มะเสนะ (2554), กรกฏ ไชยเจริญ (2556), กัลยาณี พรหมทอง (2556), เกชา เหลืองสุใจขึ้น (2557), ชัยณรงค์ อดทน (2558) และสุมาลี ศรีผง (2560)

1.6 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ได้นำแนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปรัชญา เวสารัชช (2545), ชวนคิด มะเสนะ (2554), สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554) และสุมาลี ศรีผิง (2560)

2. คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เรียงตามลำดับความสอดคล้อง ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประกอบด้วยคุณภาพชีวิต ดังต่อไปนี้

2.1 คุณภาพชีวิตของคนทั่วไป ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980) องค์กรสหประชาชาติ (United Nation, 1989) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1996)

2.2 คุณภาพชีวิตของนักเรียน ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย The United Nations Children's Fund : UNICEF (2007) Bradshaw, Hoelscher, & Richardson (2007) Awartani et al. (2007) OECD (2008) Camfield et al. (2009) Lippman (2009) และ White (2009) Dubois (2009) Prettapapop (2009) Wallman (2012) The Children's Society (2012) Save the Children (2012) เบญจวรรณ หอมหวาน (2546) รจนา คงคาด้บ (2550) สุพรรณนิการ์ มาศขง (2554) และประสิทธิ์ เรื่องแสงอร่าม (2560)

2.3 คุณภาพชีวิตของคนพิการ ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับของนักวิชาการ องค์กร หรือหน่วยงานที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ชานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559) และจิโรช วีระสย และคณะ (2561)

สามารถสรุปขอบเขตเพื่อการวิจัยโดยรวมได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวกับของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย WHO (1996), McGregor (2006), Wallman (2012), The Children's Society (2012), Save the Children (2012), Pollard & Davidson (2001), Masters (2004), Zhan (2006), Awartani, Whiteman & Gordon (2008), Prettapapop (2009), สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540), จุฬาลักษณ์

สุนทรวิภาต (2540), รจนา คงคาลับ (2550), ชนกร ช้างน้อย (2552), สายฝน เหมสุทธิ (2553), สุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554) และจิรโชค วีระสย และคณะ (2561)

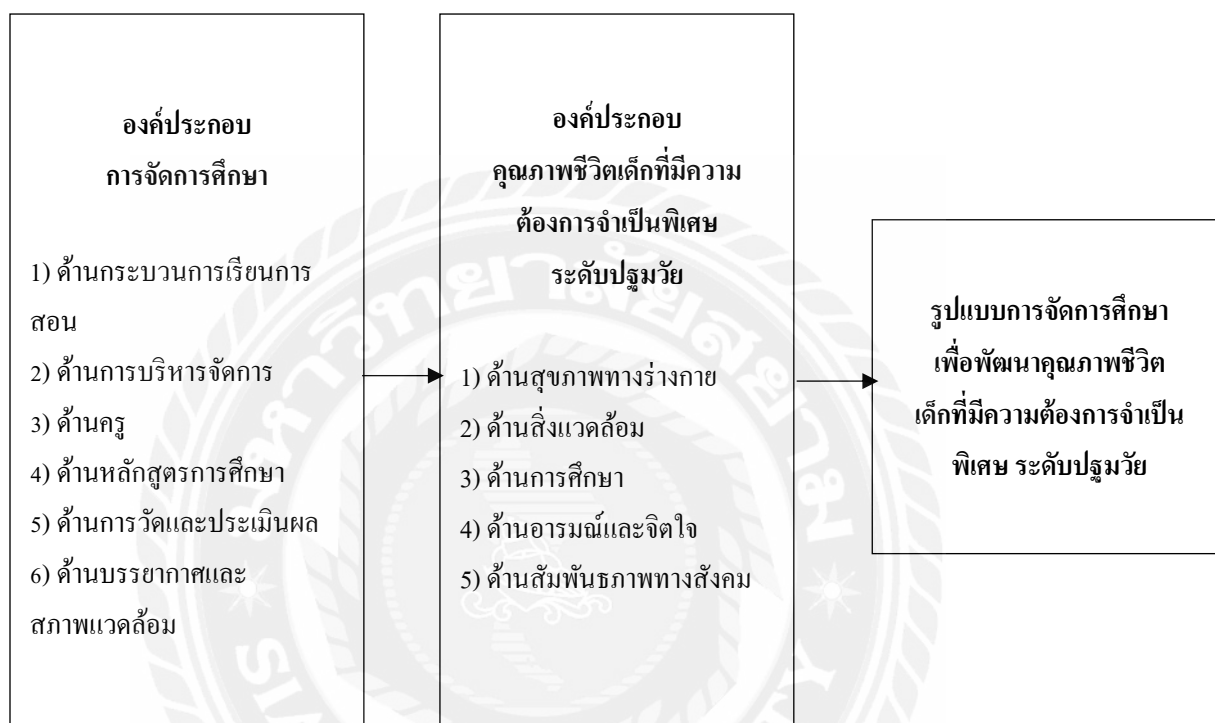
2) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของ นักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย WHO (1996), Witmer & Sweeney (1998), Bradshaw et al. (2007), Awartani et al. (2007), OECD (2008), Camfield et al (2009), Lippman (2009), Dubois (2009), Wallman (2012), The Children's Society (2012), จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540), สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540), รจนา คงคาลับ (2550), สายฝน เหมสุทธิ (2553), สุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554) และจิรโชค วีระสย และคณะ (2561)

3) ด้านการศึกษา ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย Epstein & McPartland (1976), Witmer & Sweeney (1998), Boyden & Cooper (2006), Bradshaw et al. (2007), UNICEF (2007), OECD (2008), Lippman (2009), Awartani et al. (2007), Wallman (2012), จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540), เบญจวรรณ หอมหวาน (2546) และสุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554)

4) ด้านอารมณ์และจิตใจ ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย Ferrans & Power (1992), WHO (1996), Witmer & Sweeney (1998) ; Lippman (2009), White (2009), Prettapapop (2009), Camfield et al. (2009), Dubois (2009), จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต (2540), สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540), รจนา คงคาลับ (2550), ชนกร ช้างน้อย (2552), สุพรรณนิการ์ มาศยคง (2554) และจิรโชค วีระสย และคณะ (2561)

5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ได้นำหลักการ แนวคิด และผลการวิจัยเกี่ยวของนักวิชาการที่ให้นิยามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย WHO (1996), Pollard & Davidson (2001), Witmer & Sweeney (1998), Masters (2004), McGregor (2006), Boyden & Cooper (2006), Camfield et al. (2009), Lippman (2009) และWhite (2009), สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540), รจนา คงคาลับ (2550), ชนกร ช้างน้อย (2552), สายฝน เหมสุทธิ (2553), จิรโชค วีระสย และคณะ (2561)

กรอบแนวคิดการวิจัย : รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

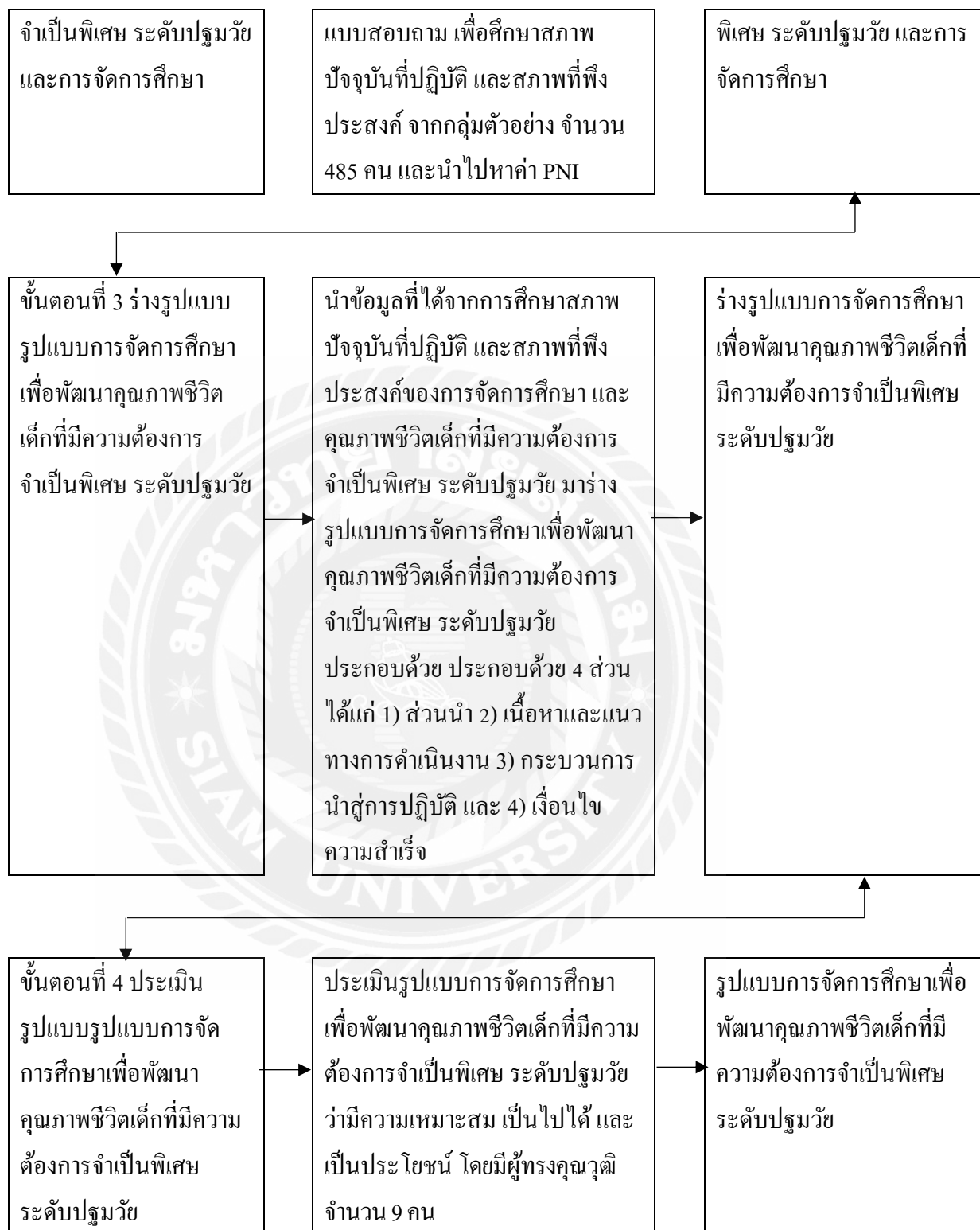
การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและรายละเอียดต่าง ๆ ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินการวิจัยให้เป็นไปอย่างมีระบบ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 5 กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งในแต่ละระยะมีขั้นตอนการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

1. ผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และองค์ประกอบการจัดการศึกษา ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสรุปองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหาร ตัวแทนผู้พิการ และตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 7 ท่าน มีเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลดังนี้

1.1.1 นักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ หรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการศึกษาพิเศษระดับมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.1.2 ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในสายบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.1.3 ผู้แทนผู้พิการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เป็นผู้พิการที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ จำนวน 1 ท่าน

1.1.4 ผู้แทนผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นบุคคลที่ดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นอย่างดี สามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและอยู่ในระดับปฐมวัย เป็นตัวแทนผู้ปกครองระดับจังหวัด 1 ท่าน และเป็นตัวแทนผู้ปกครองระดับสถานศึกษา 1 ท่าน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วยนักวิชาการ และผู้บริหาร จำนวน 5 ท่าน มีเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลดังนี้

1.2.1 นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.2.2 ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด
 จบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในสายบริหาร ไม่น้อยกว่า
 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความ
 ต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความ
 ต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยกรอบแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย
 จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4)
 ด้านอารมณ์และจิตใจ และ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ฉบับที่ 2 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ
 จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2)
 ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรการศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6)
 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

3. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตเด็กที่มี
 ความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

2.2 กำหนดกรอบแนวคิด ขอบเขต ของการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหา
 ที่ได้ จากการสังเคราะห์เอกสาร

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด นำเสนอเพื่อปรับปรุง
 แก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบประเด็นการสัมภาษณ์ว่าครอบคลุมหรือไม่

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่กำหนด
 โดยขอหนังสือขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย
 ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เสนอไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 ท่าน และนัดหมายวัน เวลา สถานที่
 ในการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis and synthesis) โดยยึดหลักความสอดคล้องของข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 77 ศูนย์ ในการตอบแบบสอบถามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

7.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา เลือกแบบเจาะจง ศูนย์ ละ 1 คน จำนวน 77 คน

7.2 หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ศูนย์ ละ 1 คน จำนวน 77 คน

7.3 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู และพนักงานราชการของศูนย์การศึกษาพิเศษ จากการใช้ตารางประมาณการกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล สำหรับงานวิจัย

ศูนย์การศึกษาพิเศษ	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม
เขตการศึกษา 1 ประกอบด้วย นครปฐม* กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร	7	6	251	264	6	6	36	48
เขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย ยะลา* ปัตตานี นราธิวาส และสตูล	5	4	136	145	4	4	20	28

ศูนย์การศึกษาพิเศษ	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม
เขตการศึกษา 3 ประกอบด้วย สงขลา* สุราษฎร์ธานี พัทลุง นครศรีธรรมราช และชุมพร	9	5	149	163	5	5	21	31
เขตการศึกษา 4 ประกอบด้วย ตรัง* ระนอง พังงา กระบี่ และภูเก็ต	7	5	126	138	5	5	18	28
เขตการศึกษา 5 ประกอบด้วย สุพรรณบุรี* สมุทรสงคราม ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ เพชรบุรี	6	6	169	181	6	6	24	36
เขตการศึกษา 6 ประกอบด้วย ลพบุรี* สระบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา	6	6	161	173	6	6	23	35
เขตการศึกษา 7 ประกอบด้วย พิษณุโลก* อุทัยธานี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย และอุดรดิตถ์	13	9	247	269	9	9	35	53
เขตการศึกษา 8 ประกอบด้วย เชียงใหม่* แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน และเชียงราย	10	8	248	266	8	8	36	52
เขตการศึกษา 9 ประกอบด้วย ขอนแก่น* อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู สกลนคร เลย กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และบึงกาฬ	13	9	268	290	9	9	39	57
เขตการศึกษา 10 ประกอบด้วย อุบลราชธานี* นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด ยโสธร และอำนาจเจริญ	9	6	168	183	6	6	24	36
เขตการศึกษา 11 ประกอบด้วย นครราชสีมา* บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ และศรีสะเกษ	6	5	194	205	5	5	28	38
เขตการศึกษา 12 ประกอบด้วย ชลบุรี* ระยอง จันทบุรี ตราด	8	8	186	202	8	8	27	43

ศูนย์การศึกษาพิเศษ	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	หัวหน้า กลุ่ม	ครูผู้สอน	รวม
ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ปราจีนบุรี และนครนายก								
รวม	99	77	2,303	2,479	77	77	331	485

* หมายถึง จังหวัดที่ตั้งของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา

ที่มา : ระบบสารสนเทศการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสงเคราะห์ (SET) ข้อมูล ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2562

2. เครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษาในการจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษา

3. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 นำองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของการจัดการศึกษา และคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ มากำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ

3.2 สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัย และนิยามเชิงปฏิบัติการเฉพาะของตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างแบบข้อคำถามต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา มาสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายและเกณฑ์ในการให้คะแนน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์มาก

3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์ปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์น้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด
และใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/สภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/สภาพที่พึงประสงค์มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/สภาพที่พึงประสงค์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/สภาพที่พึงประสงค์น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/สภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แก้ไขเพื่อความถูกต้อง ดำเนินการปรับแก้ไขแบบสอบถามตาม
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบสอบถามจัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความ
ตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ IOC (Item Objective
Congruence index) การใช้ภาษา ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถาม ซึ่งเป็นข้อมูล
จากผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับ
ปฐมวัย และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย
ในชั้นตอนนี้มีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ดังนี้

1) นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จบการศึกษาระดับ
ปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับ
สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน

2) นักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก
มีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ หรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการศึกษา
พิเศษระดับมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษของสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ จำนวน 1 ท่าน

4) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา มี
ประสบการณ์ในสายบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

โดยการสรุปดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญของรายบุคคลและรายตัวชี้วัด
ออกมาเป็นภาพรวม เพื่อให้เห็นดัชนีความสอดคล้องของทุกตัวชี้วัด โดยสรุปค่าความตรงเชิงเนื้อหา

ของข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทั้งฉบับ แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาที่ต้องการ (สุวิมล ว่องวานิช, 2552) โดยผู้วิจัยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น ถูกต้องเหมาะสม ใช้การได้
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น ไม่ถูกต้องเหมาะสม ใช้การได้
- 1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น ผิดพลาด ไม่เหมาะสม ใช้การไม่ได้

3.5 นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) ที่โรงเรียนนครราชสีมาปัญญา นุกูล ที่มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .997

3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอนหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย จากบัณฑิต วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เสนอไปยังผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด ทั้ง 77 ศูนย์ พร้อมส่งแบบสอบถามเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

4.2 หลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว ได้มีการสอบถามความคืบหน้าและมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 436 คน คิดเป็นร้อยละ 89.90 ของกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 นำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และจัดลำดับความสำคัญ (priority setting) ของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2552)

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

PNI_{modified} = ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I = ค่าเฉลี่ย (mean) ของระดับสภาพที่ต้องการที่พึงประสงค์

D = ค่าเฉลี่ย (mean) ของระดับความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ผู้วิจัยดำเนินการยกร่างรูปแบบที่ได้ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-3 มาร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) แนวทางการจัดการศึกษา 3) การนำรูปแบบไปใช้ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

1. ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยวิธีการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบ ยืนยัน ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ว่ามีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง มีความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ กับแผนนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน มีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 ผู้เชี่ยวชาญระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 ท่าน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน

1.3 ผู้เชี่ยวชาญสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 ท่าน

1.4 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษามีประสบการณ์ในสายบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.5 นักวิชาการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

1.6 ผู้แทนครูผู้สอน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์การสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน

1.7 ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่ดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นอย่างดี สามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและอยู่ในระดับปฐมวัย เป็นตัวแทนผู้ปกครองระดับจังหวัด 1 ท่าน

โดยผู้วิจัยนำเอาร่างรูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ที่ได้จากการดำเนินการวิจัย เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อยืนยันว่ารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ว่ามีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง มีความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้

2. นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 7 ท่าน ยืนยันองค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ และ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และเสนอองค์ประกอบเพิ่มเติมอีก 2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว และ 2) ด้านภาคีเครือข่าย ซึ่งสรุปว่าองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย มีจำนวน 7 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สรุปองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย	1.1	ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย
	1.2	ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย
	1.3	ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างสมวัย
	1.4	ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอย่างสมวัย
	1.5	ผู้เรียนมีการดูแลชีวิตประจำวันอย่างสมวัย
	1.6	ผู้เรียนมีการได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
	1.7	ผู้เรียนมีการใช้ร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้สมวัย
	1.8	ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้สมวัย
2) ด้านสิ่งแวดล้อม	2.1	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเอื้อต่อการเรียนรู้
	2.2	ผู้เรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมมีความสะอาด ปลอดภัย เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ
	2.3	ผู้เรียนมีถึงอำนวยความสะดวกรองรับที่เหมาะสม
	2.4	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้ผ่านการเรียนแบบที่ดี
	2.5	ผู้เรียนมีการแสดงความสนใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว
	2.6	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่ดี
3) ด้านการศึกษา	3.1	ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันที่สมวัย
	3.2	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม
	3.3	ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนเหมาะสมกับวัย
	3.4	ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างหลากหลายและสมวัย
	3.5	ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย
	3.6	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศในชั้นเรียนที่กระตุ้นการเรียนรู้
	3.7	ผู้เรียนได้รับ โอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง
	3.8	ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง
	3.9	ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่ที่ผ่อนคลาย กิจกรรมที่หลากหลาย
	3.10	ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
4) ด้านอารมณ์และจิตใจ	4.1	ผู้เรียนมีการแสดงวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสมกับวัย
	4.2	ผู้เรียนพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
	4.3	ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส
	4.4	ผู้เรียนยอมรับบุคคลรอบข้าง
	4.5	ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก
	4.6	ผู้เรียนมีความสุข กับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ
	4.7	ผู้เรียนมีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรม

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
5) ด้านสัมพันธภาพ ทางสังคม	5.1	ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสมวัย
	5.2	ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสมวัย
	5.3	ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมอย่างสมวัย
	5.4	ผู้เรียนรู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น
	5.5	ผู้เรียนสามารถการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัย
	5.6	ผู้เรียนสามารถอดทนและรอคอยได้เหมาะสมกับวัย
	5.7	ผู้เรียนสามารถแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อเพื่อประสบ ความสำเร็จ
	5.8	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสมวัย
6) ด้านสัมพันธภาพ ทางครอบครัว	6.1	ผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว
	6.2	ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว
	6.3	ผู้เรียนได้รับการยอมรับของสมาชิกในครอบครัว
	6.4	ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน
	6.5	ผู้เรียนได้รับการพาผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง
	6.6	ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว
7) ด้านภาคีเครือข่าย	7.1	ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมร่วมกับภาคี เครือข่ายในการบำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับการจัดการศึกษา
	7.2	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการติดตามพัฒนาการ การเยี่ยม บ้าน การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่าย
	7.3	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
	7.4	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ ให้แนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม
	7.5	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการมีส่วนร่วมในการสร้างเจตคติที่ ดีในการพัฒนาเด็ก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านการจัดการศึกษา จำนวน 5 ท่าน
ยืนยันองค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก
ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้าน

หลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 สรุปองค์ประกอบด้านการจัดการศึกษา

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน	1.1	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	1.2	ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	1.3	เลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	1.4	เปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต
	1.5	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
	1.6	จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้านกับนักสหวิชาชีพ เช่น กิจกรรมบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ
	1.7	มีการเสริมแรงอย่างหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	1.8	ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
	1.9	มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
	1.10	มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง
2) ด้านการบริหารจัดการ	2.1	มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป)

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
	2.2	จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย
	2.3	ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน
	2.4	จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก
	2.5	สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง
	2.6	เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่
	2.7	มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร
	2.8	มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
3) ด้านครู	3.1	ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กแต่ละบุคคล
	3.2	ครูมีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ของแต่ละบุคคล
	3.3	ครูมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
	3.4	ครูนำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
	3.5	ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	3.6	ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	3.7	ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน
	3.8	ครูสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ
	3.9	ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นรายบุคคล

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
4) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.1	มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
	4.2	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	4.3	จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา
	4.4	มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
	4.5	มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
5) ด้านการวัดและประเมินผล	5.1	มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	5.2	มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
	5.3	มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
	5.4	มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
	5.5	ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	5.6	ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล
6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	6.1	จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล
	6.2	มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็ก และมีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ

องค์ประกอบ	ข้อที่	ตัวชี้วัด
	6.3	ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงออกถึงความสามารถ และ ผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน
	6.4	จัดบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย
	6.5	มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ
	6.6	เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทาง สังคมร่วมกันในชั้นเรียน
	6.7	มีความปลอดภัย สะอาด สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษ ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และ 2) การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

1.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 436 คน คิดเป็นร้อยละ 89.90 ของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและค่าร้อยละสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพและข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	117	26.83
2. หญิง	319	73.17
	436	100.00

สถานภาพและข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
1. 20-30 ปี	131	30.05
2. 31-40 ปี	195	44.72
3. 41 ปีขึ้นไป	110	25.23
	436	100.00
3. ระดับการศึกษา		
1.ปริญญาตรี	268	61.47
2.ปริญญาโท	157	36.01
3.ปริญญาเอก	11	2.52
	436	100.00
4. สถานภาพตำแหน่งปัจจุบัน		
1. ผู้บริหารสถานศึกษา	66	15.14
2. หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ	71	16.28
3. ครูผู้สอน	299	68.58
	436	100.00
5. ประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ		
1. น้อยกว่า 3 ปี	126	28.90
2. 3 - 5 ปี	75	17.20
3. มากกว่า 5 ปี	235	53.90
	436	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.17 มากที่สุด รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.83 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.72 รองลงมาช่วงอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.05 และช่วงอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.23 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษاپริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.47 รองลงมาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 36.01 และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 2.52 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งครูผู้สอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.58 รองลงมาหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 16.28 และผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.14 ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.90 รองลงมาน้อยกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.90 และ 3-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.20

1.2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย
ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ด้านที่	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความเห็น
		\bar{x}	S.D.	
1	ด้านสุขภาพทางร่างกาย	3.83	.72	มาก
2	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.92	.80	มาก
3	ด้านการศึกษา	3.66	.87	มาก
4	ด้านอารมณ์และจิตใจ	3.45	.86	ปานกลาง
5	ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.92	.77	มาก
6	ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว	3.77	.82	มาก
7	ด้านภาคีเครือข่าย	3.73	.80	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.75	.82	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 3.75 อยู่ในระดับมาก รายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 ด้านสุขภาพทางร่างกาย มีคะแนนเฉลี่ย 3.83 ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.77 ด้านภาคีเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ย 3.73 ด้านการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 โดยมีด้านอารมณ์และจิตใจ อยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย 3.45

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยรวมของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความเห็น
	\bar{x}	S.D.	
1. ด้านสุขภาพทางร่างกาย	3.83	.72	มาก
1.1 ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย	3.82	.78	มาก
1.2 ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย	3.72	.73	มาก
1.3 ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างสมวัย	3.84	.69	มาก
1.4 ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอย่างสมวัย	3.88	.70	มาก
1.5 ผู้เรียนมีการดูแลชีวิตประจำวันอย่างสมวัย	3.86	.71	มาก
1.6 ผู้เรียนมีการได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์	3.85	.71	มาก
1.7 ผู้เรียนมีการใช้ร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ สมวัย	3.84	.72	มาก
1.8 ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้ สมวัย	3.86	.71	มาก
2. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.92	.80	มาก
2.1 ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเอื้อต่อการเรียนรู้	3.69	.84	มาก
2.2 ผู้เรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมมีความสะอาด ปลอดภัย เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ	3.70	.84	มาก
2.3 ผู้เรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับที่เหมาะสม	3.77	.89	มาก
2.4 ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้ผ่านการเรียนแบบที่ดี	4.11	.68	มาก
2.5 ผู้เรียนมีการแสดงความสนใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว	4.10	.68	มาก
2.6 ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดี	4.12	.68	มาก
3. ด้านการศึกษา	3.66	.87	มาก
3.1 ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน สมวัย	4.02	.74	มาก
3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม	4.11	.67	มาก
3.3 ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนเหมาะสมกับวัย	4.12	.66	มาก
3.4 ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างหลากหลายและสมวัย	3.56	.99	มาก
3.5 ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย	3.58	.89	มาก

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	สภาพปัจจุบัน		ระดับ
	\bar{x}	S.D.	ความเห็น
3.6 ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.46	.87	ปานกลาง
3.7 ผู้เรียนได้รับโอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง	3.55	.81	มาก
3.8 ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง	3.44	.76	ปานกลาง
3.9 ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่ที่ผ่อนคลาย กิจกรรมที่หลากหลาย	3.30	.90	ปานกลาง
3.10 ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับแต่ ละบุคคล	3.43	.86	ปานกลาง
4. ด้านอารมณ์และจิตใจ	3.45	.86	ปานกลาง
4.1 ผู้เรียนมีการแสดงวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสมกับวัย	3.48	.81	ปานกลาง
4.2 ผู้เรียนพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง	3.37	.89	ปานกลาง
4.3 ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส	3.47	.81	ปานกลาง
4.4 ผู้เรียนยอมรับบุคคลรอบข้าง	3.34	.92	ปานกลาง
4.5 ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก	3.36	.91	ปานกลาง
4.6 ผู้เรียนมีความสุขกับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ	3.61	.87	มาก
4.7 ผู้เรียนมีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรม	3.52	.73	มาก
5. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.92	.77	มาก
5.1 ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสมวัย	3.71	.72	มาก
5.2 ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสมวัย	3.81	.67	มาก
5.3 ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมอย่าง สมวัย	4.15	.91	มาก
5.4 ผู้เรียนรู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น	4.17	.89	มาก
5.5 ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เหมาะสม กับวัย	3.84	.66	มาก
5.6 ผู้เรียนสามารถการอดทนและรอคอยได้เหมาะสมกับวัย	3.82	.67	มาก
5.7 ผู้เรียนสามารถแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อเพื่อประสบ ความสำเร็จ	3.91	.75	มาก
5.8 ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสมวัย	3.92	.74	มาก

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความเห็น
	\bar{x}	S.D.	
6. ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว	3.77	.82	มาก
6.1 ผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว	3.66	.98	มาก
6.2 ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว	3.67	.99	มาก
6.3 ผู้เรียนได้รับการยอมรับของสมาชิกในครอบครัว	3.64	.76	มาก
6.4 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่ บ้าน	3.93	.67	มาก
6.5 ผู้เรียนได้รับการพาผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง	3.84	.72	มาก
6.6 ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว	3.89	.66	มาก
7. ด้านภาคีเครือข่าย	3.73	.80	มาก
7.1 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมร่วมกับ ภาคีเครือข่ายในการบำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับการจัดการศึกษา	3.97	.66	มาก
7.2 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการติดตามพัฒนาการ การ เยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่าย	3.81	.77	มาก
7.3 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการประสานงานระหว่าง หน่วยงานและอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	3.62	.85	มาก
7.4 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการเตรียมความพร้อม ให้ ความรู้ ให้แนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม	3.64	.83	มาก
7.5 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการมีส่วนร่วมในการสร้าง เจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็ก	3.62	.81	มาก
รวมเฉลี่ย	3.75	.82	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านสุขภาพทางร่างกาย มีคะแนนเฉลี่ย 3.83 อยู่ในระดับมาก ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.77 อยู่ในระดับมาก ด้านภาคีเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 อยู่ในระดับมาก และด้านอารมณ์และจิตใจ มีคะแนนเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ด้านสุขภาพทางร่างกาย สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอย่างสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.88 รองลงมาผู้เรียนมีการดูแลชีวิตประจำวันอย่างสมวัย และผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้สมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.86 ผู้เรียนมีการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.85 ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างสมวัย และผู้เรียนมีการใช้ร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้สมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.84 ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.82 และผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.72 ตามลำดับ

ด้านสิ่งแวดล้อม สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดี มีคะแนนเฉลี่ย 4.12 รองลงมา ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้ผ่านการเขียนแบบที่ดี มีคะแนนเฉลี่ย 4.11 ผู้เรียนมีการแสดงความสนใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีคะแนนเฉลี่ย 4.10 ผู้เรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับที่เหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ย 3.77 ผู้เรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมมีความสะอาด ปลอดภัย เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ มีคะแนนเฉลี่ย 3.70 และผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเอื้อต่อการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 3.69 ตามลำดับ

ด้านการศึกษา สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนเหมาะสมกับวัย มีคะแนนเฉลี่ย 4.12 รองลงมา ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ย 4.11 ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันที่สมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 4.02 ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างหลากหลายและสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.56 ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 3.46 ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.44 ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล มีคะแนนเฉลี่ย 3.43 และผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่อนคลาย กิจกรรมที่หลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ย 3.30 ตามลำดับ

ด้านอารมณ์และจิตใจ สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนมีความสุขกับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ มีคะแนนเฉลี่ย 3.61 รองลงมา ผู้เรียนมีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ย 3.52 ผู้เรียนมีการแสดงวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสมกับวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.48 ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส มีคะแนนเฉลี่ย 3.47 ผู้เรียนพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.37 ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก มีคะแนนเฉลี่ย 3.36 และผู้เรียนยอมรับบุคคลรอบข้าง มีคะแนนเฉลี่ย 3.34 ตามลำดับ

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนรู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 4.17 รองลงมา ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมอย่างสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 4.15 ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 ผู้เรียน

สามารถแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อเพื่อประสบความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 3.91 ผู้เรียนสามารถการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.84 ผู้เรียนสามารถการอดทนและรอคอยได้เหมาะสมกับวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.82 ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.81 และผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสมวัย มีคะแนนเฉลี่ย 3.71 ตามลำดับ

ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน มีคะแนนเฉลี่ย 3.93 ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.89 ผู้เรียนได้รับการพาผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง มีคะแนนเฉลี่ย 3.84 ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 ผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 และผู้เรียนได้รับการยอมรับของสมาชิกในครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ

ด้านภาคีเครือข่าย สภาพปัจจุบันที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมร่วมกับภาคีเครือข่ายในการบำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับการจัดการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 3.97 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการติดตามพัฒนาการ การเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ย 3.81 ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ ให้ความรู้ให้แนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 และผู้เรียนและครอบครัวได้รับการประสานงานระหว่างหน่วยงานและอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และผู้เรียนและครอบครัวได้รับการมีส่วนร่วมในการสร้างเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็ก มีคะแนนเฉลี่ย 3.62 ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความ ต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และจัดลำดับความสำคัญ (priority setting) ของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ดังรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา

ด้านที่	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		ระดับความเห็น	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับความเห็น
		\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.	
1	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	3.65	.72	มาก	4.81	.39	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารจัดการ	3.67	.70	มาก	4.82	.38	มากที่สุด
3	ด้านครู	3.69	.67	มาก	4.76	.46	มากที่สุด

ด้านที่	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		ระดับ ความเห็น	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับ ความเห็น
		\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.	
		4	ด้านหลักสูตรการศึกษา	3.54	.76	มาก	4.67
5	ด้านการวัดและประเมินผล	3.58	.86	มาก	4.62	.76	มากที่สุด
6	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	3.42	.76	ปานกลาง	4.60	.53	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	3.60	.74	มาก	4.71	.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 14 พบว่า ภาพรวมของการจัดการศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการเรียนการสอน สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.65 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารจัดการ สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านครู สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.69 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.54 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวัดและประเมินผล สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.62 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 15 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
		1	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.61	.76	4.78	

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
2	ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.65	.75	4.80	.40	.32	2
3	เลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.67	.78	4.80	.40	.31	3
4	เปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต	3.64	.76	4.79	.41	.32	2
5	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.68	.66	4.79	.41	.30	4
6	จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้านกับนักสหวิชาชีพ เช่น กิจกรรมบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ	3.68	.66	4.80	.40	.30	4
7	มีการเสริมแรงอย่างหลายและเหมาะสมกับความจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.66	.66	4.81	.40	.31	3
8	จัดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.60	.76	4.80	.40	.33	1
9	มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	3.59	.77	4.79	.41	.33	1
10	มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง	3.73	.64	4.95	.22	.33	1
รวมเฉลี่ย		3.65	.72	4.81	.39	.32	

จากตารางที่ 15 พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของกาจัดการศึกษา ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านกระบวนการเรียนการสอน มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (PNImodified = .33) 2) มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

(PNI_{modified} = .33) 3) มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง (PNI_{modified} = .33) 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .32) 5) ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .32) 6) เปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต (PNI_{modified} = .32) 7) เลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .31) 8) มีการเสริมแรงอย่างหลายและเหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .31) 9) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (PNI_{modified} = .30) และ 10) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้านกับนักสหวิชาชีพ เช่น กิจกรรมบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ (PNI_{modified} = .30)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{modified} ทำให้ได้ข้อมูลด้านกระบวนการเรียนการสอน ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) ภาคิเครือข่ายมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 5) ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 6) เปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต 7) เลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 8) มีการเสริมแรงอย่างหลายและเหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 9) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 10) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้านกับนักสหวิชาชีพ เช่น กิจกรรมบำบัด ศิลปะบำบัด ฯลฯ

ตารางที่ 16 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
11	มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป)	3.60	.83	4.97	.18	.38	1
12	จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย	3.60	.83	4.79	.41	.33	2
13	ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน	3.76	.65	4.79	.41	.27	5
14	จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก	3.65	.67	4.82	.39	.32	3
15	สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง	3.63	.66	4.78	.41	.32	3
16	เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่	3.70	.64	4.81	.39	.30	4
17	มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร	3.69	.65	4.81	.39	.30	4
18	มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง	3.71	.65	4.81	.39	.30	4
รวมเฉลี่ย		3.67	.70	4.82	.38	.31	

จากตารางที่ 16 พบว่าค่าความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป) (PNImodified = .38) 2) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย (PNImodified = .33) 3) จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก (PNImodified = .32) 4) สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง (PNImodified = .32) 5) เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่ (PNImodified = .30) 6) มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร 7) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (PNImodified = .30) และ 8) ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน (PNImodified = .27)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNImodified ทำให้ได้ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป) 2) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย 3) จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก 4) สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง 5) เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่ 6) มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร 7) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และ 8) ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน

ตารางที่ 17 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านครู

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น PNImodified	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
19	ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กแต่ละบุคคล	3.74	.64	4.79	.044	.28	4
20	ครูมีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างด้าน พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจของแต่ละบุคคล	3.73	.65	4.66	.51	.25	5
21	ครูมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.75	.64	4.68	.48	.25	5
22	ครูนำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.74	.64	4.78	.44	.28	4
23	ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.63	.67	4.78	.43	.32	2
24	ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	3.55	.80	4.79	.42	.35	1

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
	(IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล						
25	ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน	3.63	.67	4.77	.45	.31	3
26	ครูสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ	3.73	.64	4.77	.46	.28	4
27	ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นรายบุคคล	3.73	.64	4.78	.43	.28	4
รวมเฉลี่ย		3.69	.67	4.76	.46	.29	

จากตารางที่ 17 พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านครู ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านครู มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNImodified = .35) 2) ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNImodified = .32) 3) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน (PNImodified = .31) 4) ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ (PNImodified = .28) 5) นำหลักสูตรสถานศึกษา มาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (PNImodified = .28) 6) ครูสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ (PNImodified = .28) 7) ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน (PNImodified = .28) 8) ครูมีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล (PNImodified = .25) และ 9) ครูมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (PNImodified = .25)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNImodified ทำให้ได้ข้อมูลด้านครู ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 2) ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 3) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก

ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน 4) ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ 5) นำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน 6) ครูสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ 7) ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน 8) ครูมีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 9) ครูมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตาม จรรยาบรรณวิชาชีพ

ตารางที่ 18 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
28	มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา	3.63	.69	4.76	.48	.31	3
29	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.61	.66	4.83	.41	.34	2
30	จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา	3.59	.68	4.50	.78	.25	4
31	มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ	3.45	.87	4.77	.45	.38	1
32	มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	3.44	.87	4.50	.78	.31	3
รวมเฉลี่ย		3.54	.76	4.67	.62	.32	

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ (PNImodified = .38) 2) มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNImodified = .34) 3) มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้

สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = .31$) 4) มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ($PNI_{\text{modified}} = .31$) และ 5) จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = .25$)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{modified} ทำให้ได้ข้อมูลด้านหลักสูตรสถานศึกษา ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ 2) มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 3) มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 4) มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

ตารางที่ 19 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น PNI_{modified}	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
33	มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.65	.75	4.64	.74	.27	4
34	มีการวัดและประเมินผลสอดคล้องและครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)	3.64	.81	4.61	.76	.27	4
35	มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	3.76	.88	4.61	.76	.23	5
36	มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	3.62	.79	4.64	.74	.28	3
37	ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสม	3.45	.86	4.63	.74	.34	2

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
	กับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล						
38	ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล	3.34	.96	4.61	.78	.38	1
	รวมเฉลี่ย	3.58	.86	4.62	.76	.29	

จากตารางที่ 19 ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล (PNImodified = .38) 2) ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNImodified = .34) 3) มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (PNImodified = .28) 4) มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNImodified = .27) 5) มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) (PNImodified = .27) และ 6) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (PNImodified = .23)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNImodified ทำให้ได้ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล 2) ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 3) มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 4) มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 5) มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และ 6) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 20 แสดงสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

ข้อที่	ตัวชี้วัด	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	PNImodified	
39	จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล	3.59	.83	4.77	.46	.33	5
40	มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล	3.51	.83	4.91	.32	.40	1
41	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน	3.31	.75	4.54	.53	.37	2
42	จัดบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย	3.31	.73	4.39	.54	.33	5
43	มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กมีความรับผิดชอบ	3.34	.65	4.54	.53	.36	3
44	เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน	3.46	.66	4.53	.56	.31	6
45	มีความปลอดภัย สะอาด สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่างๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ	3.39	.79	4.55	.52	.34	4
รวมเฉลี่ย		3.42	.76	4.60	.53	.35	

จากตารางที่ 20 พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้วยค่าดัชนี PNImodified พบว่า ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม มีลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียน

การสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .40) 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน (PNI_{modified} = .37) 3) มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ (PNI_{modified} = .36) 4) มีความปลอดภัย สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ (PNI_{modified} = .34) 5) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (PNI_{modified} = .33) 6) จัดบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย (PNI_{modified} = .33) และ 7) เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน (PNI_{modified} = .31)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{modified} ทำให้ได้ข้อมูลด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ที่ควรนำไปสร้างรูปแบบ ดังนี้ 1) มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน 3) มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ 4) มีความปลอดภัย สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ 5) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล 6) จัดบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย และ 7) เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน

2) การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและแบบสอบถาม

การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและแบบสอบถามเป็นการสอบถามสภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการการศึกษา โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกลำดับความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{modified} ในแต่ละประเด็น ลำดับที่ 1 – 5 ได้ข้อมูลที่จะนำไปร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

1.1 จัดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ การจัดค่าย จิตอาสาช่วยสอน การรักษาทางการแพทย์ การกระตุ้น

พัฒนาการ การให้คำปรึกษา และการพัฒนาศักยภาพเฉพาะทางด้วยนักสหวิชาชีพ ที่ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป และร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

1.3 มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู นักสหวิชาชีพ ด้วยกระบวนการทดสอบ สังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และนำผลลัพธ์ที่ได้ไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคลต่อไป

1.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก มีการเสริมแรงอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ

1.5 ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล ซึ่งหนึ่งคนอาจมีความจำเป็นต้องใช้หลายเทคนิค วิธีการ และเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องการเลือก ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนและการเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล ให้กับครูและผู้ปกครอง

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป)

มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป) โดยแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบงานตามโครงสร้างบริหารของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

2.2 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย

จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน เพื่อประกอบการตัดสินใจ การบริหาร และการเรียนการสอน ควรมีบุคลากรเฉพาะมาจัดระบบสารสนเทศและให้ความรู้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องจนสามารถนำสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยจัดระบบสารสนเทศแยกเป็นประเภท เช่น สารสนเทศด้านข้อมูลของสถานศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทรัพยากรและอาคารสถานที่ และข้อมูลสารสนเทศสามารถเข้าถึงง่าย

2.3 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กให้เพียงพอกับการใช้งานประกอบการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดอบรมให้ครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและใช้สื่อได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

2.4 สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเองในเรื่องที่ตนสนใจหรือมีความถนัด เพื่อเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของครูในเรื่องนั้น ๆ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและชั้นเรียนอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.5 เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่

เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเสนอความคิดในการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมหรือการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้การดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมมีผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน

3. ด้านครู

3.1 ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง หลากหลายและต่อเนื่อง

3.2 ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูที่รับผิดชอบ นักสหวิชาชีพ บนพื้นฐานผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็ก นำมาประชุมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูล ทางด้านการแพทย์หรือสุขภาพ ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น การกำหนดแนวทางการศึกษาและการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ (ระดับความสามารถปัจจุบัน เป้าหมายระยะยาว 1 ปี จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น) เกณฑ์และวิธีประเมินผล และผู้รับผิดชอบ) ความ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และความเห็นของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เรียน รวมถึงการออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) วางเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นให้มีความ เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

3.3 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน

ส่งเสริมให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน สร้าง เครื่องข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในเรื่องการพัฒนา ศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากประสบการณ์ของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

3.4 ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ จำเป็นพิเศษ

ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ จำเป็นพิเศษ มีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านพัฒนาการทางร่างกาย

อารมณ์และจิตใจของแต่ละบุคคล เช่น ลักษณะของความพิการ สถานภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน ความสามารถหรือข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล สิ่งที่ชอบ/ไม่ชอบหรือกลัว เกิดความหวาดระแวง การรับประทานอาหาร ผลการรักษาทางการแพทย์ รวมถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

3.5 นำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับผลการประเมินความสามารถพื้นฐาน ระดับความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล ร่วมกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้รับผิดชอบ และนักสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล

4. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินกับผู้บริหาร ครูและบุคลากร รวมถึงผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประเมินจากผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และประเมินจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงแล้วเป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร

4.2 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พัฒนาจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 และผลการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มาประกอบการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล โดยครูและบุคลากรภายในและภายนอกทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เป็นการจัดทำหลักสูตรที่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และบุคลากรสนับสนุน

4.3 มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีการนำหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 เป็นหลักสูตรต้นแบบ และนำจุดเด่นของชุมชน

ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

4.4 มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเนื้อหา หรือส่วนที่ต้องการปรับปรุง ทบทวนในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ยืดหยุ่น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

4.5 จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

จัดให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา กำหนดเนื้อหา วิธีการ และเกณฑ์การวัดและประเมินผล กำหนดบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้

5. ด้านการวัดและประเมินผล

5.1 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสังเกต การสอบถาม ที่มีเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และร่วมประเมินควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ทั้งครู ผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลได้

5.3 มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาทิ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงพัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

5.4 มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ยึดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ตามความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น

พิเศษของเด็กแต่ละบุคคล มีการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม อาทิ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองและเป็นแบบอย่างได้ หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองแต่ต้องมีการกระตุ้นทางกาย วาจา และท่าทาง หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยมีการช่วยเหลือ

5.5 มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีความยืดหยุ่นของเนื้อหา และวิธีการวัดและประเมินผล

6. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

6.1 มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีความกระชับไม่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการรบกวนของสมาธิของเด็ก และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย ที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

6.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ สร้างความมั่นใจที่จะส่งผลให้เด็กมีสภาพทางอารมณ์และจิตใจที่ดีในการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน

6.3 มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กมีความรับผิดชอบ อาทิ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนเสร็จ การเก็บสิ่งของเข้าที่หลังใช้เสร็จแล้ว การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบในชั้นเรียน การไม่แย่งสิ่งของจากผู้อื่น โดยไม่ขอก่อน การรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น

6.4 มีความปลอดภัย สะอาด สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัย สะดวก สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

6.5 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน จัดมุมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

จากการสังเคราะห์แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสาระของร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปลักษณะของรูปแบบประกอบด้วย 4 ส่วน ดังภาพ

(ฉบับร่าง)

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

Educational Model to Enhance the Quality of Life for Children

with Special Needs in Early Childhood

แผนภาพที่ 6 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ระดับปฐมวัย (ฉบับร่าง)

(ฉบับร่าง)

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 1 บทนำ

1. หลักการพื้นฐานของรูปแบบ

1.1 รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.2 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย

ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

1.3 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอาณารัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมความมั่นคงทางพลังงานและอาหารความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสาน

สอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนได้

1.4 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564

กำหนดวิสัยทัศน์ “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียม (EQUAL) ได้แก่ เสริมพลังคนพิการและองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management) เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติ เชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding) สร้างสภาพแวดล้อม และบริการสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility) ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายและสร้าง การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน (Linkage)

2. วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

1.1 จัดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ การจัดค่าย จิตอาสาช่วยสอน การรักษาทางการแพทย์ การกระตุ้นพัฒนาการ การให้คำปรึกษา และการพัฒนาศักยภาพเฉพาะทางด้วยนักสหวิชาชีพ ที่ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป และร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

1.3 มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู นักสหวิชาชีพ ด้วยกระบวนการทดสอบ สังเกตพฤติกรรม การ สัมภาษณ์ผู้ปกครอง และนำผลลัพธ์ที่ได้ไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก ความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคลต่อไป

1.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก มีการเสริมแรงอย่าง หลากและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และเปิด โอกาสให้เด็กแต่ละ บุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ

1.5 ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก แต่ละบุคคล

ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก แต่ละบุคคล ซึ่งหนึ่งคนอาจมีความจำเป็นต้องใช้หลายเทคนิค วิธีการ และเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งมี การส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องการเลือกใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนและการเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล ให้กับครูและ ผู้ปกครอง

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหาร งบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป)

มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหาร งบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป) โดยแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบงานตาม โครงสร้างบริหารของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

2.2 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย

จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน เพื่อประกอบการตัดสินใจ การบริหาร และการเรียนการสอน ควรมีบุคลากรเฉพาะมาจัดระบบสารสนเทศและให้ความรู้กับทุกคนที่ เกี่ยวข้องจนสามารถนำสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยจัดระบบสารสนเทศแยกเป็น

ประเภท เช่น สารสนเทศด้านข้อมูลของสถานศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทรัพยากรและอาคารสถานที่ และข้อมูลสารสนเทศสามารถเข้าถึงง่าย

2.3 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กให้เพียงพอกับการใช้งานประกอบการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดอบรมให้ครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและใช้สื่อได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็น พิเศษของแต่ละบุคคล

2.4 สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเองในเรื่องที่ตนสนใจหรือมีความถนัด เพื่อเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของครูในเรื่องนั้น ๆ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและชั้นเรียนอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.5 เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่

เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเสนอความคิดในการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมหรือการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้การดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมมีผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน

3. ด้านครู

3.1 ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

3.2 ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูที่รับผิดชอบ นักสหวิชาชีพ บนพื้นฐานผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็ก นำมาประชุมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางการแพทย์หรือสุขภาพ ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น การกำหนดแนวทางการศึกษาและการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ (ระดับความสามารถปัจจุบัน เป้าหมายระยะยาว 1 ปี จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น) เกณฑ์และวิธีประเมินผล และผู้รับผิดชอบ) ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และความเห็นของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เรียน รวมถึงการออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) วางเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

3.3 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน

ส่งเสริมให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากประสบการณ์ของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

3.4 ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ

ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ มีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจของแต่ละบุคคล เช่น ลักษณะของความพิการ สถานภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน ความสามารถหรือข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล สิ่งที่ชอบ/ไม่ชอบหรือกลัว เกิดความหวาดระแวง การรับประทานอาหาร ผลการรักษาทางการแพทย์ รวมถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

3.5 นำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับผลการประเมินความสามารถพื้นฐาน ระดับความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล ร่วมกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้รับผิดชอบ และนักสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล

4. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินกับผู้บริหาร ครูและบุคลากร รวมถึงผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประเมินจากผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และประเมินจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงแล้วเป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร

4.2 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พัฒนาจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 และผลการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มาประกอบการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล โดยครูและบุคลากรภายในและภายนอกทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เป็นการจัดทำหลักสูตรที่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และบุคลากรสนับสนุน

4.3 มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีการนำหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 เป็นหลักสูตรต้นแบบ และนำจุดเด่นของชุมชน ราษฎร์ชาวบ้าน วัฒนธรรมของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

4.4 มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเนื้อหา หรือส่วนที่ต้องการปรับปรุง ทบทวนในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ยืดหยุ่น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

4.5 จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

จัดให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา กำหนดเนื้อหา วิธีการ และเกณฑ์การวัดและประเมินผล กำหนดบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้

5. ด้านการวัดและประเมินผล

5.1 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสังเกต การสอบถาม ที่มีเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และร่วมประเมินควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ทั้งครู ผู้ปกครอง นักวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลได้

5.3 มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาทิ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงพัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นักวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

5.4 มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ยึดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ตามความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล มีการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม อาทิ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองและเป็นแบบอย่างได้ หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองแต่ต้องมีการกระตุ้นทางกาย วาจา และท่าทาง หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยมีการช่วยเหลือ

5.5 มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีความยืดหยุ่นของเนื้อหา และวิธีการวัดและประเมินผล

6. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

6.1 มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีความกระชับไม่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการรบกวนสมาธิของเด็ก และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย ที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

6.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ สร้างความมั่นใจที่จะส่งผลให้เด็กมีสภาพทางอารมณ์และจิตใจที่ดีในการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน

6.3 มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กมีความรับผิดชอบ อาทิ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนเสร็จ การเก็บสิ่งของเข้าที่หลังใช้เสร็จแล้ว การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบในชั้นเรียน การไม่แย่งสิ่งของจากผู้อื่น โดยไม่ขอก่อน การรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น

6.4 มีความปลอดภัย สะดวก สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัย สะดวก สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

6.5 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน จัดมุมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ มีแนวทางสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้เกิดในตัวผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนถึงขั้นสามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้อย่างเหมาะสม

2. พัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

3. จัดประชุมสัมมนาร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4. กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนี้

4.1 ผู้บริหาร มีบทบาทหน้าที่ สนับสนุนการดำเนินงานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ งบประมาณ บุคลากร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

4.2 ครู มีบทบาทหน้าที่ ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่บ้าน ที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

4.3 ผู้ปกครอง มีบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน การวัดและประเมินผลของเด็ก สนับสนุนให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพชีวิต เช่น การกระตุ้นพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม สนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ตนสนใจ เป็นต้น

4.4 ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แพทย์ นักสาขาชีพ ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีหน้าที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การกระตุ้นพัฒนาการทางการแพทย์ การจัดค่าย การให้คำปรึกษา การส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ชีวิตในชุมชน ได้อย่างอิสระ เป็นต้น

5. มีการดำเนินการนิเทศ ติดตาม การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ส่วนที่ 4 เจาะใจความสำเร็จ

1. เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มารับบริการมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทางร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว ด้านภาคีเครือข่าย ดิจิทัลบรรลุผลองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ตั้งไว้

2. ผู้บริหาร และครูมีความตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเอง เพื่อนร่วมงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคลที่เหมาะสม

4. จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างแท้จริง

5. ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหลักสำคัญลักษณะของความสามารถและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล รวมถึงการเลือกเทคนิค วิธีการที่เหมาะสม เช่น สอนซ้ำ สอนย่อ สอนทวน จนกว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะเกิดทักษะในเรื่องนั้น ๆ ต้องอาศัยความอดทน เวลา และความต่อเนื่องในการฝึก

6. ในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

1. การตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบ โดยการจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในวันที่ 19 ธันวาคม 2562 เวลา 10.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย สรุปได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 21 สรุปความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนที่ 1 บทนำ	ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าส่วนที่ 1 บทนำ ที่ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีความเหมาะสม และควรเพิ่มรายละเอียด เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น
1. หลักการพื้นฐานของรูปแบบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรเพิ่ม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 2. ควรเพิ่มหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย และหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 3. ควรเพิ่มความหมายและความสำคัญของคุณภาพชีวิต
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	1. ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม
ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา ที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม และควรเพิ่มรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น
1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรเพิ่มภาคีเครือข่าย (ผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ ฯลฯ) เข้ามามีส่วนร่วมในทุกตัวชี้วัด 2. การกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง ควรเพิ่มความเหมาะสมของและบุคคล และเพิ่มภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม 3. เสริมการเสริมแรงควรเน้นการเสริมแรงทางบวก เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชอบคนพูดจาไพเราะ ชอบคนที่เป็นมิตร
2. ด้านบริหารจัดการ	1. ควรเพิ่มการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานตามสายงาน เพื่อการกระจายอำนาจในการบริหาร
3. ด้านครู	1. ควรเพิ่มจริยธรรม และจรรยาบรรณของครู

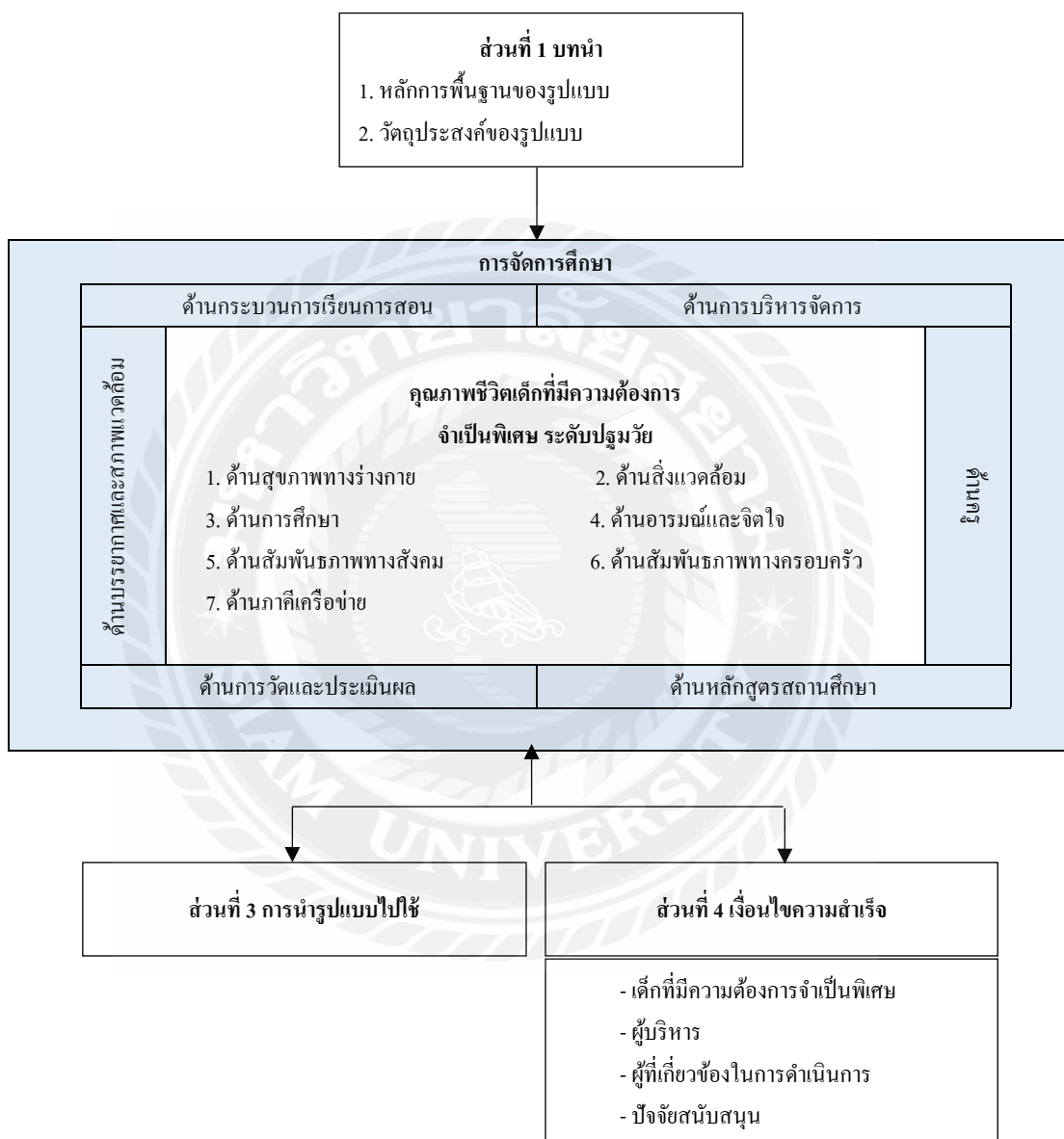
รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
	2. ครูต้องขยันสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล และมีการวิจัย พัฒนา ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมากที่สุดของแต่ละบุคคล 3. ครูจะต้องมีความรู้ด้านพัฒนาการ และเทคนิควิธีการสอนที่เป็นสากลด้วย
4. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	1. ควรเพิ่มการนำหลักสูตรปฐมวัย เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วย
5. ด้านการวัดและประเมินผล	1. ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ วิธีการการวัดด้านคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ชัดเจน
6. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	1. ควรเพิ่มการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่บ้าน ด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้	1. ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ มีความเหมาะสม 2. ควรเขียนให้กระชับ ชัดเจน 3. ควรเพื่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้วย 4. ควรเพิ่มการสร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ	1. ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม 2. ควรเพิ่มการวัดและประเมินผลของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 3. ควรเพิ่มการสร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ นั้นสามารถพัฒนาได้

รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
	<p>4. ควรเพิ่มคุณภาพชีวิตทั้ง 7 องค์ประกอบเป็นเงื่อนไขความสำเร็จ ว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p> <p>5. ควรสรุปเงื่อนไขความสำเร็จออกเป็นประเภท เช่น เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ บังคับสนับสนุน</p>
<p>ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยในภาพรวม</p>	<p>1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง มีความ มีประโยชน์ และมีความเป็นไป</p> <p>2. ศูนย์การศึกษาพิเศษ จะได้มีแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ชัดเจน</p> <p>3. ด้านกระบวนการเรียนการสอนมีการนำเครือข่ายความร่วมมือ หรือการร่วมมือ ร่วมพลัง ในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ</p> <p>4. การใช้คำนำหน้าในแต่ละตัวชี้วัดควรระบุเจาะจงไปเลยว่า ข้อไหนเป็นหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นหน้าที่ของครู เป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง และเป็นหน้าที่ของเครือข่าย</p>

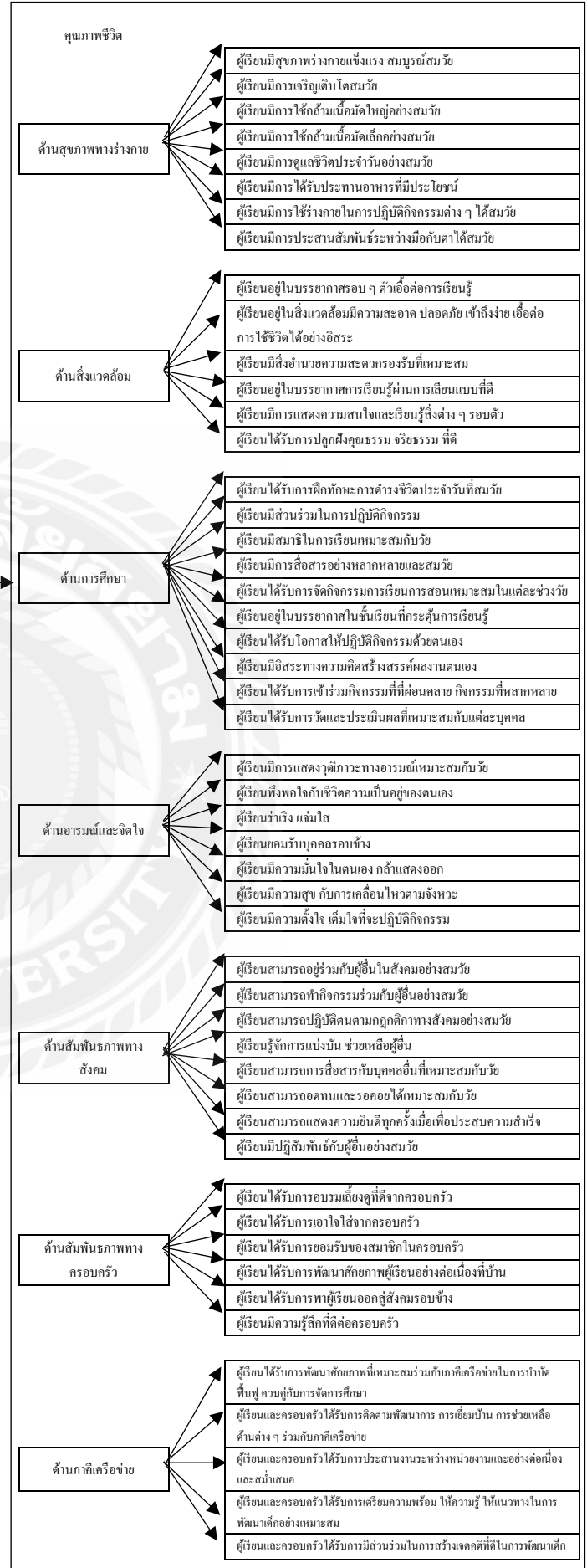
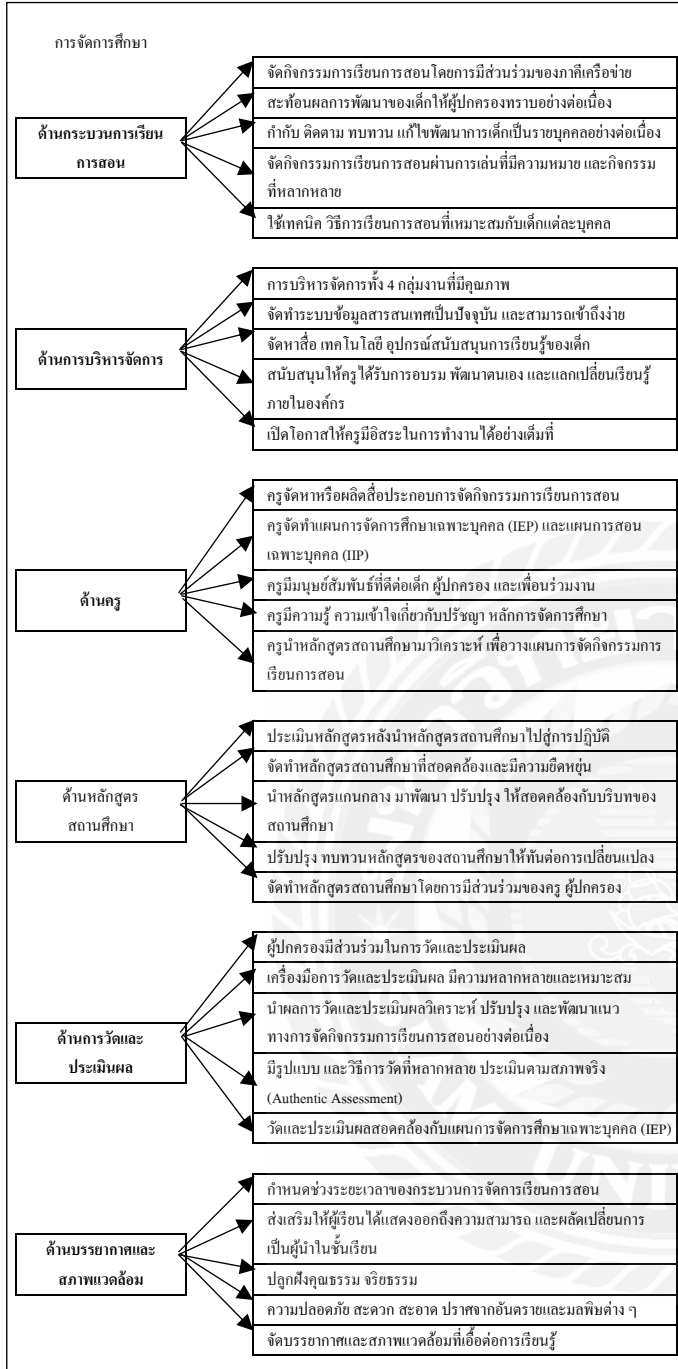
รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

Educational Model to Enhance the Quality of Life for Children

with Special Needs in Early Childhood

แผนภาพที่ 7 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 1 บทนำ

1. หลักการพื้นฐานของรูปแบบ

1.1 รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.2 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดย คำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.3 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัด

การศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิบัติไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย

ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

1.4 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอาณารัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมความมั่นคงทางพลังงานและอาหารความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่งและยั่งยืนได้

1.5 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564

กำหนดวิสัยทัศน์ “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียม (EQUAL) ได้แก่ เสริมพลังคนพิการ และองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management) เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติ เชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding) สร้างสภาพแวดล้อม และบริการสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility) ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายและสร้าง การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน (Linkage)

1.6 หลักการและความสำคัญของคุณภาพชีวิต

หลักการและความสำคัญของคุณภาพชีวิตมีมิติที่หลากหลาย (multidimensional description) กล่าวคือ Wikipedia กล่าวถึง คุณภาพชีวิตว่าเป็นความอยู่ดีมีสุข (well being) ของบุคคล และสังคม องค์การอนามัยโลก กล่าวถึง คุณภาพชีวิตว่าเป็นความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิต โดยจะสัมพันธ์กับความคาดหวัง เป้าหมายของบุคคล วัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคม รวมถึงการเมืองการปกครอง ซึ่งคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบายไม่มี ความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึง ผละกำลัง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ เรื่องการนอนหลับและพักผ่อนรวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ ภาวะลักษณะของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจา สมานธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนและการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับ ความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น 3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึงความ ความเป็นอิสระ ที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึง ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ ว่าตนไม่พึ่งพายาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับ บุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ว่าคุณได้ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ บุคคลอื่นในสังคมด้วย 5) ด้าน

สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรม สันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/Religion/Personal Beliefs) คือ การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิต-วิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำรงชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น Cambel (2560) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตครอบคลุม ความสุข ความพอใจ และความหวัง ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิงพวงทอง ไกรพิบูลย์ (2560) ได้สรุป คุณภาพชีวิตว่าเป็น ภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทั้งของตนเอง (ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ) และของสังคม ทั้งนี้ครอบคลุมไปถึง ความปลอดภัย สิทธิ และเสรีภาพ ส่วนในทางการแพทย์มองคุณภาพชีวิตว่าหมายถึง สภาพร่างกาย และจิตใจที่มั่นคงแข็งแรง มีความพอใจ สุขใจ สุขกาย และมีความสงบ ทั้งนี้คุณภาพชีวิตจะถูกคุกคามด้วยโรคและภาวะผิดปกติต่าง ๆ ของร่างกายและจิตใจ ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ (2560) กล่าวว่าคุณภาพชีวิต เป็นคุณภาพของ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษาการเมือง และศาสนา David Phillips (2017) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตครอบคลุม การอยู่ดีมีสุข ความพึงพอใจในชีวิตและความสุข และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา สรุปมุมมองคุณภาพชีวิตจากหลากหลายสาขา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ มองว่าหากเศรษฐกิจดีคนย่อมมีคุณภาพชีวิต นักสังคมวิทยา มองครอบคลุมหลายประเด็น เช่น สุขภาพ การศึกษา สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้ การมีงานทำ ความเสมอภาค เทคโนโลยี ความผูกพันในสังคม ซึ่งสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตจะกล่าวถึงสุขภาพทางร่างกาย สิ่งแวดล้อม การศึกษา อารมณ์และจิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม สัมพันธภาพทางครอบครัว และภาคีเครือข่าย แม้ว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตส่วนหลักมีความเหมือนกัน และจะมีมิติหรือองค์ประกอบบางอย่างที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทอื่น ๆ ร่วมด้วย

1.7 หลักการและความสำคัญของการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาส

พัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข

5. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความสำคัญของการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย ปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อ ๆ ไป เด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังคำกล่าวของ ศ.ดร. เจมส์ เจ. เอกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิตและเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวคือเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีมีความสามารถเรียนรู้ ทำงานได้เก่ง และเป็นพลเมืองดีที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคมที่ท้าทายในศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับโอกาสพัฒนาอย่างรอบด้านในช่วงปฐมวัย แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศไทย ที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐ และทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคศาสนาและภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย “เด็กปฐมวัย” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบหกปีบริบูรณ์ และให้หมายความรวมถึงทารกในครรภ์มารดาด้วย

1.8 หลักการและความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการ

จำเป็นพิเศษ

เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนให้ถึงขั้นสูงสุดการศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถ และศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่ด้อยค่าความพิการของเขาแต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการและเป็นของเด็กด้วยซึ่งหมายความว่านักการศึกษาจะต้องไม่มองข้ามความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษต้องกระทำอย่างนับพลันทันที ที่ค้นพบความต้องการและจำเป็นพิเศษของเด็ก
2. ความพิการบางประเภทควรถือว่าเป็นเพียงอาการ มากกว่าที่จะเป็นความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น
3. เด็กพิการคนใดคนหนึ่ง อาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต
4. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
5. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ตามความเหมาะสมย่อมเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักการจัดการศึกษาพิเศษข้างต้นก่อให้เกิดปรัชญาการศึกษาพิเศษขึ้นดังนี้

1. ปรัชญาทั่วไปที่เป็นหลักฐานในการจัดการศึกษาพิเศษคือ
 - 1.1 ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนใน โปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กปกติได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษเหล่านั้น
 - 1.2 เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อไปและมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด
 - 1.3 การจัดการศึกษาพิเศษ ควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็ก

ปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรงไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตามเด็กพิเศษควรได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ

1.4 การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียบียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภทโดยใช้แนวทางการจัดการศึกษาของเด็กปกติ

1.5 การจัดการศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็นโปรแกรมให้เป็นรายบุคคลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง อาจจัดกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องหรือความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

1.6 การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการหรือความบกพร่องเพื่อทำให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่องก็ยังสามารถอย่างเท่าเทียมหรือดีกว่าเด็กปกติซึ่งช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

1.7 การศึกษาพิเศษควรให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสัจการแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตนได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

1.8 การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไปขาดตอนไม่ได้และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งต่อเด็ก ต่อครอบครัว ต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา และต่อสังคม ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวเด็ก ได้รับ โอกาสในการพัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ตามความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเห็นคุณค่าแห่งตน รู้จักการปรับตัวเข้าสู่สังคมร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

2. ความสำคัญต่อครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวของเด็กปกติและครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อาทิ ครอบครัวของเด็กปกติ ได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการยอมรับความแตกต่าง การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และยังอาจรวมไปถึงความมีน้ำใจในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ส่วนครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับ โอกาสในแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการพัฒนาเด็ก ให้กับบุคคลต่าง ๆ ของสังคม รวมถึงได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

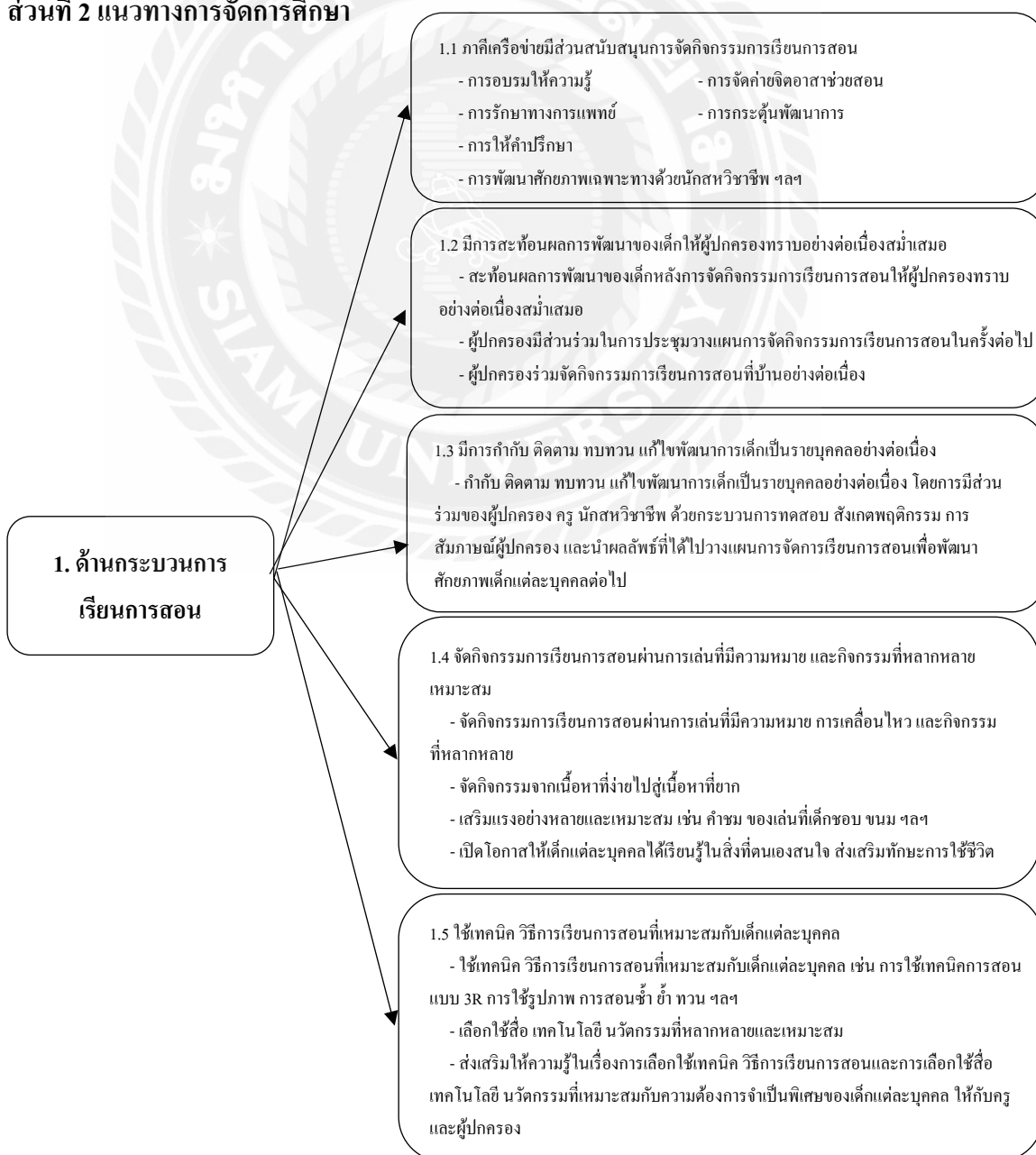
3. ความสำคัญต่อครู และบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ครูได้มีโอกาสนในการพัฒนาตนเองในด้านการการสอน และการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ

4. ความสำคัญต่อสังคม ทำให้สังคมได้ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของคนในสังคม เพื่อให้เป็นสังคมแห่งความเสมอภาคและเท่าเทียม

2. วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

1.1 จัดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ การจัดค่าย จิตอาสาช่วยสอน การรักษาทางการแพทย์ การกระตุ้นพัฒนาการ การให้คำปรึกษา และการพัฒนาศักยภาพเฉพาะทางด้วยนักสหวิชาชีพอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีพัฒนาการและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

มีการสะท้อนผลการพัฒนาของเด็กหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป และร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

1.3 มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

มีการกำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู นักสหวิชาชีพ ด้วยกระบวนการทดสอบ สังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และนำผลลัพธ์ที่ได้ไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก ความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคลต่อไป

1.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย การเคลื่อนไหว และกิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก มีการเสริมแรงอย่างหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละบุคคลได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของเด็ก

1.5 ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล เช่น การใช้เทคนิคการสอนแบบ 3R การใช้รูปภาพ การสอนซ้ำ ย้ำ ทวน ฯลฯ ซึ่งหนึ่งคนอาจมีความจำเป็นต้องใช้หลายเทคนิค วิธีการ และเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งมีการส่งเสริม

ให้ความรู้ในเรื่องการเลือกใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนและการเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยี
นวัตกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล ให้กับครูและผู้ปกครอง

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป)

มีการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 4 กลุ่มงาน (กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป) โดยแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบงานตามโครงสร้างบริหารของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

2.2 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย

จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน เพื่อประกอบการตัดสินใจ การบริหาร และการเรียนการสอน ควรมีบุคลากรเฉพาะมาจัดระบบสารสนเทศและให้ความรู้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องจนสามารถนำสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยจัดระบบสารสนเทศแยกเป็นประเภท เช่น สารสนเทศด้านข้อมูลของสถานศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทรัพยากรและอาคารสถานที่ และข้อมูลสารสนเทศสามารถเข้าถึงง่าย

2.3 จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กให้เพียงพอกับการใช้งานประกอบการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจและใช้สื่อได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

2.4 สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเองในเรื่องที่ตนสนใจหรือมีความถนัด เพื่อเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของครูในเรื่องนั้น ๆ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและชั้นเรียนร่วมกับครู ผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.5 เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่

เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเสนอความคิดในการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมหรือการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้การดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมมีผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ สนับสนุนการจัดการ

เรียนการสอนที่ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานเป็นทีมภายในหน่วยงาน

3. ด้านครู

3.1 ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ส่งเสริมให้ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง หลากหลายและต่อเนื่อง

3.2 ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูที่รับผิดชอบ นักสหวิชาชีพ บนพื้นฐานผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็คนำมาประชุมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางการแพทย์หรือสุขภาพ ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น การกำหนดแนวทางการศึกษาและการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ (ระดับความสามารถปัจจุบัน เป้าหมายระยะยาว 1 ปี จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น) เกณฑ์และวิธีประเมินผล และผู้รับผิดชอบ) ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และความเห็นของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เรียน รวมถึงการออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) วางเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

3.3 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน

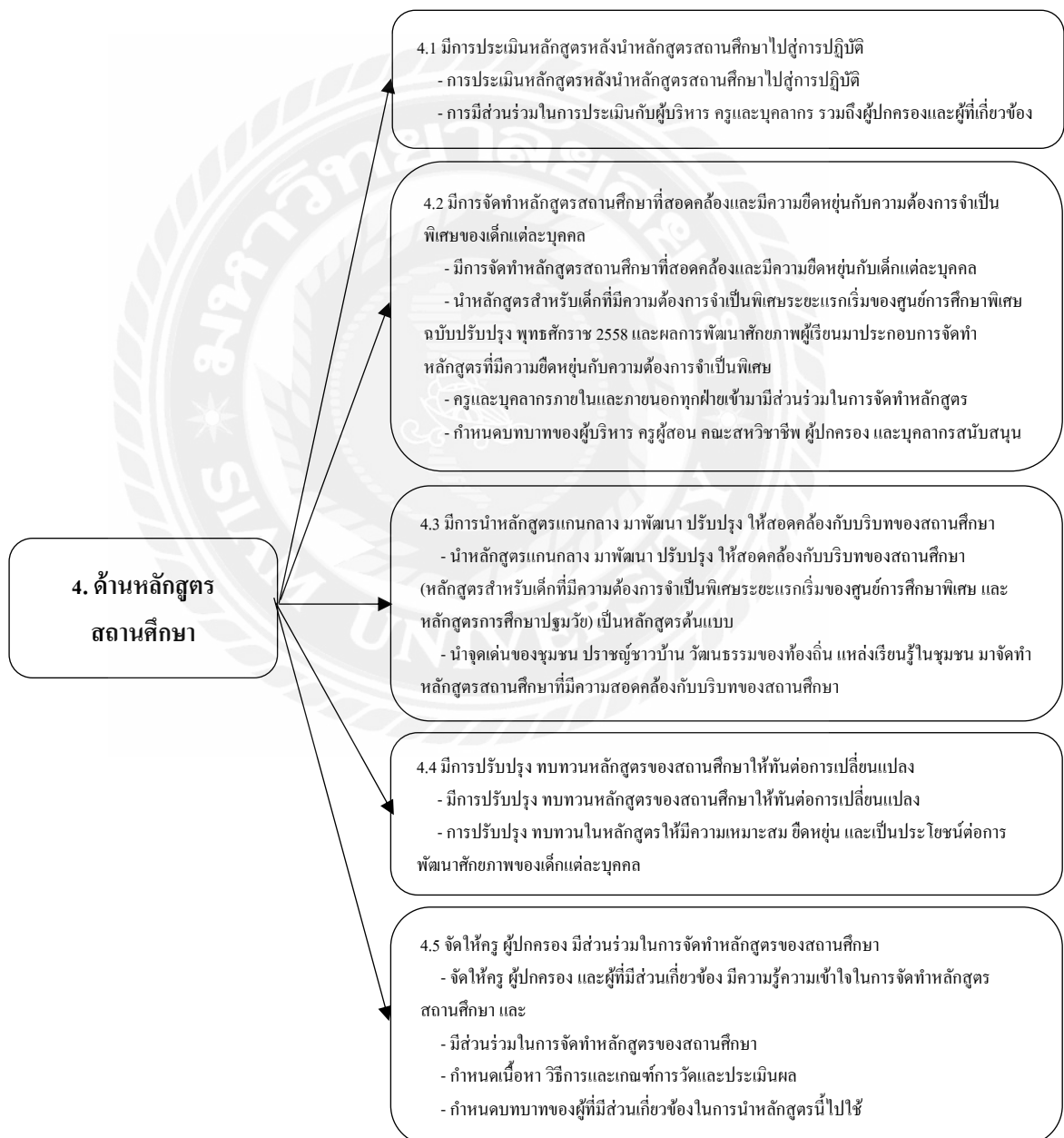
ส่งเสริมให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากประสบการณ์ของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรมต่อตนเอง ผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และวิชาชีพครู

3.4 ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ

ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ มีเจตคติที่ดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจของแต่ละบุคคล เช่น ลักษณะของความพิการ สถานภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน ความสามารถหรือข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล สิ่งที่ชอบ/ไม่ชอบหรือกลัว

เกิดความหวาดระแวง การรับประทานอาหาร ผลการรักษาทางการแพทย์ รวมถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพของเด็กแต่ละบุคคล

3.5 นำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์ ร่วมกับผลการประเมินความสามารถพื้นฐาน ระดับความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล ร่วมกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้รับผิดชอบ และนักสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล

4. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

มีการประเมินหลักสูตรหลังนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินกับผู้บริหาร ครูและบุคลากร รวมถึงผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประเมินจากผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และประเมินจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงแล้วเป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร

4.2 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล พัฒนาจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 และผลการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนมาประกอบการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล โดยครูและบุคลากรภายในและภายนอกทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เป็นการจัดทำหลักสูตรที่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และบุคลากรสนับสนุน

4.3 มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

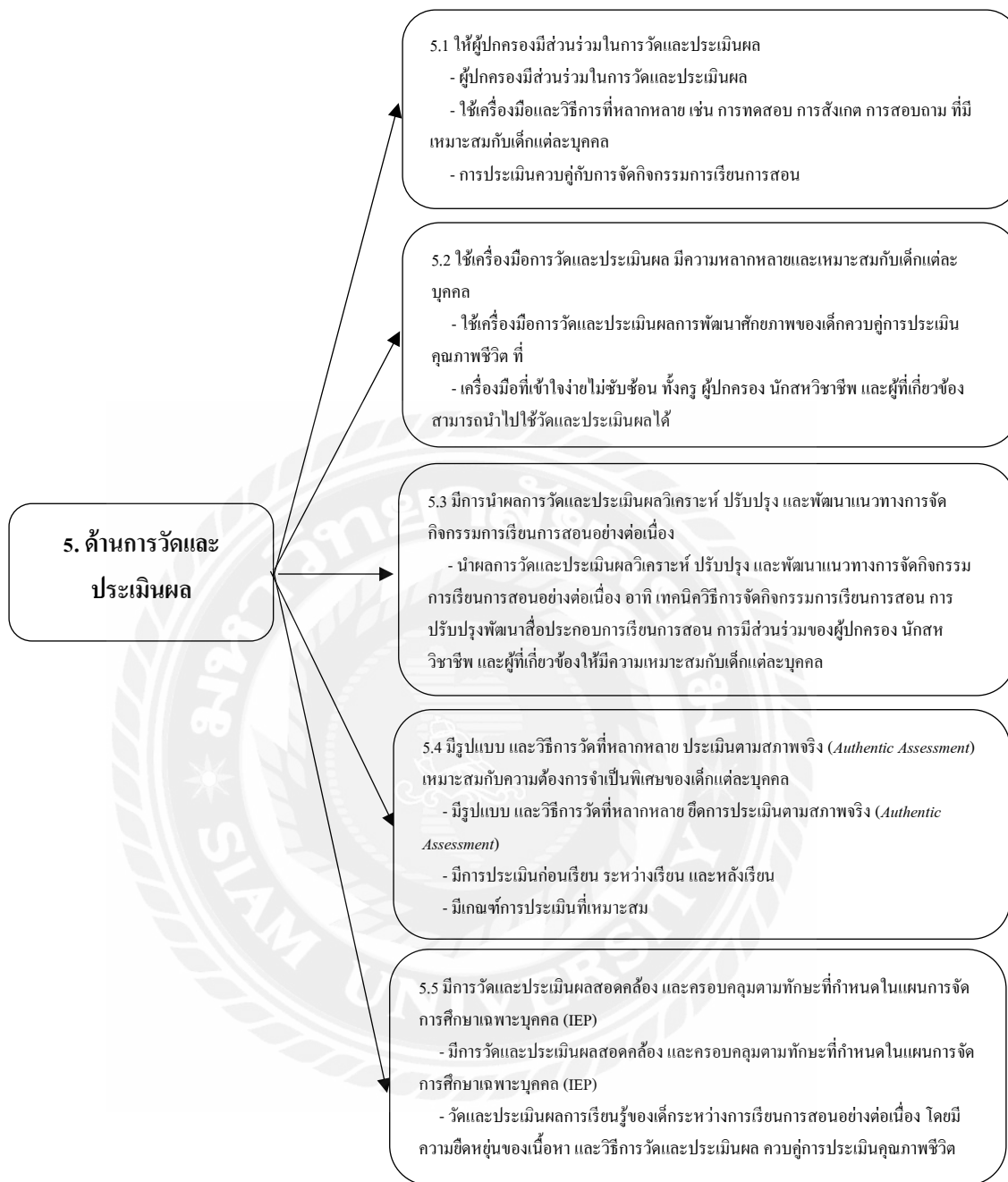
มีการนำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีการนำหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2558 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นหลักสูตรต้นแบบ และนำจุดเด่นของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

4.4 มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

มีการปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเนื้อหา หรือส่วนที่ต้องการปรับปรุง ทบทวนในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ยืดหยุ่น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

4.5 จัดให้ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

จัดให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา กำหนดเนื้อหา วิธีการ และเกณฑ์การวัดและประเมินผล กำหนดบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้

5. ด้านการวัดและประเมินผล

5.1 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสังเกต การสอบถาม ที่มีเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล และร่วมประเมินควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพของเด็กควบคู่การประเมินคุณภาพชีวิต ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ทั้งครู ผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลได้

5.3 มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

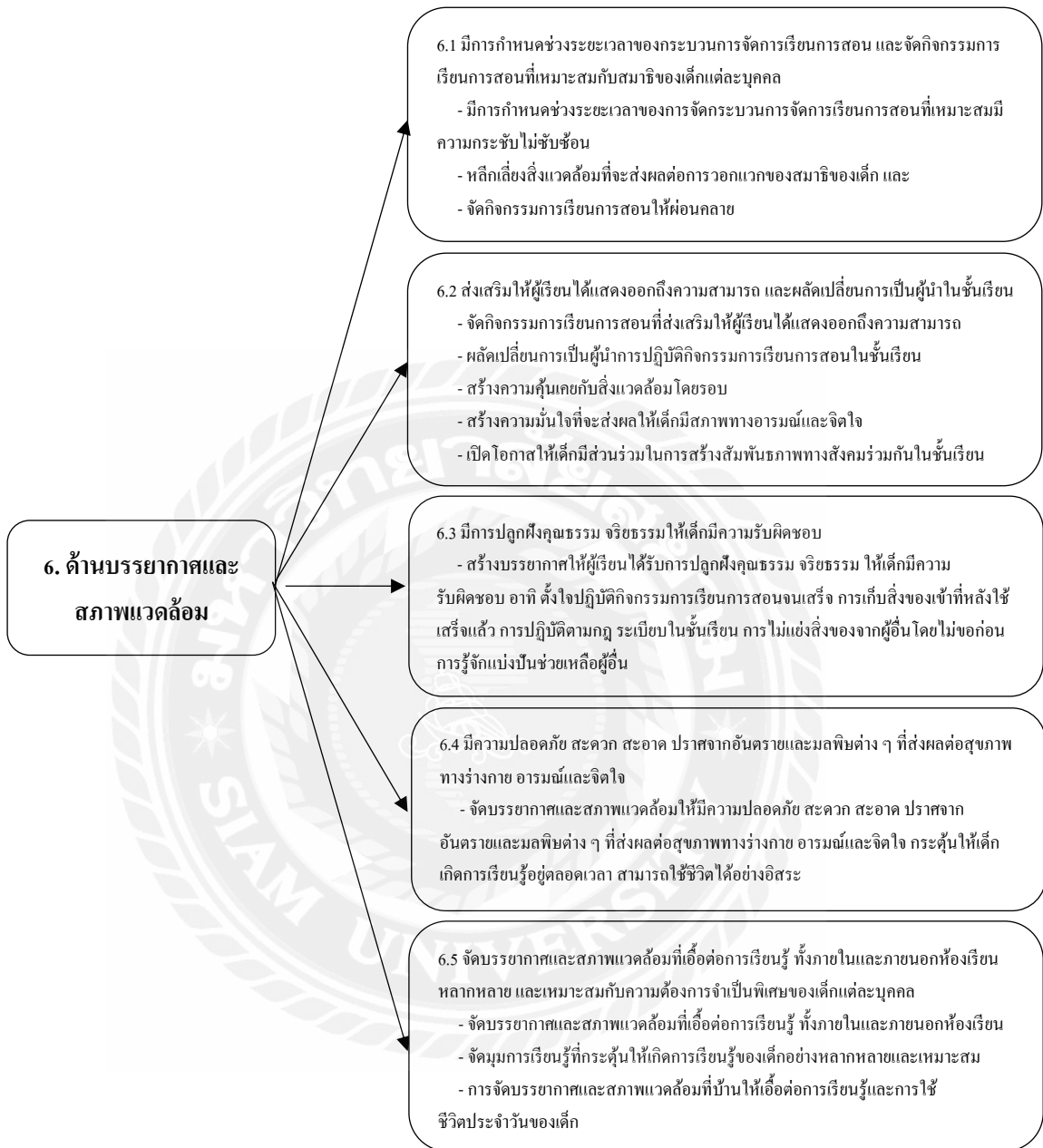
มีการนำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาทิ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงพัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

5.4 มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (*Authentic Assessment*) เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ยึดการประเมินตามสภาพจริง (*Authentic Assessment*) ตามความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล มีการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม อาทิ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองและเป็นแบบอย่างได้ หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองแต่ต้องมีการกระตุ้นทางกาย วาจา และท่าทาง หรือสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยมีการช่วยเหลือ

5.5 มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

มีการวัดและประเมินผลสอดคล้อง และครอบคลุมตามทักษะที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีความยืดหยุ่นของเนื้อหา และวิธีการวัดและประเมินผล ควบคู่การประเมินคุณภาพชีวิต

6. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

6.1 มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีความกระชับไม่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการรบกวนสมาธิของเด็ก และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย ที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล

6.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำ ในชั้นเรียน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ สร้างความมั่นใจที่จะส่งผลให้เด็กมีสภาพทางอารมณ์และจิตใจที่ดีในการเรียน การสอน และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน

6.3 มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กมีความรับผิดชอบ อาทิ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนเสร็จ การเก็บสิ่งของเข้าที่หลังใช้เสร็จแล้ว การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบในชั้นเรียน การไม่แย่งสิ่งของจากผู้อื่น โดยไม่ขอก่อน การรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น

6.4 มีความปลอดภัย สะดวก สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัย สะดวก สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

6.5 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล

จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน จัดมุมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล รวมถึงการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระดับปฐมวัย ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ มีแนวทางสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนถึงขั้นสามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างเหมาะสม

2. พัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

3. จัดประชุมสัมมนาร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4. กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนี้

4.1 ผู้บริหาร มีบทบาทหน้าที่ สนับสนุนการดำเนินงานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ งบประมาณ บุคลากร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4.2 ครู มีบทบาทหน้าที่ วิเคราะห์ผู้เรียน ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน ให้คำปรึกษา แนะนำแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่บ้าน รวมถึงการกำกับติดตามการพัฒนาศักยภาพเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4.3 ผู้ปกครอง มีบทบาทหน้าที่ การดูแลเอาใจใส่ มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งที่สถานศึกษาและที่บ้านอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลของเด็ก สนับสนุนให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพชีวิต เช่น การใช้ชีวิตประจำวันด้วยตนเองลดการช่วยเหลือของครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง การกระตุ้นพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม สนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ตนสนใจ เป็นต้น

4.4 ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แพทย์ นักสหวิชาชีพ ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีหน้าที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การกระตุ้นพัฒนาการทางการแพทย์ การจัดค่าย การให้คำปรึกษา การส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างอิสระ เป็นต้น

5. มีการดำเนินการนิเทศ ติดตาม การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

ด้านเด็กที่มีความต้องการจำเป็นเป็นพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มารับบริการมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทางร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว ด้านภาคีเครือข่าย ดิจิทัลบรรลุผลองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ตั้งไว้

ด้านผู้บริหารและครู

ผู้บริหาร และครูมีความตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเอง เพื่อนร่วมงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ด้านผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการจัดหรือสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคลที่เหมาะสม

ด้านปัจจัยสนับสนุน

1. มีสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

2. ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหลักสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอย่างแรกคือลักษณะของความสามารถและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล การเลือกเทคนิค วิธีการที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล เช่น เทคนิคการสอนแบบ 3R การใช้รูปภาพประกอบการเรียนการสอนและการสื่อสาร การสอนซ้ำ ย้ำ ทวน จนกว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะเกิดทักษะในเรื่องนั้น ๆ ต้องอาศัยความอดทน เวลา และความต่อเนื่องในการฝึก

3. ในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินงาน

2. การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ว่ามีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง มีความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ มีผลการประเมิน ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน	
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ คิดเห็น
1	ความเหมาะสม	4.74	.49	มากที่สุด
2	ความสอดคล้อง	4.74	.46	มากที่สุด
3	ความมีประโยชน์	4.76	.44	มากที่สุด
4	ความเป็นไปได้	4.76	.43	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.75	.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 22 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.75 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการมีผลการประเมินทุกรายการอยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.76 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความเหมาะสม และความสอดคล้อง มีคะแนนเฉลี่ย 4.74

ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเหมาะสม

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน	ระดับความ คิดเห็น
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
1	ส่วนที่ 1 บทนำ	4.72	.45	มากที่สุด
	หลักการพื้นฐานของรูปแบบ	4.67	.47	มากที่สุด
	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.78	.42	มากที่สุด
2	ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	4.74	.50	มากที่สุด
	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.74	.46	มากที่สุด
	ด้านบริหารจัดการ	4.74	.50	มากที่สุด
	ด้านครู	4.68	.64	มากที่สุด
	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.71	.45	มากที่สุด
	ด้านการวัดและประเมินผล	4.72	.37	มากที่สุด
	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.78	.42	มากที่สุด
3	ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้	4.78	.42	มากที่สุด
4	ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.78	.42	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.74	.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 23 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเหมาะสม ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.74 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการ มีผลการประเมินทุกรายการ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 4.78 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หลักการพื้นฐานของรูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67

ตารางที่ 24 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความสอดคล้อง

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน	ระดับความ คิดเห็น
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
1	ส่วนที่ 1 บทนำ	4.72	.56	มากที่สุด
	หลักการพื้นฐานของรูปแบบ	4.67	.67	มากที่สุด
	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.78	.42	มากที่สุด
2	ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	4.74	.46	มากที่สุด
	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.76	.45	มากที่สุด
	ด้านบริหารจัดการ	4.72	.51	มากที่สุด
	ด้านครู	4.74	.47	มากที่สุด
	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.69	.46	มากที่สุด
	ด้านการวัดและประเมินผล	4.78	.42	มากที่สุด
	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.75	.44	มากที่สุด
3	ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้	4.67	.47	มากที่สุด
4	ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.67	.47	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.74	.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 24 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความสอดคล้อง ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.74 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการ มีผลการประเมินทุกรายการ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และด้านการวัดและประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ย 4.78 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หลักการพื้นฐานของรูปแบบ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67

ตารางที่ 25 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความมีประโยชน์

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน	ระดับความ คิดเห็น
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
1	ส่วนที่ 1 บทนำ	4.83	.37	มากที่สุด
	หลักการพื้นฐานของรูปแบบ	4.78	.42	มากที่สุด
	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.89	.31	มากที่สุด
2	ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	4.76	.44	มากที่สุด
	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.76	.45	มากที่สุด
	ด้านบริหารจัดการ	4.76	.46	มากที่สุด
	ด้านครู	4.77	.42	มากที่สุด
	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.71	.45	มากที่สุด
	ด้านการวัดและประเมินผล	4.78	.42	มากที่สุด
	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.78	.42	มากที่สุด
3	ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้	4.67	.47	มากที่สุด
4	ส่วนที่ 4 เสร็จสิ้นความสำเร็จ	4.67	.47	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.76	.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 25 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความมีประโยชน์ ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการ มีผลการประเมินทุกรายการ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.89 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เสร็จสิ้นความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67

ตารางที่ 26 แสดงผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเป็นไปได้

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน	ระดับความ คิดเห็น
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
1	ส่วนที่ 1 บทนำ	4.83	.37	มากที่สุด
	หลักการพื้นฐานของรูปแบบ	4.78	.42	มากที่สุด
	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.89	.31	มากที่สุด
2	ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	4.76	.43	มากที่สุด
	ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.76	.45	มากที่สุด
	ด้านบริหารจัดการ	4.78	.42	มากที่สุด
	ด้านครู	4.75	.43	มากที่สุด
	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.71	.45	มากที่สุด
	ด้านการวัดและประเมินผล	4.78	.42	มากที่สุด
	ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.79	.40	มากที่สุด
3	ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้	4.78	.42	มากที่สุด
4	ส่วนที่ 4 เสร็จสิ้นความสำเร็จ	4.67	.47	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.76	.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 26 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ด้านความเป็นไปได้ ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการ มีผลการประเมินทุกรายการ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.89 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ส่วนที่ 4 เสร็จสิ้นความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” ในบทนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา
- 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

วิธีการดำเนินวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 7 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา จำนวน 5 ท่าน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา สรุปผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับ และการจัดการการศึกษา ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสอบถาม ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามตามขั้นตอน และส่งเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 485 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 436 คน คิดเป็นร้อยละ 89.90 ของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการยกร่างรูปแบบที่ได้ข้อมูลที่ได้ขั้นตอนที่ 3 มาร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) แนวทางการจัดการศึกษา 3) การนำรูปแบบไปใช้ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยวิธีการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบ เสนอแนะ ชี้แจง ประเมินร่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ว่ามีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง มีความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับอาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิระดับผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษา จำนวน 2 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน และผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน และนำข้อมูลที่ได้รับนำมาปรับปรุง เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยการจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในวันที่ 19 ธันวาคม 2562 เวลา 10.00 –12.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

1.1 ด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 6) ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว จำนวน 6 ตัวชี้วัด และ 7) ด้านภาคีเครือข่าย

1.2 ด้านการจัดการศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตร สถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

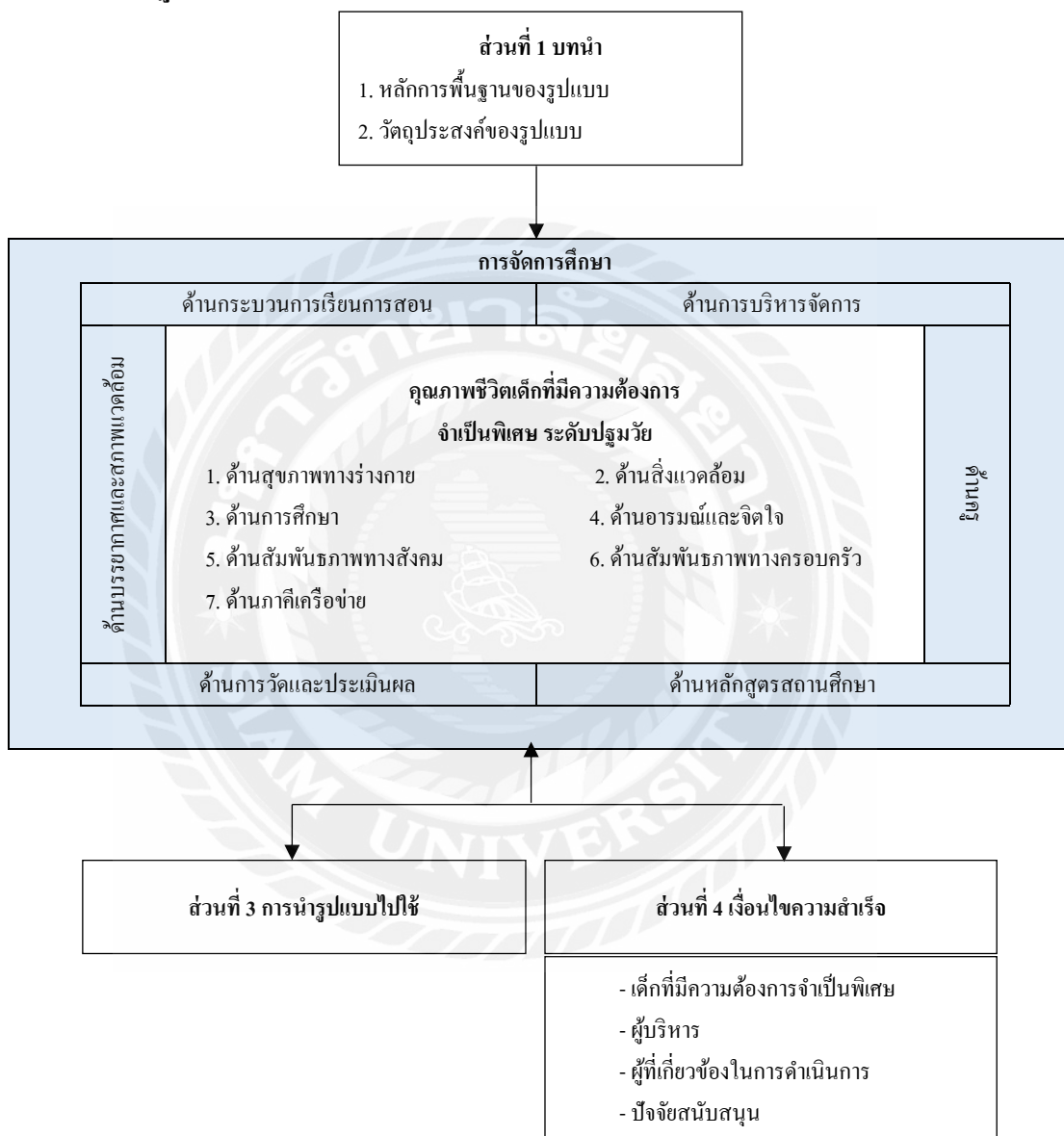
2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

1.1 สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านสุขภาพทางร่างกาย มีคะแนนเฉลี่ย 3.83 อยู่ในระดับมาก ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.77 อยู่ในระดับมาก ด้านภาคีเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 อยู่ในระดับมาก และด้านอารมณ์และจิตใจ มีคะแนนเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

1.2 การจัดการศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการเรียนการสอน สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.65 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารจัดการ สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านครู สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.69 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.54 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวัดและประเมินผล สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.62 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษา	<p>จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยความร่วมมือร่วมของภาคีเครือข่าย สะท้อนผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง</p> <p>กำกับ ติดตาม ทบทวน แก้ไขพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง</p> <p>จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการเล่นที่มีความหมาย และกิจกรรมที่หลากหลาย</p> <p>ใช้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล</p>
ด้านกระบวนการเรียนการสอน	
ด้านการบริหารจัดการ	<p>การบริหารจัดการทั้ง 4 กลุ่มงานที่มีคุณภาพ</p> <p>จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงง่าย</p> <p>จัดหาสื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก</p> <p>สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร</p> <p>เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงาน ได้อย่างเต็มที่</p>
ด้านครู	<p>ครูจัดหาหรือผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>ครูจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)</p> <p>ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน</p> <p>ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษา</p> <p>ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p>
ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	<p>ประเมินหลักสูตรให้นำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่อารมณ์ปฏิบัติ</p> <p>จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและมีคุณภาพ</p> <p>นำหลักสูตรแกนกลาง มาพัฒนา ปรับปรุง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา</p> <p>ปรับปรุง ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง</p> <p>จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยความร่วมมือร่วมของครู ผู้ปกครอง</p>
ด้านการวัดและประเมินผล	<p>ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล</p> <p>เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและเหมาะสม</p> <p>นำผลการวัดและประเมินผลวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง</p> <p>มีรูปแบบ และวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)</p> <p>วัดและประเมินผลสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)</p>
ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	<p>กำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอน</p> <p>ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลเปลี่ยนแปลงเป็นผู้นำในชั้นเรียน</p> <p>ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม</p> <p>ความปลอดภัย สะอาด สะอาด ปราศจากอันตรายและมลพิษต่าง ๆ</p> <p>จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p>

คุณภาพชีวิต	
ด้านสุขภาพทางร่างกาย	<p>ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมบูรณ์</p> <p>ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้ออย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้ออย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการดูแลชีวิตประจำวันอย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์</p> <p>ผู้เรียนมีการใช้ร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้สมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้สมวัย</p>
ด้านสิ่งแวดล้อม	<p>ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศอบอุ่น ๆ ตัวเอื้อต่อการเรียนรู้</p> <p>ผู้เรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมมีความสะอาด ปลอดภัย เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ</p> <p>ผู้เรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับที่เหมาะสม</p> <p>ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติ</p> <p>ผู้เรียนมีการแสดงความสนใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว</p> <p>ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่ดี</p>
ด้านการศึกษา	<p>ผู้เรียนได้รับการศึกษาระดับปฐมวัยที่สมวัย</p> <p>ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม</p> <p>ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนที่เหมาะสมกับวัย</p> <p>ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างหลากหลายและสมวัย</p> <p>ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย</p> <p>ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศในชั้นเรียนที่กระตุ้นการเรียนรู้</p> <p>ผู้เรียนได้รับโอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง</p> <p>ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง</p> <p>ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่อนคลาย กิจกรรมที่หลากหลาย</p> <p>ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล</p>
ด้านอารมณ์และจิตใจ	<p>ผู้เรียนมีการแสดงวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสมกับวัย</p> <p>ผู้เรียนพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง</p> <p>ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส</p> <p>ผู้เรียนยอมรับบุคลกรรอบข้าง</p> <p>ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออก</p> <p>ผู้เรียนมีความสุขกับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ</p> <p>ผู้เรียนมีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรม</p>
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	<p>ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนตามกฎกติกาทางสังคมอย่างสมวัย</p> <p>ผู้เรียนรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น</p> <p>ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัย</p> <p>ผู้เรียนสามารถอดทนและรอคอยได้เหมาะสมกับวัย</p> <p>ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นทุกครั้งเมื่อเพื่อประสบความสำเร็จ</p> <p>ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสมวัย</p>
ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว	<p>ผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว</p> <p>ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว</p> <p>ผู้เรียนได้รับการยอมรับของสมาชิกในครอบครัว</p> <p>ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน</p> <p>ผู้เรียนได้รับการพหุผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง</p> <p>ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว</p>
ด้านภาคีเครือข่าย	<p>ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมร่วมกับภาคีเครือข่ายในการบำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับการจัดการศึกษา</p> <p>ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการติดตามพัฒนาการ การเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกันกับภาคีเครือข่าย</p> <p>ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการประสานงานระหว่างหน่วยงานและอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ</p> <p>ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ ให้นำแนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม</p> <p>ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการมีส่วนร่วมในการสร้างเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็ก</p>

3.2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 4.75 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมินทุกรายการมีผลการประเมินทุกรายการ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.76 รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความเหมาะสม และความสอดคล้อง มีคะแนนเฉลี่ย 4.74

อภิปรายผล

จากการวิจัย ผู้วิจัยพบประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายผลตามลำดับของประเด็นการศึกษา ได้แก่ สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา และคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ดังนี้

1. องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

1.1 ด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 6) ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว จำนวน 6 ตัวชี้วัด และ 7) ด้านภาคีเครือข่าย ที่บ่งบอกถึงสภาพการรับรู้มิติของการมีชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ความนับถือตนเองสุขภาพ การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกายจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน และสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี รวมถึงการพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกทางบวกของเด็กที่มีต่อครู เพื่อนในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับบริการต่าง ๆ จากโรงเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียน และความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากสังคม สอดคล้องกับ Awartani et al. (2007) ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเด็กไว้ว่าเป็นความรู้สึกถึงความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลโดยรวมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งอาจประเมินได้โดยการรับรู้ในจิตใจของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีชีวิตอยู่ได้โดยที่ไม่มีสิ่งคุกคามและได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของความเป็นมนุษย์อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ด้านทักษะอาชีพ ด้านอารมณ์ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านสังคม และสอดคล้องกับ Camfield et al. (2009) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กว่ามีความหมายเช่นเดียวกับความสุข (happiness)

ซึ่งเป็นแนวคิดของความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ซึ่งอาจรวมถึงความสมดุลพอดีของชีวิต โดยได้อธิบายถึงมิติคุณภาพชีวิตเด็ก (child well-being) ไว้ 7 มิติ ประกอบด้วย ด้านสติปัญญา ด้านทักษะอาชีพ ด้านอารมณ์ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านสังคม

1.2 ด้านการจัดการศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ที่บ่งบอกว่าการจัดการศึกษาเป็นการมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม และการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาไปประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ ชวนคิด มะเสนา (2554) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ที่มีองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ 2) การจุดหมาย 3) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดประสบการณ์ 5) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านสภาพแวดล้อม 7) ด้านการประเมินพัฒนาการ และ 8) ด้านบทบาทครู สอดคล้องกับ กัลยาณี พรหมทอง (2556) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง ที่มีของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการด้านหลักสูตร 2) การจัดการด้านอาจารย์ 3) การจัดการด้านกระบวนการเรียนการสอน 4) การจัดการด้านนักศึกษา 5) การจัดการด้านการวัดและประเมินผล และ 6) การจัดการด้านปัจจัยเกื้อหนุน

2. สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา และคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

2.1 สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านสุขภาพทางร่างกาย มีคะแนนเฉลี่ย 3.83 อยู่ในระดับมาก ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย 3.77 อยู่ในระดับมาก ด้านภาคีเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 อยู่ในระดับมาก และด้านอารมณ์และจิตใจ มีคะแนนเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับองค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ ได้แก่ อาหาร สุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ที่อยู่อาศัย และทรัพยากร โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาด้านภาวะวิสัย ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลที่สามารถ นับได้หรือวัดได้ เช่น ข้อมูลทางประชากรและเศรษฐกิจ และการศึกษาด้านอัตวิสัย

เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก และเจตคติในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1996) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลทั่วไปว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต 6 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) 2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) 3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และ 6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/Religion/Personal Beliefs) สอดคล้องกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559) มีการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จึงมีการนำเสนอแนะจากผลการศึกษามาจัดทำ “โครงการเสริมพลังคนพิการ สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในสังคม พ.ศ. 2559” ขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะเป็นการบูรณาการภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับ ตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้อย่างเป็นรูปธรรมทั่วถึงและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างครบวงจร ทำให้สังคมได้ประจักษ์ว่าคนพิการไทยเป็นพลเมืองที่มีผลิตภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันสำหรับทุกคน (Inclusive Society) และสอดคล้องกับจิระ โชควิระสย และคณะ (2561) ได้ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรี ระบุว่าสภาพชีวิตของตนเองได้รับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ทำให้มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระดับปฐมวัย พบว่า คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจ มีคะแนนเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ตรงกับสภาพปัจจุบันที่ว่า การจัดการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสังคม ทักษะทางสติปัญญาหรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ และทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการ อาจจะมีขาดการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมด้านคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจที่มีการจัดการเรียนการสอนที่ผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีการแสดงพฤติกรรมทางอารมณ์ยังไม่เหมาะสมกับวัย มีความยากต่อการยอมรับบุคคลรอบข้าง การมีความสุขกับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ ความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติตามกิจกรรม ความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออก พึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ยังแสดงออกไม่เหมาะสมวัยวัยเท่าที่ควร

หรืออาจจะมองได้ว่าศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/ประจำจังหวัด ที่ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ที่จะบำบัดให้ผู้เรียนมีข้อจำกัดทางพฤติกรรมลดน้อยลง ส่งผลต่อการต่อต้านแสดงอาการองแอ้ง ต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการทำกิจกรรมที่จัดให้กับเด็ก

อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ดังนั้นพื้นฐานคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงมีความสมบูรณ์ไม่เท่ากันในการประเมินหรือวัดด้านคุณภาพชีวิตของเด็กกลุ่มนี้จึงมองในด้านของศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.2 การจัดการศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการเรียนการสอน สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.65 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารจัดการ สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.82 มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด ด้านครู สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.69 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.54 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67 มีอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวัดและประเมินผล สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.62 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้หลายมาตรา คือ มาตรา 54 วรรคสอง กำหนดว่า “...รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศให้เกิดผล จ. ด้านการศึกษา (1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา สอดคล้องกับกัลยาณี พรมทอง (2556) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่าง

เป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ สอดคล้องกับชวนคิด มะเสนะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง พบว่า มีการจัดการศึกษาปฐมวัยประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ ด้านจุดหมาย ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการประเมินพัฒนาการ และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมองประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านจินตนาการสร้างสรรค์ ด้านภาษา ด้านการคิด และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับสุนิสา วิทยานุกรณ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบของการจัดการศึกษาประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน ด้านการวัด ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน ด้านการจัดการ และด้านผลลัพธ์ สอดคล้องกับกัลยาณี พรหมทอง (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง พบว่า องค์กรประกอบของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์กรประกอบ ได้แก่ การจัดการด้านหลักสูตร การจัดการด้านอาจารย์ การจัดการด้านกระบวนการเรียนการสอน การจัดการด้านนักศึกษา การจัดการด้านการวัดและประเมินผล และการจัดการด้านปัจจัยเกื้อหนุน เกชา เหลืองสุโขใจชื่น (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีโครงสร้าง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษขึ้นดีขึ้น ต้องขึ้นอยู่กับความข้อจำกัด ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ของเด็กแต่ละบุคคล ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป การจัดการศึกษาจึงต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

3. การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

3.1 การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านครู ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับจินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เน้นบริบทและความเป็นมาของแนวคิด ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ สอดคล้องกับชวนคิด มะเสนาะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ได้องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ด้านหลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และสอดคล้องกับสุมาลี ศรีผิง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา และแนวทางการดำเนินงาน ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา และแนวทางสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

3.2 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย มีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง ความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะได้ทำการพัฒนารูปแบบ พร้อมทั้งปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาว่า แบบที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบจำลองโครงสร้างที่สร้างขึ้น เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินงานจริงในยุคปัจจุบัน ดังนั้น

จึงต้องผ่านการประเมินคุณภาพของรูปแบบในด้านความเหมาะสม ด้านความสอดคล้อง ด้านความ มีประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอุทุมพร จามรมาน (2541) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์หรือเหตุผลของปัจจัย หรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วย เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภา พร ชินชัย (2551) พบว่า การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของศกรินทร์ ชนประชา (2560 : 127-135) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบสำหรับ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 2 พบว่า ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และความพึงพอใจในการใช้ชุด หลักสูตรการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่าขั้นตอนสร้างรูปแบบผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระดับมากที่สุด และ ขั้นตอนประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ พบว่า มีความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สูงกว่า ผู้บริหารที่มีความคิดเห็นในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ หรือสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย นำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

2) ควรมีการจัดทำคู่มือรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ภาควิชาครู และผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

3) ควรมีการนิเทศการติดตาม ช่วยเหลือ รวมทั้งประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัยเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้มีคุณภาพตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ไปทดลองใช้เพื่อสรุปผลที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์ประกอบให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้

3) ควรมีการทำวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้มีการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมาย

4) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ วิจัยเชิงนโยบาย หลังจากที่ได้นำเสนอรูปแบบไปแล้ว ระดับเหนือเขตพื้นที่ขึ้นไป

บรรณานุกรม

- กรกฎ ไชยเจริญ. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิจารณ์ญาณในการป้องกันการเสพยาเสพติดสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2541). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2541. กรุงเทพฯ: เพิ่มเสริมกิจ.
- กรมส่งเสริมศักยภาพชีวิตคนพิการ. (2559). การขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: มปป.
- กรรณิการ์ กลิ่นหวาน. (2556). รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้า. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). นโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองการศึกษาเพื่อคนพิการ. (2534). พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการพุทธศักราช 2534. กรุงเทพฯ: กองการศึกษาเพื่อคนพิการ
- กัลยาณี พรหมทอง. (2556). รูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- เกชา เหลืองสุดใจจัน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยนอร์กรุงเทพ.
- ขนิษฐา เทวินทรภักดี. (2540). แฝว่ดวงทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ: ผู้การพัฒนที่ยั่งยืนของคนพิการ. กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์.
- จารุณี ลุนญา. (2559). รูปแบบการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จิรโชค วีระสย, ปิยฉัตร ล้อมชวการ, พิมพ์ชนา ศรีบุญยพรรัฐ, นิติพัฒน์ กิตตกรัษกุล, เกสรี พงษ์
 สังข์ และอรอุมา บุตรเริ่ม. (2561). *การยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดสิงห์บุรีโดย
 วิธีการบูรณาการ*. สิงห์บุรี: ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสิงห์บุรี.
- จุฬาลักษณ์ สุนทรวิภาต. (2540). *การพัฒนาแบบวัดคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน*. กรุงเทพฯ:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกนารถ ชื่นเชย. (2550). *รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน.
 (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่)*. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชวนคิด มะเสนะ. (2554). *รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง.
 (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา)*. อุบลราชธานี:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ชัยณรงค์ อุดทน. (2558). *รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์
 หลักสูตรครุศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. อุบลราชธานี: มหาวิทยา
 ลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ณฐากรณ์ ชื่อมาก. (2544). *การปรับบทบาทการเป็นแม่ของมารดาที่มีบุตรกลุ่มอาการ
 ดาวน์*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกร ช้างน้อย. (2552). *ความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพและการบริการอนามัยโรงเรียนกับคุณภาพ
 ชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว. (2558). *คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา
 นครศรีธรรมราช: ปัจจัยที่มีผลและแนวทางการพัฒนา*. สงขลา: มหาวิทยาลัย
 สงขลานครินทร์.
- นระงษ์ ชาวเพ็ชร. (2553). *การศึกษาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ในกลุ่มชาติ
 พันธุ์ไทยลาว. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
 ภูมิภาค (การศึกษาและการจัดการภูมิปัญญา))*. สุรินทร์: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราช
 ภัฏสุรินทร์.

- เบญจวรรณ หอมหวาน. (2546). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เบญจา ชลธารันนท์. (2538). *รวมบทความการศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา
- ประสิทธิ์ เรืองแสงอร่าม. (2560). *คุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2540). *แนวทางการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทย. รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. มปท: มปท.
- ผดุงชัย ภูพัฒน์. (2553). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (เอกสารประกอบการสอน).
- พรจันทร์ พรศักดิ์กุล. (2550). *รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงมณี ชัยเสรี. (2550). *การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาพิเศษ ของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. เข้าถึงได้*
จาก <http://www.nep.go.th>.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. เข้าถึงได้จาก*
<http://www.thailandlawyercenter.com>.
- พิมพ์มณี แก้วมawangศ์. (2558). *รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- มะลิวัลย์ ธรรมแสง. (2553). *เอกสารประกอบวิชาการระบบการศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. (2543). *แนวคิดของการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม*. เข้าถึงได้จาก http://school.obec.go.th/center_6/pdf/ca.pdf.
- ยูเนสโก. (2550). *คู่มือผู้สื่อข่าว เรื่อง การศึกษาเพื่อเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: มปป.
- รจนา คงคาลับ. (2550). *ปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์. (2557). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร*. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- วิมล นทร์แก้ว. (2555). *การคำนวณหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบสำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2554). *เอกสารประกอบการสอน 475 788 การสอนทางกายภาพบำบัด*. ขอนแก่น: คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพร หวานเสีจ. (2543). *การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยครอบครัวและชุมชน*. กรุงเทพฯ: กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจินต์ สว่างศรี. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการบริหารการศึกษาพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สุนิสา วิทยานุกรณ์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนเอกชน*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพรรณิการ์ มาศยคง. (2554). *การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาวิจัยเพื่อการบริหารและการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาพร ชินชัย. (2551). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกรณีศึกษาโรงเรียนจัดการเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สุมาลี ศรีผิง. (2560). รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครสวรรค์: สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุรินทร์ ภูสิงห์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวรรณ บัวพันธ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความพิการทางการเคลื่อนไหว โดยใช้กลไกเชิงพื้นที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. (2545). โครงการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปในการสำรวจสภาพจิตในพื้นที่ปี พ.ศ.2545 โดยพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI). เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. (2548). ความพึงพอใจด้านการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการและครอบครัว. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สายฝน เหมสุทธี. (2553). ปัจจัยคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. พิมพ์ครั้งที่ 1/2560. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *มาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: มปป.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *ยุทธศาสตร์การวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 และจุดเน้นและประเด็นการวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2551). *แนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). *แนวปฏิบัติการดำเนินงานนโยบายการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2557). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และอนุบัญญัติตามพระราชบัญญัติฯ จำนวน 12 ฉบับ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). *คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2562). *รายงานสารสนเทศการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสงเคราะห์ (SET)*. เข้าถึงได้จาก http://203.159.157.29/set_index/.
- อัมพร พงษ์กั้งสนานันท์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). *การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2555). “ครูว่าที่ มองครู มีใคร ที่ใช่ครู.” ใน *ไพฑูริย์ สีนลารัตน์*. (บรรณาธิการ). *เพื่อความ เป็นเลิศของการครุศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- (2557). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2556-2557*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- Awartani, M., Whitman, C.V., & Gordon, J. (2007). Developing instruments to capture young people's perceptions of how school as a learning environment affects their well-being. *European Journal of Education*, 43, 51-70.
- Boyden, J. & Cooper, E. (2006). *Questioning the Power of Resilience: Are Children Up To the Task of Disrupting the Transmission of Poverty?* Young Lives Department of International Development Queen Elizabeth House, University of Oxford.
- Bradshaw, J., Hoelscher, P. and Richardson, D. (2007), "An Index of Child Well-Being in the European Union", *Journal of Social Indicators Research*, Vol. 80, pp. 133-177.
- Camfield, L., Crivello, G., Woodhead, M. (2009). Well-being research in developing countries : Reviewing the role of qualitative methods. *Social Indicators Research*, 90(1), 5-31.
- Carruthers, A. (1996). "Transition to school". In Foreman, P. eds. *Integration & Inclusion Inaction*. pp. 49-77. Sydney: Harcourt Brace.
- Cook, E. R, A. Tessier and R. E. Kiein. (1996). *Adapting early childhood curricular For children in inclusive setting*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Dubois, A. E. , Hourihane, J. B., Flokstra-de Blok, B. M., Dunn Galvin, A., Vlieg-Boerstra, B. J., Oude Elberink, J. N. G., & Duiverman, E. J (2009). Development and validation of a self-administered Food Allergy Quality of Life Questionnaire for children. *Clinical & Experimental Allergy*, 39(1), 127-137.
- Ferrans, C.E. & Powers, M.J. (1992). Psychometric Assessment of the Quality of Life Index. *Research in Nursing and Health*, 15: 29-38.
- Hallahan, D. P and J. M. Kaufman. (1999). *Exceptional children : Introduction to special education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hammerman, S. & Maikowski., S. (1981). The economics of Disability international perspection. *International Journal of Rehabilitation Research*, 5(2), 149-166.
- Lippman, K. and White, S. (2009). Comparative Child Well-being across the OECD. *Quality of Life Research* 12, 48-51.
- Liu, B. C. (1975). Quality of Life: Concept, Measure and Result. *The American Journal of Economics and Sociology*. 34(1), 12.
- Masters, G.N. (2004). *Conceptualising and Researching Student Wellbeing*.
http://research.acer.edu.au/research_conference_2004/1.

- McGregor, S. (2006). Quality of Life. *The American Journal of Economics and Sociology*. 34(1): 17.
- McKinsey. (2007). *McKinsey Report on Education*. (2014, March 1). Retrieved from <http://www.mckinsey.com>.
- McMahon, D. M. (2005). *Happiness: a history*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Nesse, R. M. (2005). Natural selection and the elusiveness of happiness. In F. A. Huppert, N. Bayis & B. Keverne (Eds.), *The science of well-being* (pp. 3-32). Oxford: Oxford University Press.
- Oliva, Peter F. (2009). *Developing the Curriculum* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Organization for Economic Cooperation and Development : OECD. (2008). Quality of life and concept of 'living well' with HIV/AIDS in sub-Saharan Africa. *Journal of Nursing Scholarship*, 37(2), 128-133.
- Pollard, K. & Davidson, R. (2001). *Quality of life indicators*. New York: New American Library.
- Portwood, M. (1999). *Early intervention for preschool-aged children with behavioral and relationship problems and their families*. London: David Fulton.
- Prettapop, T. (2009). *Influence of Consumerism Behavior on the Quality of Life Among Students in the Office of the Basic Education Commission in Bangkok*. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Save the Children. (2012). *The Child Development index 2012: Progress, challenges and inequality*. London: savethechildren.org.uk.
- The Children's Society. (2012). *The Good Childhood Report 2012: A review of our children's well-being*. Retrieved from www.childrenssociety.org.uk/well-being or call 0113 246 5131.
- The United Nations Children's Fund : UNICEF. (2007). Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries, *Innocent Report Card 7*.
- UNESCO. (1989). Evaluation the Quality of life in Belgium. *Social Indicators Research*, 8, 21(2), 312.
- Wallace, S.A. (1974). *Identifying Quality of Life Indicators for Use in Family Planning Programs in Developing Countries*. M.A. Thesis University of Pennsylvania.

- Willer, D. (1986). *Scientific sociology: Theory and method*. Englewood Clift, NJ: Prentice - Hall.
- Witmer, J. M., Sweeney, T. J., & Myers, J. E. (1998). *The Wheel of Wellness*. Greensboro, NC : Authors. World Health Organization : WHO (1996). The world Health Organization project to develop a quality of life assessment instrument (WHOQOL). *Social Science and Medicine*, 44, 173 - 179.
- White E. (2009). Clinical supervision for nurses working in mental health settings in Queensland, Australia: a randomised controlled trial in progress and emergent challenges. *Journal of Research in Nursing*, 14(3), 263-276
- World Health Organization. (WHO, 1994). *CBR Guidelines ขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (Community Based Rehabilitation)*. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน เอ็ดจิวเซอร์ส.
- World Health Organization : WHO. (1995). The world Health Organization project to develop a quality of life assessment instrument (WHOQOL). *Quality of Life Research*, 2, 153 – 159.
- World Health Organization : WHO (1996). The world Health Organization project to develop a quality of life assessment instrument (WHOQOL). *Social Science and Medicine*, 44, 173 – 179.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

นักศึกษา นายวรพล ชูลีจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พล.ร.ต.หญิงสุภัทรา เอื้อวงศ์
2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม

จุดประสงค์ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

เพื่อให้ข้าราชการด้านการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรคนพิการ และผู้แทนผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นในองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในประเด็นต่อไปนี้

1. สรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จากนิยามของข้าราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564, มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งสรุปเบื้องต้นองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านอารมณ์และจิตใจ และ 5) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

2. คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในแต่ละองค์ประกอบท่านเห็นด้วยหรือไม่ หรือมีองค์ประกอบใดที่ท่านเห็นว่าควรจะมีเพิ่มเติม และในแต่ละองค์ประกอบควรมีตัวชี้วัดหรือควรมีลักษณะรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบอย่างไรบ้าง

1) องค์ประกอบด้านสุขภาพทางร่างกาย

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์ประกอบด้านสุขภาพร่างกายควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2) องค์กรประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านสิ่งแวดล้อมควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) องค์กรประกอบด้านการศึกษา

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านการศึกษาควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) องค์กรประกอบด้านอารมณ์และจิตใจ

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านอารมณ์และจิตใจควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคมควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6) องค์ประกอบ.....

ควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7) องค์ประกอบ.....

ควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

นักศึกษา นายวรพล ชูลีจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พล.ร.ต.หญิงสุภัทรา เอื้อวงศ์
 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม

จุดประสงค์ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

เพื่อให้นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นในองค์ประกอบและ
 ตัวชี้วัดของการจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในแต่ละองค์ประกอบท่าน
 เห็นด้วยหรือไม่ หรือมีองค์ประกอบใดที่ท่านเห็นว่าควรเพิ่มเติม และในแต่ละองค์ประกอบควรมีตัวชี้วัดอย่างไร

1. สรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็น
 พิเศษ ระดับปฐมวัย จากนิยามของนักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6
 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านครู 4) ด้านหลักสูตร
 สถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 6) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

2. คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย ในแต่ละองค์ประกอบท่านเห็นด้วยหรือไม่ หรือ
 มีองค์ประกอบใดที่ท่านเห็นว่าควรเพิ่มเติม และในแต่ละองค์ประกอบควรมีตัวชี้วัดหรือควรมีลักษณะรายละเอียดของ
 แต่ละองค์ประกอบอย่างไรบ้าง

1) องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอนควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียด
 อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2) องค์กรประกอบด้านการบริหารจัดการ

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านการบริหารจัดการควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) องค์กรประกอบด้านครู

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านครูควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) องค์กรประกอบด้านหลักสูตรสถานศึกษา

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์กรประกอบด้านหลักสูตรการศึกษาควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียด
อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หากท่านเห็นด้วย องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมควรตัวชี้วัดหรือลักษณะ
รายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7) องค์ประกอบ.....

ควรตัวชี้วัดหรือลักษณะรายละเอียดอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
ระดับปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษา

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ครูผู้สอน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วน และตรงกับสภาพความเป็นจริงที่สุด เพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์และเชื่อถือได้

3. การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่าน

4. ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามของท่านไว้เป็นความลับ และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตำแหน่งหน้าที่ และหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

วรพล ชูลีจันทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ตอนที่ 1

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในวงเล็บ [] หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

ข้อ	ข้อคำถาม
1	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2	อายุ ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป
3	ระดับการศึกษา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
4	สถานภาพ/ตำแหน่งปัจจุบัน ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ☐ ครูผู้สอน
5	ประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ ☐ น้อยกว่า 3 ปี ☐ 3 - 5 ปี ☐ มากกว่า 5 ปี

ตอนที่ 2

สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความในประเด็นสภาพปัจจุบันที่ปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และการจัดการศึกษา ว่าในแต่ละข้อความนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาหรือประจำจังหวัด ของท่านมีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ และสภาพที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของท่านอยู่ระดับใดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ และสภาพที่พึงประสงค์ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

- 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การจัดการศึกษา

- 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์มาก
- 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์น้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ/มีสภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย จำนวน 50 ข้อ
ตัวอย่างข้อคำถามด้านคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
ด้านสุขภาพทางร่างกาย						
1	ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย	✓				
2	ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย		✓			
3	ฯลฯ					

การแปลความหมาย

การแปลความหมายขององค์ประกอบที่ 1) ด้านสุขภาพทางร่างกาย ดังนี้

ข้อ 1 ท่านมีความคิดเห็นว่ามีผลการดำเนินงานในสภาพปัจจุบัน เกี่ยวกับ “ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย” อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อ 2 ท่านมีความคิดเห็นว่ามีผลการดำเนินงาน ในสภาพปัจจุบัน เกี่ยวกับ “ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย” อยู่ในระดับมาก

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย						
ด้านสุขภาพทางร่างกาย						
1	ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์สมวัย					
2	ผู้เรียนมีการเจริญเติบโตสมวัย					
3	ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างสมวัย					
4	ผู้เรียนมีการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอย่างสมวัย					
5	ผู้เรียนมีการดูแลชีวิตประจำวันอย่างสมวัย					
6	ผู้เรียนมีการได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์					
7	ผู้เรียนมีการใช้ร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้สมวัย					

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
8	ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้สมวัย					
ด้านสิ่งแวดล้อม						
9	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเอื้อต่อการเรียนรู้					
10	ผู้เรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมมีความสะอาด ปลอดภัย เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ					
11	ผู้เรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับที่เหมาะสม					
12	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้ผ่านการเรียนแบบที่ดี					
13	ผู้เรียนมีการแสดงความสนใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว					
14	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่ดี					
ด้านการศึกษา						
15	ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันที่สมวัย					
16	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม					
17	ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนเหมาะสมกับวัย					
18	ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างหลากหลายและสมวัย					
19	ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย					
20	ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
21	ผู้เรียนได้รับโอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง					
22	ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง					
23	ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่ที่ผ่อนคลาย กิจกรรมที่หลากหลาย					
24	ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล					
ด้านอารมณ์และจิตใจ						
25	ผู้เรียนมีการแสดงวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสมกับวัย					
26	ผู้เรียนพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง					
27	ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส					
28	ผู้เรียนยอมรับบุคคลรอบข้าง					

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
29	ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก					
30	ผู้เรียนมีความสุขกับการเคลื่อนไหวตามจังหวะ					
31	ผู้เรียนมีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรม					
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม						
32	ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสมวัย					
33	ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสมวัย					
34	ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมอย่างสมวัย					
35	ผู้เรียนรู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น					
36	ผู้เรียนสามารถการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เหมาะสมกับวัย					
37	ผู้เรียนสามารถการอดทนและรอคอยได้เหมาะสมกับวัย					
38	ผู้เรียนสามารถแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อเพื่อประสบความสำเร็จ					
39	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสมวัย					
ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว						
40	ผู้เรียน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว					
41	ผู้เรียน ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว					
42	ผู้เรียน ได้รับการยอมรับของสมาชิกในครอบครัว					
43	ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน					
44	ผู้เรียน ได้รับการพาผู้เรียนออกสู่สังคมรอบข้าง					
45	ผู้เรียน มีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว					
ด้านภาคีเครือข่าย						
46	ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมร่วมกับภาคีเครือข่ายในการ บำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับการจัดการศึกษา					
47	ผู้เรียนและครอบครัว ได้รับการติดตามพัฒนาการ การเยี่ยมบ้าน การ ช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่าย					

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
48	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการประสานงานระหว่างหน่วยงานและอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ					
49	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ ให้แนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม					
50	ผู้เรียนและครอบครัวได้รับการมีส่วนร่วมในการสร้างเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็ก					

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษา จำนวน 45 ข้อ

ตัวอย่างข้อคำถามด้านการจัดการศึกษา

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านกระบวนการเรียนการสอน											
1	มีความหลากหลายในการสอน วิธีสอน ที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล			✓				✓			
2	มีการเลือกสรรสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล		✓				✓				
3	ฯลฯ										

การแปลความหมาย

การแปลความหมายขององค์ประกอบที่ 1) ด้านการกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

ข้อ 1 ท่านมีความคิดเห็นว่ามี การดำเนินงานใน สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ เกี่ยวกับ “มีความหลากหลายในการสอน วิธีสอน ที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล ” อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติ					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม											
39	จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล										
40	มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาธิของเด็กแต่ละบุคคล										
41	ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงออกถึงความสามารถ และผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในชั้นเรียน										
42	จัดบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผ่อนคลาย										
43	มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ										
44	เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมร่วมกันในชั้นเรียน										
45	มีความปลอดภัย สะอาด สะอาด ปราศจากอันตราย และมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ										

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก ข

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์ ในขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และองค์ประกอบการจัดการศึกษา
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง และความตรงของเครื่องมือ
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญร่วมประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์ ในขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ
จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย และองค์ประกอบการจัดการศึกษา

1.1 ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับ
ปฐมวัย จำนวน 7 ท่าน

นักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

- (1) ผศ.ดร.วาระดี ชาญวิรัตน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- (2) ผศ.ดร.ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์ ประธานบริหารหลักสูตรสาขาวิชา
จิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา
วิชาเอกการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

- (3) ดร.สุรพล เสนบุญ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10
จังหวัดอุบลราชธานี
- (4) ดร.ฐาปณีย์ โลพันดุง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดจันทบุรี

ผู้แทนผู้พิการ

- (5) นายชัยพร ภูผารัตน์ ผู้อำนวยการสมาคมสภาคนพิการ
ทุกประเภทแห่งประเทศไทย

ผู้แทนผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

- (6) นางสาวรัชกร สุวรรณโชติ ประธานชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา
จังหวัดขอนแก่น และประธานสภาคนพิการทุก
ประเภทประจำจังหวัดขอนแก่น
- (7) นางสาวจันทิมา พรหมรัศมี ผู้แทนผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.2 ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาองค์ประกอบการจัดการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา

- (1) ผศ.ดร.พิกุล ภูมิโคกรักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- (2) ผศ.ดร.ประยูทธ ชูสอน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

- (3) ดร.สุรพล เสนบุญ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10
จังหวัดอุบลราชธานี
- (4) ดร.รังสิสวดี สุวรรณโรจน์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11
จังหวัดนครราชสีมา
- (5) ดร.ฐาปณีย์ โลพันดุง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดจันทบุรี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง และความตรงของเครื่องมือ

จำนวน 5 ท่าน ดังต่อไปนี้

- (1) ผศ.ดร.จาดรงค์ ณะสีลังกูร อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- (2) ดร.ศิริลักษณ์ โปรงสันเทียะ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- (3) นายมานิตย์ คำงาม ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
- (4) ดร.ชัยพร พันธุ์น้อย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6
จังหวัดลพบุรี
- (5) ดร.นพพล ฐิติจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9
จังหวัดขอนแก่น

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญร่วมประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)
ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย
วันพฤหัสบดีที่ 19 ธันวาคม 2562
ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น**

อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน

1. ศาสตราจารย์ ดร.นพ.สุชาติ พหลภาคย์ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผศ.ดร.ศรุดา ชัยสุวรรณ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์
วิทยาลัยนครราชสีมา

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน

3. นายชลิต วิพัตนะพร ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษา จำนวน 2 คน

4. ดร.นพดล ฐลีจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9
จังหวัดขอนแก่น
5. ดร.สุวรรณ บัวพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

นักวิชาการศึกษา จำนวน 2 คน

6. ดร.พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาวศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
7. ดร.ธีรภกร มณีรัตน์ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลขอนแก่น
อาจารย์พิเศษหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและ
การให้คำปรึกษา วิชาเอกการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับ
ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน

8. ดร.สุบิน ประสพบัว ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น

ผู้แทนผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน

9. นางศิริลักษณ์ โชตธนาพันธ์ ประธานชมรมผู้ประกอบการคนพิการทางสติปัญญาจังหวัดนครราชสีมา
และประธานสภาคนพิการทุกประเภทประจำจังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ค

- หนังสือขออนุญาตทดลองเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลงานวิจัย

ที่ สน 0210.4/32

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
38 ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ
กรุงเทพฯ 10160

19 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขออนุญาตทดลองเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนครราชสีมาปัญญานุกูล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการ
จำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย”

ด้วย นายวรพล ฐลีจันทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มี
ความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิงสุภัทรา เอื้องวงศ์
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ขออนุญาตให้นักศึกษาทดลองเก็บข้อมูลกับ
บุคลากรในหน่วยงานของท่าน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ต่อองค์กรของท่าน
จะใช้เพื่อการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเท่านั้น โดยขอความอนุเคราะห์สำหรับผู้ให้ข้อมูลเป็นจำนวน 30 ท่าน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นักศึกษาทดลองเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย
และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือตรีหญิง

(สุภัทรา เอื้องวงศ์)

รองอธิการบดีด้านมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2457-0068 ต่อ 5329 โทรสาร 0-2868-6852 Email : phd_ed2@siam.edu

หมายเหตุ : ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อนักศึกษา นายวรพล ฐลีจันทร์ โทร. 085-466-6606

ที่ สน 0210.4/ ว 36

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
38 ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160

29 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ฉบับ

ด้วย นายวรพล ฐลีจันทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับอนุมัติให้ทำดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรื่อตรีหญิงสุภัทรา เอื้องวงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดุชฎินิพนธ์ ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย โดยข้อมูลที่ได้จะไม่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลใด ๆ ทั้งสิ้น และข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น จึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์และโปรดพิจารณาให้นักศึกษาดังกล่าว เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรื่อตรีหญิง

(สุภัทรา เอื้องวงศ์)

รองอธิการบดีด้านมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2457-0068 ต่อ 5329 โทรสาร 0-2868-6852

หมายเหตุ : ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อนักศึกษา นายวรพล ฐลีจันทร์ โทร. 085-466-6606

The logo of Siam University is a circular emblem. It features a central shield with a crown on top, surrounded by a wreath. The shield is set against a background of a sunburst. The entire emblem is enclosed within a circular border containing the text 'SIAM UNIVERSITY' in English and Thai. The Thai text 'มหาวิทยาลัยสยาม' is written in a stylized font along the top inner edge of the border.

ภาคผนวก ง

- หนังสือตอบรับการลงวารสารเผยแพร่ผลการวิจัย
- เกียรติบัตรนาเสนอผลงานวิจัยวิชาการระดับชาติ

ที่ ๔๕๓๙.๒๕๖๒/๔๒๑

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง บทความลงในวารสารวิชาการ

เรียน นายวรพล ฤทธิจันทร์

ตามที่ได้รับบทความจาก นายวรพล ฤทธิจันทร์ ได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับปฐมวัย” เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฝายวิจัยและบริการวิชาการ กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ทราบว่า บทความของท่านจะตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๔

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา จันทร์เทาว์)

รองคณบดีฝายวิจัยและบริการวิชาการ

งานวิจัยและบริการวิชาการ

โทร. ๐๔๓-๒๐๒๘๖๑

คณะอนุกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.)

ขอมอบเกียรติฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

วราพล ธุลีจันทร์

ได้นำเสนอผลงานวิชาการ

การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยคัดสรร สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 4

: การศึกษายุค Digital Disruption

(The 4th APHEIT-ED Academic Conference 2020 : Digital Disruption in Education)

วันที่ 1 - 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

ณ โรงแรมชาติเดอ เขาใหญ่ อําเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรดา ชัยสุวรรณ

ประธานคณะอนุกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ- นามสกุล	นายวรพล ฐิติจันทร์
วันเดือนปี เกิด	8 มกราคม พ.ศ. 2529
ที่อยู่	445/22 หมู่บ้านรุ่งนิรันดร์ 4 หมู่ 9 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู วิทยาลัยครูชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา 214 หมู่ 2 ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	จบการศึกษาคณะครุศาสตรบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
พ.ศ. 2555	จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2562	จบการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม